

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS INSTITUTAS

AGNĖ JOKUBONYTĖ

**ŽIRGŲ INDUSTRIJOS KAIP SPORTO INDUSTRIJOS
SUDĖTINĖS DALIES LIETUVOJE VERTINIMAS**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė:
Prof. dr. V. Čingienė

Vilnius, 2016

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS INSTITUTAS

ŽIRGŲ INDUSTRIJOS KAIP SPORTO INDUSTRIJOS SUDĖTINĖS DALIES LIETUVOJE VERTINIMAS

Sporto industrijų vadybos magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621N90007

Vadovė
Prof. dr. V. Čingienė
2016 - __

Recenzentas

2016 - __

Atliko
Stud. A. Jokubonytė
2016 - __

Vilnius, 2016

Turinys

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	6
SĄVOKOS.....	7
Žirgų industrijos sąvokos.....	8
ĮVADAS.....	10
1. SPORTO EKONOMIKOS TEORINIAI ASPEKTAI.....	15
1.1 Sportas ekonomine prasme.....	15
1.1.1 Sporto ekonominės prasmės apibendrinimas.....	20
1.2 Sporto ekonomikos vertinimo rodikliai.....	21
1.2.1 Sporto ekonomikos vertinimo rodiklių apibendrinimas.....	21
1.3 Sporto industrijos teoriniai aspektai.....	22
1.3.1 Sporto industrijos teorinių aspektų apibendrinimas.....	27
2. SPORTO EKONOMINIO POVEIKIO VERTINIMAS.....	28
2.1 Sporto palydovinės sąskaitos.....	30
2.1.1 Sporto ekonominio poveikio vertinimo apibendrinimas.....	33
3 METODOLOGINĖS PRIEIGOS SPORTO EKONOMINIO POVEIKIO VERTINIME.....	34
3.1.1 Metodologinės prieigos sporto ekonominio poveikio vertinimo apibendrinimas.....	41
4 TYRIMO METODOLOGIJA.....	42
5 ŽIRGŲ INDUSTRIJOS TEORINĖ ANALIZĖ.....	44
5.1 Žirgų industrijos sektoriai.....	44
5.2 Žirgų industrijos išlaidos.....	45
5.3 Žirgų industrija ir lažybų sektorius.....	47
5.4 Žirgų industrijos vartotojai.....	48
5.5 Žirgų lenktynių industrijos ekonominė įtaka (vertinimo modelis).....	49
5.6 Žirgų industrijos vertinimo rodikliai (BVP ir BPV).....	50
6 LIETUVOS ŽIRGŲ INDUSTRIJOS SITUACIJA.....	52
6.1 Statistinė žirgų industrijos apibrėžtis.....	52
6.2 Siauroji ir plačioji žirgų industrijos apibrėžtis.....	54
6.3 Lietuvos žirgų industrijos statistika.....	54
6.4 Žirgų lenktynių sektorius Lietuvoje.....	61
6.5 Žirginio sporto sektorius.....	63
6.6 Žirgų augintojų sektorius.....	63
6.7 Žirgų industrijos netiesioginės veiklos.....	65

6.8 Vyriausybės organizacijos susijusios su žirgų industrija Lietuvoje	66
6.9 Žirgų industrijos Lietuvoje apibendrinimas.....	68
7 ŽIRGŲ INDUSTRIJOS KAIP SPORTO INDUSTRIJOS DALIES VERTINIMO MODELIS	69
IŠVADOS.....	74
REKOMENDACIJOS.....	75
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	77
SANTRAUKA	85
PRIEDAI	86

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

pav. 1 Sporto rinka pagal Gratton ir Taylor (2000).....	22
pav. 2 Sporto industrija, pagal Shank (2002)	23
pav. 3 Sporto industrija, pagal Shank (2002) ir Guy (2014)	23
pav. 4 Trijų sektorių sporto modelis, pagal Hoye (2012).....	24
pav. 5 Sporto industrija, pagal autorius: B.R. Humphreys, J.E. Ruseski (2008)	24
pav. 6 Sporto industrija, pagal Hoye ir B.R. Humphreys, J.E. Ruseski, sudaryta autorės.....	25
pav. 7 Li, Hofacre ir Mahony sporto industrijos modelis	26
pav. 8 Ekonominės įtakos komponentai.....	49
pav. 9 Supaprastintas BVP įvertinimas	51
pav. 10 Raseinių hipodromo privalumai	62

LENTELIŲ SĄRAŠAS

lentelė 1 Vilniaus sporto apibrėžtis (2007)	18
lentelė 2 Su sportu susijusių veiklų ir produktų ekonominė veikla.....	19
lentelė 3 Sporto statistinė apibrėžtis pagal NACE 93.1 - sportinė veikla	19
lentelė 4 Sporto kaip srities veikla, centrinės veiklos ir periferinės veiklos	20
lentelė 5 Žirgų industrijos sektoriai, sudaryta autorės.....	45
lentelė 6 Žirgų industrijos išlaidos, sudaryta autorės	47
lentelė 7 Supaprastinto produkcijos būdo pavyzdys ekonomikos dydžiui įvertinti	50
lentelė 8 Žirgų industrija, pagal statistinę sporto apibrėžtį	54
lentelė 9 Arklių skaičius Lietuvoje, pagal FAOSTAT	55
lentelė 10 Arklių skaičiaus pokytis kas mėn.	56
lentelė 11 Žirginio sporto trenerių ir sportininkų skaičius	57
lentelė 12 Žirgynų skaičius Lietuvoje	59
lentelė 13 Veislinių arklių skaičius rajonuose.....	59
lentelė 14 Veislynuose laikomų arklių pasiskirstymas, pagal veisles	60
lentelė 15 Lietuvos žirginio sporto teisėjai	63
lentelė 16 Arklių pasų išdavimo ataskaita.....	65
lentelė 17 Vyriausybės organizacijos susijusios su žirgų industrija Lietuvoje, sudaryta autorės	68

SAVOKOS

Ekonomika (*economy*) – tai ūkinių vienetų, tarpusavyje susijusių gamybiniais, vartojimo, mainų, finansiniais ir kt. ryšiais, sistema; tai gamybos ir vartojimo veiklų tarpusavio sąveika (Bronius M., Vytautas Ž., 1997, p. 18)

Ekonominė (arba ūkinė) veikla (*economic activity*) – tai veikla, skirta užsidirbti sau pragyvenimą, gaminant prekes ar teikiant paslaugas (Bronius M., Vytautas Ž., 1997, p. 12)

Bendrasis vidaus produktas (BVP) (*gross domestic product*) – tai bendra visų baigtinių prekių ir paslaugų, pagamintų naudojant ekonominius išteklius, esančius šalies vidaus ekonomikoje per tam tikrą laikotarpį (dažniausiai per metus), pinigine verčių suma. BVP yra galutinių prekių ir paslaugų esamų metų rinkos kainų suma, apskaičiuota išlaidų būdu. (B. Marinkus, V. Žilinskas, 2001, p. 56)

Rinka (*market*) – bet kuri aplinka, kurioje vyksta prekių ir paslaugų pardavimas ir pirkimas. Rinkai nebūtina fizinė vieta – rinką gali sudaryti, pavyzdžiui, pasaulinis nuotolinio ryšio priemonių tinklas, kuriame prekiaujama, tarkime akcijomis (Pearce, 2006, p. 393)

Veiklos sritis (*sector*) - ūkio dalis, turinti tam tikrus bendrus požymius, kurie leidžia ją atskirti nuo kitų ūkio dalių analitiniais ar politiniais tikslais. Gali būti didelis skirtumas, pavyzdžiui, tarp valstybės vykdomos ekonomikos veiklos (valstybės sritis) ir tos, kurią vykdo privatūs asmenys bei įmonės (privati sritis). Privačią sritį, savo ruožtu, galima suskirstyti į gyventojų asmenines pajamas (privatūs asmenys ir namų ūkiai), privačią pramonę (prekes bei paslaugas tiekiančios įmonės) ir finansų sritį (finansines paslaugas teikiančios įmonės) (K. Pasas, B. Louzas, L. Deivis, 1994, p. 267)

Pramonės šaka (*industry*) – bet kokia ekonomikos veiklos sritis, apibūdinama pagal gaminamos prekės ar paslaugos tipą (pavyzdžiui, automobilių gamyba, draudimas). Pramonės šakos apibūdinamos atsižvelgiant į pagrindinius jų gaminius, tačiau pačios šakos ribas gana sunku nustatyti (K. Pasas, B. Louzas, L. Deivis, 1994, p. 201)

Sporto sektorius – su sportu susijusios ekonominės veiklos rūšys pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK 2 red.) (Lietuvos statistikos departamentas)

Sporto pridėtinė vertė – sporto sektoriuje sukurtų prekių ir paslaugų verčių suma (Lietuvos statistikos departamentas)

Sporto sektoriuje užimti gyventojai – asmenys, sporto sektoriuje dirbantys bet kokį darbą, gaunantys už jį darbo užmokestį (Lietuvos statistikos departamentas)

Sporto palydovinė sąskaita – leidžia apskaičiuoti ir įvertinti sporto industrijos indėlį į bendrą šalies ekonomiką.

Žirgų industrijos sąvokos

***Ristūnų varžybos:*¹**

Arklininkas – jojikas – arklininko-jojiko leidimą turintis arklių prižiūrėtojas, augintojas ar žinovas, įrašytas į arklininkų-jojikų, kuriems leidžiama joti ristūnų lenktynėse, sąrašą.

Arklininkas - vadeliotojas – arklininko-vadeliotojo leidimą turintis arklių prižiūrėtojas, augintojas ar žinovas, įrašytas į arklininkų - vadeliotojų, kuriems leidžiama vadelioti ristūnų lenktynėse, sąrašą.

Bandomosios varžybos – dažnai vykstančios varžybos, kuriose nuolat vertinamas žirgų darbingumas. Bandomosios varžybos yra veislininkystės programos sudedamoji dalis. Jų organizavimą papildomai reglamentuoja ir prižiūri Lietuvos ristūnų sporto sąjunga.

LRSS – Lietuvos ristūnų sporto sąjunga jungianti Lietuvos Ristūnų sporto asociaciją ir Respublikinę lenktyninių žirgų lygą bei atstovaujanti Lietuvos interesus tarptautinėje Europos Ristūnų Sąjungoje.

Vadeliotojas – vadeliotojo licenciją turintis važiuotojas, dalyvaujantis ristūnų vadeliotojo lenktynėse. Vadeliotojas gali būti ir ristūno savininkas.

Žirgo amžius – žirgo gyvenimo metai, pradedami skaičiuoti nuo jo atvedimo metų sausio 1 d.

Lygiosios žirgų lenktynės – populiariausia žirgų lenktynių sporto rūšis pasaulyje. Tai greičiausia iš visų jojimo sporto rungčių, jos metu žokėjai šuoluoja visu greičiu stengdamiesi aplenkti varžovus ir pirmieji pasiekti finišą. Lenktynių distancija skiriasi: ji būna nuo 1000 m iki 3200 m. Žirgai su žokėjais, burtais nustatyta tvarka, išsirikiuoja starto vartuose. Žokėjus priima sprendimus visų lenktynių metu ir turi pritaikyti savo taktiką žirgo bėgimui. Norint pasiekti pergalę, reikia išnaudoti žirgo bėgseną, užimti gerą padėtį grupėje ir tinkamu momentu prieš finišą pasileisti visu greičiu².

Lažybos – žirgų lenktynių vietose dažniausiai būna punktų, kuriuose galima lažintis dėl lenktynių baigties. Ši pramoga suteikia azarto stebėti bėgimus. Kiekviename bėgime dalyvaujantis žirgas pagal savo pajėgumą įvertinamas tam tikru koeficientu. Kuo didesnės žirgo galimybės laimėti, tuo mažesnis jo koeficientas³.

Konkūrai⁴ - Konkūrų rungtyje raitelio tikslas - kuo greičiau be klaidų įveikti specialiai kiekvienoms varžyboms pastatytą kliūčių maršrutą. Kliūtys gali būti skirtingų formų, pločio bei aukščio, kuris, kai kuriais atvejais, gali siekti net 180 cm.

Dailusis jojimas⁵ - Šių dienų varžybose raitelis ir žirgas turi atlikti seriją pratimų, vadinamų elementais, lygioje 20 x 60 m aikštėje, aptvertoje žema tvorele ir simetriškai pažymėtoje 12 raidžių - pagal jas nustatoma aikštelės vieta, kurioje atliekamas elementas.

---

¹ Ristūnų varžybų – bandymų (konkursų), lenktynių organizavimo ir pravedimo taisyklės IV Redakcija, prieiga per internetą [<http://ristunai.lt/wp-content/uploads/2014/05/RISTŪNŲ-VARŽYBŲ---BANDYMŲ-KONKURSŲ-LENKTYNIŲ-ORGANIZAVIMO-IR-PRAVEDIMO-TAISYKLĖS.pdf>], žiūrėta 2016.10.25

² Lygiosios žirgų lenktynės, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/#html_and_css_tab], žiūrėta 2016.09.26

³ Lažybos, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/#php_tab], žiūrėta 2016 09 26

⁴ Konkūrai. Lietuvos žirginio sporto federacija. Prieiga per internetą [<http://www.equestrian.lt/konkurai>], žiūrėta 2016.10.30

Ištvermės jojimas⁶ - Ištvermės jojimas – tai rungtynės prieš laiką, kuriose yra patikrinamas žirgo greitis ir ištvermė, taip pat išbandoma raitelio orientacija bei gebėjimas jausti savo žirgo galimybes.

Trikovės jojimas⁷ - Šiuolaikinė trikovė tai trijų raitelio bei žirgo išbandymų kompleksas. Tai daug jėgų ir kruopštaus pasiruošimo reikalaujančios trijų dienų varžybos, sudarytos iš dailiojo jojimo, konkūrų bei ištvermės jojimo, arba kitaip vadinamo kroso, rungčių.

Važiavimas kinkiniais⁸ - Važiavimas kinkiniais - tai viena iš FEI (Tarptautinės žirginio sporto federacijos) oficialiai pripažįstamų žirginio sporto šakų. FEI nuostatuose ir taisyklėse aprašytos trijų dalių varžybos, kuriose varžosi keturatės kariatės kinkytos vienu, dviem ar keturiais žirgais.

---

⁵ Dailusis jojimas. Lietuvos žirginio sporto federacija. Prieiga per internetą [<http://www.equestrian.lt/dailusis-jojimas>], žiūrėta 2016.10.30

⁶ Ištvermės jojimas. Lietuvos žirginio sporto federacija. Prieiga per internetą [<http://www.equestrian.lt/istvermes-jojimas>], žiūrėta 2016.10.30

⁷ Trikovės jojimas. Lietuvos žirginio sporto federacija. Prieiga per internetą [<http://www.equestrian.lt/trikoves-jojimas>], žiūrėta 2016.10.30

⁸ Važiavimas kinkiniais. Lietuvos žirginio sporto federacija. Prieiga per internetą [<http://www.equestrian.lt/vaziavimas-kinkiniais>], žiūrėta 2016.10.30

ĮVADAS

Sportas ir ekonomika šiai dienai daugeliui sporto ekonomikos tyrėjų tampa didžiuliu iššūkiu. Išnagrinėti ir įvertinti sporto, kaip ekonominės veiklos indėlį į nacionalinės šalies, Europos Sąjungos (ES) ar pasaulio ekonomiką - aktualu, kadangi sportas pripažįstamas, kaip sparčiai augančia industrija. Ekonominis sporto poveikis yra vertinamas pagal tris rodiklius: pajamas, gautas iš sportinės veiklos, ir jų dalį bendrame nacionaliniame produkte, darbumą, t.y. dirbančių asmenų skaičių ir jų sukuriama ekonominę vertę, gautą pridėtinę vertę iš su sportu susijusios veiklos teigia V.Čingienė ir S. Laskienė, (2013, p. 8).

Europos Sąjungoje sportas sudaro 3% bendrojo vidaus produkto (BVP). Užimtumas susijęs su sporto veikla – lygus 7,3 mln. žmonių ir sudaro 3,5 % viso Europos Sąjungos užimtumo.

Sporto ekonominis aspektas - minimas, tokiuose ES svarbiuose sportui dokumentuose, kaip *Baltoji knyga dėl sporto* (2007) ir *Sporto komunikatas* (2011).

Baltojoje knygoje dėl sporto (COM 391 (2007)) ekonominis sporto aspektas išreiškiamas, kaip „*sportas – dinamiškas ir sparčiai augantis sektorius, kurio makroekonominis poveikis bei teikiamos galimybės padeda siekti Lisabonos užimtumo ir darbo vietų kūrimo tikslų yra nepakankamai vertinami*“ (p. 10).

Įsigaliojus *Lisabonos sutarčiai* (2009) sportas oficialiai pateko į Europos bendrijų kompetencijos sritį.

Sporto komunikate (KOM 12(2011)) apie sporto ekonominį aspektą rašoma, jog „*sportas – didelis ir sparčiai augantis ekonomikos sektorius, svariai prisidedantis prie augimo ir darbo vietų kūrimo tikslų, teikiantis pridėtinės vertės, darantis teigiamą poveikį užimtumui ir skatinantis didesnę nei vidutinis augimą*“ (p. 7).

Sportas šiuo metu pripažįstamas svarbiu ekonominiu sektoriumi. Gratton ir Kokolakis ataskaitoje „*Sport Satellite Accounts: the European Project*“⁹ (2015) pažymi, jog *sporto industrija* ar *sporto verslas* šiuo metu naudojami nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu. Sportas kaip svarbus ekonominės veiklos sektorius ir augančios laisvalaikio industrijos dalis. Tačiau anot sporto ekonominio vertinimo tyrėjų nuomone, norint įvertinti sporto įtaką ekonomikai ir sudaryti sporto palydovines sąskaitas, būtina atskirti sportinę veiklą nuo laisvalaikio. Mokslinėje literatūroje yra naudojamos dvi sąvokos: sporto ekonominė svarbas (*economic importance of sport*) ir sporto ekonominė įtaka (*economic impact of sport*). Autorius Gerrard (2007) teigia, jog atliekant sporto industrijos ekonominę analizę yra naudinga atskirti dvi sąvokas *the economics of sport* ir *sports*

---

⁹ C. Gratton, T. Kokolakis, Sport Satellite Accounts: The European Project; prieiga per internetą [<http://www.easm.net/download/2011/179cda9a914db8882fece0b42c5682b5.pdf>], 2015

economics. Pirmoji sąvoka – *the economics of sport* – suprantama, kaip specifinis nagrinėjimas tam tikros ekonominės disciplinos. Daugiausiai koncentruojamasi į išskirtinai profesionalias sporto komandas. Šios sąvokos pagrindinės nagrinėjamos temos sporto renginių lankomumo paklausa, žaidėjų darbo rinka, konkurencijos balansas. Priešingai sąvoka – *sports economics* – gali būti apibūdinama, kaip ekonominės analizės naudojimas, kaip nagrinėjimo įrankis su sportu susijusiems tyrimams. Ši sąvoka labiau bendra, sprendžianti klausimus susijusius tiek su dalyvių sportu, tiek su žiūrovais Gerrard B. (2007, p. 7). Pagrindinės temos ekonomikos dydžio matavimas, sporto ekonominė nauda.

Sportas pripažįstamas kaip pramoga ir verslas. Autoriaus Guy (2014) nuomone daugelis sporto renginių yra dalis pramogų verslo.

Apie *žirgų industriją*, tarkime ataskaitoje „*Horses in Europe*“ teigiama, jog žirgų industrija Europos Sąjungoje - svarbi visų ES šalių - narių ekonomikoms. Seniau arkliai buvo svarbūs žemės ūkio, transporto ir kariuomenės sektoriuose. Šiandien arkliai yra neatsiejami laisvalaikio ar sportinės veiklos dalis, reprezentuoja gyvenimo būdą, prilyginami kaip darbo partneris, ar susiję su maisto eksportu. Autorė Liljenstolpe (2009) pažymi, jog didelis susidomėjimas žirgais įtakoja ir turizmo sektorių. Tarkime žirgų turizmas ypač išplėtotas Airijoje bei Islandijoje.

Autorius Micoud et al., (2015) teigia, jog Jungtinėje Karalystėje žirgų sektorius turi svarbią vietinę, regioninę bei nacionalinę ekonominę įtaką. Be to ši industrija naudinga sveikatos sektoriui, palaikyti gerą savijautą bei kokybiško gyvenimo atžvilgiu. Ataskaitoje „*Lietuvos hipodromų plėtros studija*“ teigiama: (EKT grupė, 2008, p. 74).

„Visame pasaulyje žirginis sportas yra viena iš aukščiausių pridėtinę vertę sukuriančių sporto šakų. O hipodromų paslaugų verslo sektorius yra savotiškas multiplikatorius, kurį lydi ilga sektorių aptarnaujančių ekonominių veiklų grandinė, dėl ko labai išauga sektoriaus sukuriama pridėtinė vertė“.

Paskutiniaisiais dešimtmečiais sporto ekonomikos reikšmė, pagal BVP dramatiškai išaugo. Sporto sektorius sparčiai augantis sektorius. Europos Sąjungos šalių ministrai tariasi, kaip stiprinti sporto sektorių. Lietuvai kaip Europos Sąjungos šaliai yra svarbi ši tema. 2014 m. Lietuva pirmininkavo ES Tarybai, kurios viena iš svarbiausių prioritetų sporto srityje – sporto kaip sektoriaus stiprinimas. Lietuvos sporto sektoriui šie metai - svarbūs, kadangi buvo pradėti sporto indėlio į ekonomiką skaičiavimai. Lietuva sporto ekonominį įvertinimą atliko už 2008 m. ir 2010 m. Kitos Europos Sąjungos šalys tai pat ruošiasi įvertinti sporto ekonomiką – Prancūzija, Vengrija, Graikija. Sporto sektoriui įvertinti yra kuriamos sporto palydovinės sąskaitos, kurios leidžia apskaičiuoti ir įvertinti sporto industrijos indėlį į bendrą šalies ekonomiką.

Pagrindinis sporto palydovinės sąskaitos tikslas – pateikti aukštos kokybės makroekonominis statistinius duomenis apie sporto ekonomiką. Pagrindinis sporto palydovinės sąskaitų sudarymo tikslas – nustatyti svarbius sporto ekonomikos rodiklius, tokius kaip bendrasis vidaus sporto produktas (sportas BVP), sporto galutinės išlaidos, sporto importas, sporto eksportas ir sporto darbo rodikliai,

tokie kaip darbų skaičius, įdarbintų žmonių skaičius, visu etatu dirbančiųjų skaičius. Sporto palydovinės sąskaitos leidžia apibūdinti sporto sektoriaus svarbumą nacionalinėje ekonomikoje. Sporto palydovinės sąskaitos veikia, kaip išplėtimas ir papildymas nacionalinių sąskaitų sistemos.

Temos aktualumas.

Atsiradus Europos Komisijos iniciatyvai sporto srityje 2006 m., jog būtina turėti vieningą metodologiją, kaip įvertinti ir apskaičiuoti sporto sektorių, buvo pradėtos kurti sporto palydovinės sąskaitos. Šios sąskaitos leidžia sportą, kaip ekonominę veiklą išskirti iš visų kitų ekonominių veiklų. Taip pat jos parodo, kokią dalį sporto industrija užima bendroje ekonomikoje. Kadangi sportas pripažįstamas, kaip sparčiai augančiu sektoriumi visame pasaulyje bei Europoje, todėl jį būtina pradėti vertinti. Sportas – svarbus, kaip atskiras sektorius, kuris prisideda prie užimtumo, BVP bei prie BPV augimo.

2006 m. Europos Komisija sudarė Europos Sąjungos Darbo grupę sportui ir ekonomikai (*EU Working Group on Sport and Economics*), kad parengtų bendrą Europos skaičiavimo metodą sporto ekonomikos svarbumui nustatyti. Plėtojant sporto palydovinę sąskaitą, kitas svarbus žingsnis – Vilniaus sporto apibrėžtis (2007), kurioje buvo sutartas sporto apibrėžimas ekonomine prasme. Lietuva yra Europos Sąjungos narė, todėl jos sporto ekonominis indėlis taip pat prisideda prie ES bendrojo vidaus produkto. Sporto, kaip atskiros veiklos ekonominio poveikio vertinimas yra svarbus, net tik palyginti ES atskirų šalių sporto industrijos indėlius, bet ir pačiai valstybei, įvairiausioms organizacijoms ir piliečiams. Sporto ekonominio poveikio vertinimas parodo, kokios sporto veiklos daugiausiai prisideda prie šalies ekonominio augimo, kurios sritys turi didžiausią potencialą augti, į kurias daugiau reiktų investuoti ir kurias daugiau išvystyti.

Temos svarbumas.

Sporto ekonominio poveikio vertinimas - svarbus šalies sporto politikos kūrimui, formavimui bei įgyvendinimui. Tačiau sporto ekonominio poveikio vertinimui reikalingi patikimi ir realūs duomenys, norint suformuoti įrodymais grįstą politiką. Labai svarbu sportą apibrėžti ir pripažinti, kaip ekonominę veiklą ir pradėti jį skaičiuoti, kadangi pagal ES duomenis sporto sektorius yra prilyginamas žemdirbystės, miškininkystės ir žvejybos sektoriams kartu sudėjus. Norint apskaičiuoti sporto ekonominį indėlį šalies ekonomikai svarbu įvertinti sporto sektoriaus sukuriamą pridėtinę vertę, dirbančių žmonių skaičių sporto sektoriuje, sporto sektoriaus indėlį į BVP, importą bei eksportą susijusį su sporto sektoriumi, vartotojų išlaidas sportui. Dažniausiai ES šalys nagrinėdamos sporto sektoriaus indėlį ekonomikai, pasitelkia šiuos rodiklius: sporto sukuriama pridėtinė vertė, dirbančiųjų žmonių skaičius sporto sektoriuje bei vartotojų išlaidos sportui.

Apskaičiuoti sporto ekonomiam poveikiui, reikalingi patikimi ir pagrįsti duomenys. Duomenimis vėliau pasinaudojus galima kurti sporto politines strategijas, gaires, įrodymais pagrįstą politiką sportui ar kitiems susijusiems su sportu sektoriams.

Temos iširtumas.

Išnagrinėjus plačiąja prasme, kokia situacija esanti šiuo metu Europos Sąjungos kontekste. Nacionalinės sporto palydovinės sąskaitos pradėtos jau naudoti, tokiose Europos Sąjungos šalyse kaip: Austrijoje, Lenkijoje, Kipre, Jungtinėje Karalystėje, Olandijoje, Europos Sąjungos narėje Šveicarijoje. Tai šalys, kuriose jau atlikti skaičiavimai. Tarkime Austrijoje iš turizmo industrijos pusė pajamų yra susijusios su sportu. Šveicarijoje pagrindinės sporto kategorijos yra su sportu susijęs turizmas ir sporto centrai/stadionai, kurių pridėtinė vertė įnešama į sporto industriją atitinkamai 24% ir 22%. Toliau seka sporto klubai ir federacijos 15%, mažmenos ir didmenos sektorius 11%. Kipras neišskiria, jokios pagrindinės gamybos susijusios su sportu, tačiau su sportu susijusios paslaugos ir švietimas yra esminiai ekonominiai sektoriai. Pagrindinės veiklos: sporto lažybos, radijas, sporto TV, prekyba ir statyba. Vokietijoje privatūs namų ūkiai išleidžia su sportu susijusiam sektoriui 6,6 % nuo visų išlaidų. 2006 m. Nyderlanduose namų ūkio vartojimas pirmiausiai buvo siejamas su dalyvavimu sporte, sporto renginių lankymu, jų lažybų ir sporto televizijos ir radijo išlaidomis. Lenkijoje labiausiai prisidedančios prie sporto BVP yra sportas ir rekreacija, švietimas, prekyba, transporto paslaugos, gamyba ir statyba. Sporto palydovinė sąskaita parodo, jog sporto sektorius yra svarbi Lenkijos ekonomikos dalis. Jungtinėje Karalystėje su sportu susiję vartotojai išleido 23,6 bln. svarų 2004 m. ir 25,6 bln. 2008 m. Lietuvoje sporto sektorius prisidėjo prie BVP augimo 0.8%.

Neseniai, tik 2014 m. sporto sektorius buvo vertinamas Lietuvos statistikos departamento, kartu bendradarbiaujant su Kūno kultūros ir sporto departamentu prie Lietuvos Respublikos vyriausybės. Europos Sąjungoje tik šešios šalys bei Šveicarija yra atlikusios sporto ekonominio poveikio vertinimą: Austrija, Olandija, Vokietija, Kipras, Lenkija, Jungtinė Karalystė sudarydami sporto satelitinės sąskaitas. Užsienio ir lietuvių mokslininkai nepakankamai nagrinėja sporto ekonominio indėlio klausimus bendrai nacionalinei ekonomikai. Autoriai M. Milano ir P. Chelladurai nagrinėjo Jungtinių Amerikos Valstijų sporto industrijos indėlį ataskaita „*Gross Domestic Sport Product: The Size of the Sport Industry in the United States*“ (2011). Lietuviai mokslininkai – tyrėjai V. Čingienė ir S. Laskienė tyrinėja sporto palydovines sąskaitas „*Ekonominio sporto rinkos poveikio šalies ūkiui analizės turinys ir aktualumas*“ (2013). Jungtinės Karalystės mokslininkai – tyrėjai C. Gratton ir T. Kokolakakis nagrinėja sporto ekonominius vertinimus. Austrų tyrėjas G. Grohall aprašė, kaip sukurti sporto palydovines sąskaitas „*How to Create a Sport Satellite Account*“. Sporto sektoriaus indėlis kaip ekonominė veikla yra tyrinėta autorių: Meek (1997); Rosentraub, Swindell, Przybylski ir Mullins (1994). Taip pat sporto sektoriaus dydį yra apskaičiavęs autoriai Milano ir Chelladurai (2011), remdamiesi Meek atliktu tyrimu. Europoje tyrinėję sporto ekonominį indėlį autoriai: Taks ir Kesenne, 1999 (Belgija); Bartoluci, 1997 (Kroatija); Riiskaer, 1992 (Danija); Ahlert, 2000 (Vokietija); Brunelli, 1992 (Italija) ir Oldenbroom, Hopstaken ir van der Meer, 1996 (Olandija).

Šalys sporto ekonominį poveikį vertina konstruojant sporto palydovines sąskaitas, kurių dažniausiai pagrindas yra išteklių - panaudojimo lentelės (supply-use tables) ir sąnaudų-produkcijos lentelės (input-output tables).

Labai svarbus tyrimas sporto ekonominio poveikio vertinimo buvo atliktas Europos Sąjungos kontekste 2012 m. EK užsakymu, atliktas tyrimas 2011-2012 „*Study on the Contribution of Sport to the Economic Growth and the Employment in the EU*“. Šiame tyrime įvertintas sporto sektoriaus indėlis į šalies nacionalines ekonomikas visose 27-iose ES šalyse – narėse. Tyrimas parodė, jog ES sukuriama pridėtinės vertė sudaro 1,76 proc. bendros ES sukuriamos pridėtinės vertės, su sportu susijusiomis veiklomis užsiima 2,12 proc. visų dirbančiųjų, o vertinant pagal multiplikatorių sporto sektorius sukuria pridėtinės vertės 2,98 proc. visos ES sukuriamos pridėtinės vertės.

Magistrinio darbo tikslas.

Atskleidus sporto ir ekonomikos sąsajas pateikti žirgų industrijos kaip sporto industrijos sudėtinės dalies Lietuvoje vertinimo modelį.

Uždaviniai darbo tikslui pasiekti:

1. Apibūdinti sporto ekonomikos teorinius aspektus
2. Aptarti sporto ekonominio poveikio vertinimo modelius ir užsienio šalių patirtis
3. Atlikti žirgų industrijos teorinę analizę
4. Pateikti žirgų industrijos ekonominį vertinimo modelį

Tyrimo problema. Kaip įvertinti žirgų industriją kaip sporto industrijos sudėtinę dalį Lietuvoje?

Tyrimo objektas. Žirgų industrijos vertinimas

Tyrimo metodai:

- mokslinės literatūros analizė;
- aprašomoji statistika;
- lyginamoji analizė;
- metaanalizė

Darbo struktūra. Baigiamojo magistrinio darbą sudaro įvadas, 7 pagrindinės darbo dalys, pateikiamos, išvados bei rekomendacijos. Darbe iš viso pateikiama 10 paveikslėlių, 17 lentelių bei 8 priedai. Baigiamojo magistrinio darbą sudaro iš viso 83 puslapiai be priedų.

1. SPORTO EKONOMIKOS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1 Sportas ekonomine prasme

Sportas ir ekonomika šiai dienai daugeliui sporto ekonomikos tyrėjų tampa didžiuliu iššūkiu. Išnagrinėti ir įvertinti sporto, kaip ekonominės veiklos indėlį į nacionalinės šalies, ES ar pasaulio ekonomiką - aktualu, kadangi šiai dienai sportas tampa sparčiai augančia industrija. Sporto ekonominis aspektas - minimas tokiuose ES svarbiuose sportui dokumentuose, kaip *Baltoji knyga dėl sporto* (2007) ir *Sporto komunikatas* (2011).

Baltojoje knygoje dėl sporto (COM 391 (2007)) ekonominis sporto aspektas išreiškiamas, kaip „*sportas – dinamiškas ir sparčiai augantis sektorius, kurio makroekonominis poveikis bei teikiamos galimybės padeda siekti Lisabonos užimtumo ir darbo vietų kūrimo tikslų yra nepakankamai vertinami*“ (p. 10).

Įsigaliojus *Lisabonos sutarčiai* (2009) sportas oficialiai pateko į Europos bendrijų kompetencijos sritį.

Sporto komunikate (KOM 12(2011)) apie sporto ekonominį aspektą rašoma, jog „*sportas – didelis ir sparčiai augantis ekonomikos sektorius, svariai prisidedantis prie augimo ir darbo vietų kūrimo tikslų, teikiantis pridėtinės vertės, darantis teigiamą poveikį užimtumui ir skatinantis didesnę nei vidutinis augimą*“ (p. 7).

Šie du dokumentai įrodo, jog sportas Europos Sąjungai ir valstybėms narėms yra svarbi tema analizuojant sportą ekonominiu aspektu. Iš *Sporto komunikato* (KOM 12 (2011)), matyti, jog sportas sukuria pridėtinę vertę, daro teigiamą įtaką užimtumui bei skatina augimą.

Pagrindiniame Lietuvoje sporto dokumente „*Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas*“ 14 straipsnio 3 dalyje rašoma, jog profesionaliųjų sporto klubų tikslas - „plėtoti profesionalųjį sportą kaip ekonominę veiklą, siekti kokybinių ir kiekybinių sporto rezultatų“.

Pagal „*Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas*“ dokumentą Lietuvoje profesionalusis sportas pripažįstamas, kaip ekonominė veikla. Nepaisant, šio teiginio baigiamajame magistriniame darbe bus nagrinėjama platesnė sporto, kaip ekonominės veiklos sąvoka.

Naudojantis *Vilniaus sporto apibrėžtimi*, kurią sudaro *sporto statistinė apibrėžtis, siauroji sporto apibrėžtis* ir *plačioji sporto apibrėžtis*. Tinkamiausias sporto apibūdinimas ekonomine prasme ES kontekste pateikiamas *Vilniaus sporto apibrėžtyje* (2007). Vilniaus sporto apibrėžtis bus naudojama, kaip pagrindas tolimesniame darbe, kadangi sporto indėlis į ekonomiką visose ES šalyse

bei Šveicarijoje įvertintas, pasinaudojus šia – Vilniaus sporto apibrėžtimi. Vilniaus sporto apibrėžties tikslas apibūdinti sportą statistiškai ir ekonomiškai reikšmingu (Commission, 2013 July).

Europos Komisija teigia, jog sportas turi reikšmingą ir augančią įtaką Europos ekonomikai ir visuomenei. Sportas – svarbus ekonominis sektorius Europos Sąjungoje¹⁰, kuris prilyginamas žemdirbystės, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriams kartu sudėjus.

Iš viso sporto sektorius sukuria 3 proc. Europos Sąjungos bendrojo vidaus produkto (BVP), iš viso Europos Sąjungoje dirba 7,3 mln. žmonių (3,5 proc.) susijusių su sporto veiklomis (plačioji sporto apibrėžtis). Nepaisant, šių duomenų yra teigiama, jog kiekvienas naujas darbas sporto pasiūlos grandinėje, sukuria papildomai 0,65 naujų darbų susijusių industrijų pasiūlos grandinėse. Sportas prisideda prie ES bendrosios pridėtinės vertės už 294 bln. EUR ir sporto sektoriuje dirba 4,5 mln. žmonių.¹¹ Sporto tiesioginis efektas, naudojantis plačiąja sporto apibrėžtimi siekia 174 bln. EUR. Daugiausiai pridėtinės vertės sportas sugeneruoja paslaugų sektoriuje 127 bln. EUR. Sporto pridėtinė vertė daugiausiai sukurama paslaugų sektoriuose kaip: rekreacija, kultūra ir sporto paslaugos 53 bln. EUR; švietimas 22 bln. EUR; viešbučiai ir restoranai 17 bln. EUR; mažmeninė prekyba, išskyrus motorines priemones ir motociklus, remonto paslaugos 8 bln EUR. Sportas ne tik augantis sektorius, bet ir ekonomikos varomoji jėga kitoms industrijoms, tarkime turizmui. Turizmo sektoriuje nuo 12 iki 15 mln. tarptautinių kelionių kiekvienais metais vykdoma, kurių pagrindinis kelionių tikslas – sporto renginių stebėjimas.

Autoriai A. Laurinavičius, V. Čingienė straipsnyje „*Ekonominių dėsnių ir analizės metodų pritaikymo sporte, kaip ūkio šakoje, aktualumas*“ teigia, jog sportas iki dvidešimtojo amžiaus pradžios buvo traktuojamas tik kaip laisvalaikio užimtumo rūšis, tačiau dabar – tai sparčiai augantis ir gana svarbus ekonominis bei laisvalaikio plėtros faktorius (2011, p. 32). Autoriai pabrėžia, jog kalbėdami apie sportą ekonominiu aspektu – kalbama ne apie sportinę veiklą kaip fizinį aktyvumą, bet kaip apie naudą teikiančią gėrybę, kurios vartojimo formos yra tiek aktyvi, tiek pasyvi forma. Didelę reikšmę sporto ekonomikoje sudaro vartotojai.

Sportas – svarbi nacionalinės šalies ekonomikos dalis, prisidedanti aiškiai prie vartojimo, ekonominės veiklos augimo (apskaičiuojant BPV bei užimtumą) rašoma straipsnyje „*Economic Value of Sport in England*“ (2013, p. 1). Tame pačiame straipsnyje, teigiama, jog sporto indėlis juntamas individo gyvenime, ekonomikoje bei visuomenėje. Tačiau šiame darbe labiau bus koncentruojamasi į sporto indėlį ekonomikoje. Autorius R. Lewney rašo, jog sportas vaidina svarbų vaidmenį ekonominėje miestų plėtroje (2013, p. 9). Autoriai C. Gratton ir P. Taylor teigia, jog sportas šiandien yra pripažįstamas, kaip svarbus ekonominės veiklos sektorius taip pat, autoriai teigia, jog sporto

¹⁰ Sport as agrowth engine for EU economy (2014 June 19), prieiga per internetą [http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-432_en.htm]

¹¹ Sport keeps not only you, but also industry fit (2014 January 21), prieiga per internetą [http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-35_en.htm]

sektorius yra dalis augančios laisvalaikio industrijos. Sporto industrijos sektorius yra vienas iš greičiausiai augančių laisvalaikio industrijos sektorių (2000, p.3). Autoriai B. R. Humphreys, J. E. Ruseski teigia, jog sporto apibrėžimas ekonomine prasme išlieka neaiškus ir sudėtingas (2010, p.61). Sporto apibūdinimą, sporto industrijose autoriai išskiria, kaip labai sudėtingą procesą. Pasak autorių, norint įvertinti sportą tik pagal siaurą sporto apibrėžtį, tarkime profesionalią futbolo industriją Jungtinėse Amerikos Valstijose, yra lengvai įvertinama, kaip ekonominė veikla. Autoriai P.Downward et.al. ekonomikos sąvoką pritaikė profesionalių sporto komandų kontekste – pinigų kaita gamyboje, paskirstyme ir sporto vartojime (2009, p. 2).

Sportui apibrėžti ekonomine prasme autoriai B. R. Humphreys, J. E. Ruseski išskyrė 3 svarbius ir reikalingus dalykus:

1. *Sporto apibrėžimas*

- Tarkime autorius D. Primault teigia, jog būtina nusistatyti sporto apibrėžimą europiniu lygiu, kad būtų įmanoma pradėti palyginamąją analizę (2005, p. 154)
- Autorius Rodgers argumentuoja, jog sportas turi turėti keturis pagrindinius elementus – fizinę veiklą, sportas skirtas rekreaciniams tikslams, organizuotą varžybų sistemą bei sportas turi būti reguliuojamas institucijos (P.Downward et al., 2009, p. 36-37)
- Autoriai Gratton ir Taylor (2000, p.7) pažymi, jog vienas iš sporto veiklos pripažinimo faktorių yra medija ir sporto agentai (P.Downward et al. 2009, p. 37).
- Autorius Coakley (2003) išskiria tokius sporto bruožus: motoriniai įgūdžiai, konkurencija, sporto taisyklės ir organizuotumas remiamasi straipsniu „*Problems With Data on the Sport Industry*“ (2010, p. 61)

Pastaba daugelis autorių yra nagrinėję kas turėtų įeiti ir koks apibrėžimas turėtų būti sporto, kaip ekonominės veiklos. Daugelis autorių yra ir priskyre sportą prie laisvalaikio industrijos. Tačiau baigiamajame magistro darbe bus orientuojamasi į vieną sporto apibrėžtį, tai yra pagal Vilniaus sporto apibrėžtį. Kuri apibūdina sportą, kaip ekonominę veiklą.

2. Sporto atskirimas nuo žaidimų ir rekreacinių veiklų

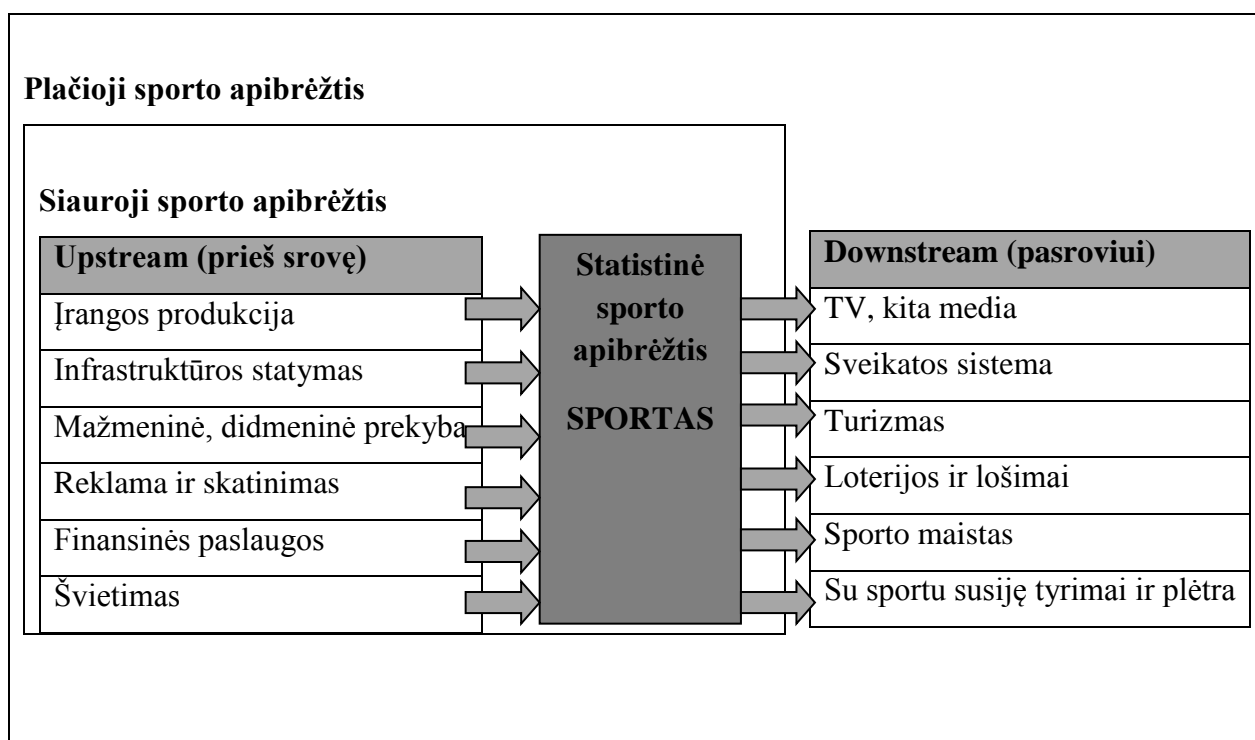
3. Sporto atskirimas nuo pratimų

Kadangi sporto apibrėžimas ekonomine prasme yra labai svarbus, o ES kontekste yra sukurtas sporto apibrėžimas, kurio apibūdinimas pateikiamas žemiau.

ES kontekste naujausias sporto apibrėžimas ekonomine prasme pateikiamas **Vilniaus sporto apibrėžtyje** (2007). Vilniaus sporto apibrėžties tikslas apibūdinti sportą statistiškai ir ekonomiškai reikšmingu teigiama „*Sport Satellite Accounts. A European Project: New Results*“ (2013). Pasinaudojus Vilniaus sporto apibrėžtimi sporto sektorius įvertinamas trimis aspektais išreiškiamais: statistine, siaurą ir plačiąją sporto apibrėžtimi.

- **Statistinė sporto apibrėžtis:** apima NACE klasifikatoriaus 93.1 Rev. 2 – sportinė veikla, kuri šiame klasifikatoriuje yra vienintelė sporto sektoriaus dalis (tarkime plaukimo baseinų veikla)
- **Siauroji sporto apibrėžtis:** veiklos, kurios būtinos sportui kaip sąnaudos (tarkime, prekės ir paslaugos reikalingos vykdyti sportą, t.y. - futbolo avalynė, biliardo stalai, remonto paslaugos) plius statistinė sporto apibrėžtis.
- **Plačioji sporto apibrėžtis:** veiklos, kurioms sportas yra sąnauda (tarkime prekės ir paslaugos susijusios su sportu, tačiau nereikalaujančios sporto vykdymo, t.y. – su sportu susijęs turizmas, sporto lažybos) plius siauroji apibrėžtis.

Iš viso Vilniaus sporto apibrėžtyje „*The Vilnius Definition of Sport. Summary*“, oficialiai yra įtraukiami 124 verslai identifikuojami NACE klasifikatoriaus. Trijų *Vilniaus sporto apibrėžčių* schema pavaizduota **1 lentelėje**.

lentelė 1 Vilniaus sporto apibrėžtis (2007)

Šaltinis: „*Sport satellite accounts. A European Project: New Results*“ : (Commission, 2013 July)

Studijoje „*Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU*“ minima, jog sportas ekonomine prasme yra veikla, kuri atsispindi daugelyje skirtingų ekonomikos sričių (p. 13) **2 lentelė**.

Vartotojų išlaidos		
Prekės ir paslaugos sąlyginės darant sportą (on doing Sport)		
Veterinarija	Maisto papildai	Sporto lažybos

Sveikatos paslaugos	Viešbučiai, restoranai (sporto turizmas)	TV transliacijos
Doing sport (statistinė apibrėžtis)		
Stadionai	Plaukimo baseinai	Profesionalus sportas
Prekės ir paslaugos reikalingos sportui vykdyti		
Lenktyniniai žirgai	Sporto avalynė ir apranga	Sporto ginklai
Mokyklų edukacija/ švietimas	Sporto mašinos, motociklai	Fitnesso centrai
Laikrodžiai	Buriavimo įranga	Šokimo mokyklos

lentelė 2 Su sportu susijusių veiklų ir produktų ekonominė veikla

Šaltinis: Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU (2012), (p. 13)

Pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK) sporto veikla priklauso R sekcijai – *meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla* iš Lietuvos statistikos departamento (2008, p. 61).

Iš kurios skyrius tik **93.1 – sportinė veikla** priskiriama sporto statistinei apibrėžčiai **3 lentelė**.

<i>Skyrius</i>	<i>Grupė</i>	<i>Klasė</i>	<i>Poklasis</i>	<i>Pavadinimas</i>
93				Sportinė veikla, pramogų ir poilsio organizavimo veikla
	93.1			Sportinė veikla
		93.11		Sporto įrenginių eksploatavimas
		93.12		Sporto klubų veikla
		93.13		Kūno rengybos centrų veikla
		93.19		Kita sportinė veikla
			93.19.10	Sportinė ar mėgėjų medžioklė ir su ja susijusi veikla
			93.19.20	Sportinė ar mėgėjų žvejyba ir su ja susijusi veikla

lentelė 3 Sporto statistinė apibrėžtis pagal NACE 93.1 - sportinė veikla

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius (2008)

Autorius D. Primault knygos skyriuje „*Employment in sport*“ sporto industriją prilygina „sporto sektorius“ sąvokai, kuri reprezentuoja sporto šerdį, kaip veiklos sritį, kuri įtraukia pirmiausiai į grandinę: produkciją, industrijos gaminamas sporto prekes ir įrangą (produkcija ir paslaugos) ir galiausiai visas su sportu susijusias ekonomines veiklas (2005, p. 153). Industrijos gaminančios sporto prekes ir įrangą iš dalies identifikuojamos europietišku klasifikatorių, bet dažnai grupuojami su kitomis veiklų rūšimis. Autoriaus sporto sektoriaus grandinė pavaizduota **4 lentelė**.

Grandinės pradžia <i>Ekonominės veiklos susijusios su sportu</i> Sporto centrų statymas Sporto prekių gamyba ir paskirstymas
Sporto sektorius (NACE Code 92.6) Sporto ekonominės veiklos Sporto veiklų palaikymas Veiklos ir sporto centrų vadyba
Paskirstymas grandinės pabaiga <i>Ekonominės veiklos susijusios su sportu</i> Sporto medicina, dietiniai produktai, transportas, apgyvendinimas, maitinimas ir žurnalistika

lentelė 4 Sporto kaip srities veikla, centrinės veiklos ir periferinės veiklos

Šaltinis: „*Employment in Sport*” (Primault, 2005, p. 154)

Sporto sektoriaus indėlis kaip ekonominė veikla yra tyrinėta autorių: Meek (1997); Rosentraub, Swindell, Przybylski ir Mullins (1994). Taip pat sporto sektoriaus dydį yra apskaičiavę autoriai Milano ir Chelladurai (2011), remdamiesi Meek atliktu tyrimu. Europoje tyrinėję sporto ekonominį indėlį autoriai: Taks ir Kesenne, 1999 (Belgija); Bartoluci, 1997 (Kroatija); Riiskaer, 1992 (Danija); Ahlert, 2000 (Vokietija); Brunelli, 1992 (Italija) ir Oldenbroom, Hopstaken ir van der Meer, 1996 (Olandija).

1.1.1 Sporto ekonominės prasmės apibendrinimas

Šiame skyriuje buvo nagrinėti svarbiausi dokumentai susiję su sportu - Baltoji knyga dėl sporto (2007), Sporto komunikatas (2011), kuriuose yra užsiminama sporto ekonominis aspektas. Taip pat nagrinėtas Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas, kuriame pabrėžiama, jog Lietuvoje ekonominį aspektą turi tik profesionalusis sportas. Naujausias sporto, kaip ekonominės veiklos pateikiamas Vilniaus sporto apibrėžtyje (2007), kuris apibūdina sportą iš ekonominės pusės. Šią sporto apibrėžtį sudaro sporto statistinė apibrėžtis, siauroji sporto apibrėžtis ir plačioji sporto apibrėžtis. Kadangi sportas, tampa reikšminga ekonomikos dalimi, todėl sportui kaip atskirai ekonominei veiklai įvertinti reikalingi tam tikri skaičiavimai ir metodologijos.

1.2 Sporto ekonomikos vertinimo rodikliai

Bendroji pridėtinė vertė (BPV) ir bendrasis vidaus produktas (BVP) yra pagrindiniai rodikliai, nusakantys šalies ekonomikos lygį. Remiantis BVP lygio, pokyčių ar išvestiniais santykiniais dydžiais, priimami įvairūs ekonominiai, politiniai sprendimai (Lietuvos statistikos departamentas)¹². Baltojoje knygoje dėl sporto (2007) teigiama, jog sporto indėlis yra dviejų rūšių tiesioginis ir netiesioginis sporto indėlis (p. 11). Tiesioginiu sporto indėliu įvertinamas sporto industrijos sukurtas BVP, augimas sporto industrijos ir sporto industrijos užimtumas. Netiesioginis sporto indėlis vertinamas – per švietimą, regioninę plėtrą ir ES patrauklumo didinimą. Ekonominis sporto poveikis yra vertinamas pagal tris rodiklius: pajamas, gautas iš sportinės veiklos, ir jų dalį bendrajame nacionaliniame produkte, darbumą, t.y. dirbančių asmenų skaičių ir jų sukuriamą ekonominę vertę, gautą pridėtinę vertę iš su sportu susijusios veiklos (V. Čingienė, S. Laskienė, 2013, p. 8).

Autoriai B. R. Humphreys ir J. E. Ruseski, įvardina tris pagrindinius matavimo komponentus – bendra ekonominė veikla, dalyvavimas, sporto žiūrėjimas bei klausymas įvairiomis informacinėmis priemonėmis (2010, p. 61).

Autoriai M. D. Shank ir M. R. Lyberger teigia, jog sporto ir sporto industrijos dydis gali būti pamatuojamas skirtingais rodikliais: komandų lankomumas, informacinių priemonių apimtis, užimtumas (2014).

Sporto ekonominio poveikio vertinimo rodikliams apskaičiuoti pasitelkiama sporto palydovinės sąskaitos. *Sporto palydovinės sąskaitos sudaro svarbią duomenų bazę analizuojant sporto indėlį į ekonomiką, produktyvumo augimą ir su sportu susijusių sektoriaus dalių rodiklių augimą „Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU“* (2012, p. 66).

1.2.1 Sporto ekonomikos vertinimo rodiklių apibendrinimas

Tokie pagrindiniai rodikliai, kaip bendroji pridėtinė vertė (BPV), bendrasis vidaus produktas (BVP) nusako šalies ekonomikos lygį. Remiantis šių rodiklių santykiniais ir išvestiniais dydžiais, priimami įvairūs ekonominiai bei politiniai sprendimai. Trys pagrindiniai rodikliai įvertinantys tiesioginį sporto indėlį į ekonomiką - BVP, sporto industrijos augimas ir sporto industrijos užimtumas. Netiesioginis sporto indėlis vertinamas – per švietimą, regioninę plėtrą ir ES patrauklumo didinimą. Ekonominis sporto poveikis yra vertinamas pagal tris rodiklius, pajamas gautas iš sportinės veiklos, ir jų dalį bendrajame nacionaliniame produkte, darbumą, t.y. dirbančių asmenų skaičių ir jų sukuriamą ekonominę vertę, gautą pridėtinę vertę iš su sportu susijusios veiklos. Taip pat yra nagrinėjami ir kiti

---

¹² Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Bendrojo vidaus produkto pirmojo įverčio skaičiavimo metodika. Prieiga per internetą: [https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/648955/Metodika_2014_375.pdf]

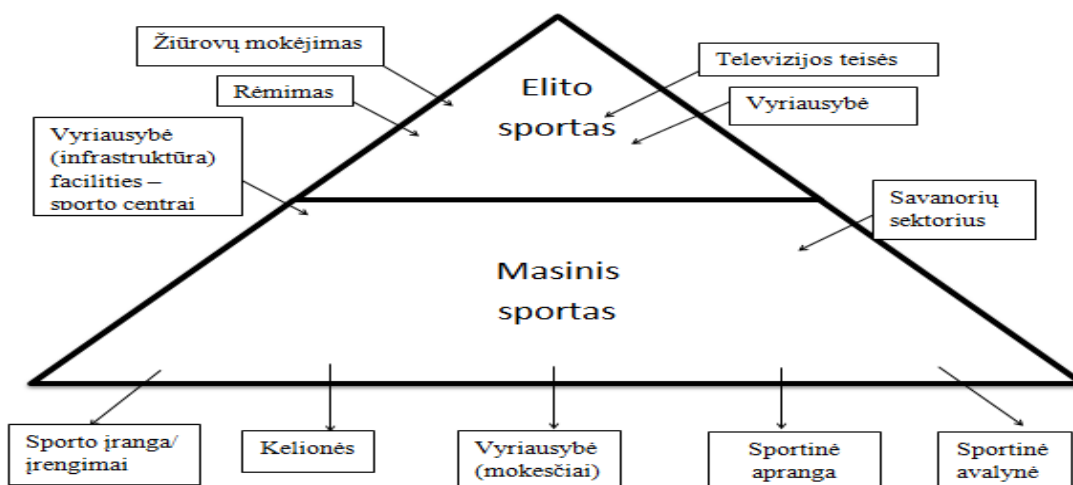
įvairūs matavimo komponentai, tokie, kaip: dalyvavimas; sporto žiūrėjimas bei klausymas įvairiomis informacinėmis priemonėmis; komandų lankomumas;

1.3 Sporto industrijos teoriniai aspektai

Pasak Chelladurai (1994) *sporto industrija* – tai veikla, kurioje pirkejams siūlomi produktai – sportas, sveikatingumas, rekreacija ar su laisvalaikiu susijusios aktyvumo formos – paslaugos, žmonės, renginių vietos ar idėjos. Pasak autorių B. R. Humphreys ir J. E. Russeki sporto industrija, kaip ir gėrimų industrija – įmonių rinkinys, gaminančių daugybę produktų ir teikiančių paslaugų, kurie atitinka modernių vartotojų paklausą. Autoriai M. D. Shank ir M. R. Lyberger pabrėžia, jog sporto industrija - auganti, kadangi prie jos prisideda lošimų, medijos, sponsorystės bei kitos ekonominės veiklos (2014).

Pagal autorius Gratton ir Taylor sporto rinka įsivaizduojama piramidės formos, kurios viršūnėje – elito sportas, o piramidės apačioje – masinis (rekreacinis sportas) (2000). Pasak, autorių sporto *rinkos pasiūlą sudaro* trys tiekėjai: viešasis sektorius, savanorių sektorius ir komercinis sektorius (p. 5). *Sporto paklausą* atspindintys veiksniai: laikas, dalyvavimas sporte, paklausa sporto avalynei, aprangai, sporto centrams, su sportu susijusiam keliavimui/ kelionėms (p. 6)

Pagal Gratton ir Taylor **1 pav.** matome, pajamų ir išlaidų sportui struktūrą. Pajamas sportui sudaro: vyriausybė (infrastruktūra), vyriausybė (elito sportas), žiūrovų mokesčiai, sponsorystė, savanorių sektorius. Sporto išlaidas sudaro: sporto įranga, kelionės, vyriausybė (mokesčiai), sportinė apranga, sportinė avalynė.

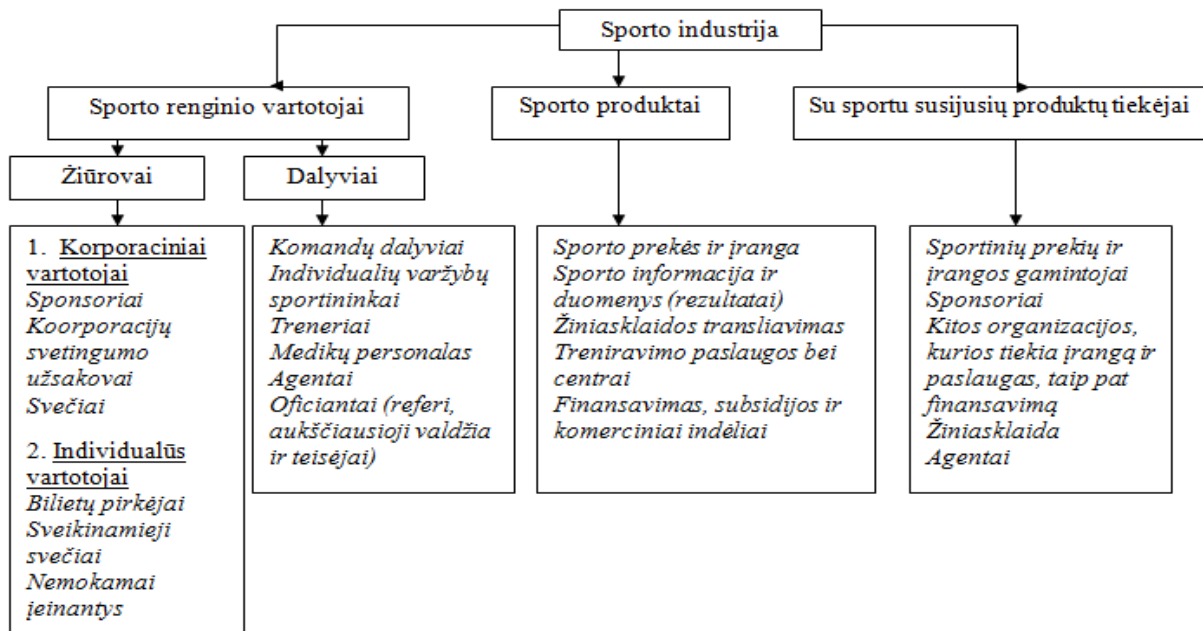
pav. 1 Sporto rinka pagal Gratton ir Taylor (2000)

Šaltinis: „Economics of Sport and Recreation“ (C. Gratton, P. Taylor, 2000, p. 4)

Autorius Shank (2002) sporto industriją skirsto į tris elementus: *sporto vartotojai*, *sporto produktai ir su sportu susijusių produktų tiekėjai* (Guy, 2014, p. 19) **2 pav.** Autorius Guy (2014) aprašė, detaliau kas įeina į kiekvieną sporto industrijos elementą iš renginio perspektyvos **3 pav.**

pav. 2 Sporto industrija, pagal Shank (2002)

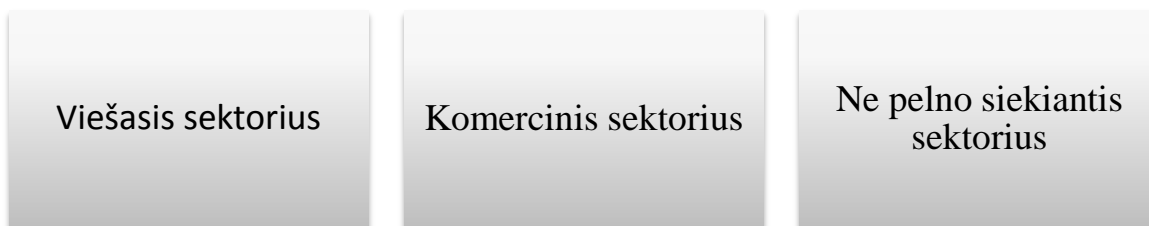
pav. 3 Sporto industrija, pagal Shank (2002) ir Guy (2014)

Šaltinis: (Guy, 2014, p. 19-20), sudaryta autorės

Autorius Hoye (2012) sportą dalina į tris skirtingus sektorius: *valstybės ar viešasis sektorius*, *nepelno siekiantis ir savanorių sektorius*, *profesionalių ar komercinių sporto organizacijų sektorius* **4 pav.** (Hoye R. , 2012, p. 6-7).

- **Valstybės ar viešasis sektorius** apima nacionalines, valstybines/provincines, regionines, vietines valdžias, bei specialistų agentūras, kurios plėtoja sporto politiką, aprūpina finansavimu kitiems sektoriams bei palaiko specialistus, tokius kaip elito sportininkų plėtojimą ar vaistų kontrolė.

- **Nepelno siekiantis sektorius** apima bendruomenės pagrindu gyvuojančius klubus, vyriausybės asociacijas, internacionalines sporto organizacijas (kurios organizuoja varžybas, bei sporto galimybes, reguliuoja ir vadovauja sporto įstatymams, organizuoja čempionatus).
- **Komercinis sektorius** apima sporto organizacijas, sudarančias profesionalias lygas ir jų narių komandas, taip pat komerciniam sektoriui priskiriamos sąjunginės organizacijos, tokios kaip sporto aksesuarai, drabužiai bei įrangos gamintojai, žiniasklaidos kompanijos, stadionų operatoriai bei renginių vadybininkai.

pav. 4 Trijų sektorių sporto modelis, pagal Hoyer (2012)

Šaltinis: „*Sport Management: Principles and Applications*“ 2012, p. 7

Autoriai B.R. Humphreys, J. E. Ruseski (2008) straipsnyje „*The Scope of the Sports Industry in the United States*“ sporto industriją suskirstė į tris veiklas **5 pav.**

- **Veiklos įtraukiančios asmenis dalyvauti sporte** (sporto vartotojai, kurie perka reikiamą įrangą, moka mokesčius, skiria išlaidas transportui bei keliavimui, visos šios veiklos generuoja ekonominę veiklą).
- **Veiklos pritraukiančios žiūrovus į sporto renginius** (sporto vartotojai, kurie perka bilietus, moka už transportą ar keliones, perka maistą ir suvenyrus)
- **Veiklos pritraukiančios sporto renginių žiūrovus visuomenės informavimo priemonėmis** (sporto vartotojams reikalinga įvairi įranga: televizoriai, radijo centrai, kompiuteriai. Čia įeina ir transliavimo paslaugų prenumerata)

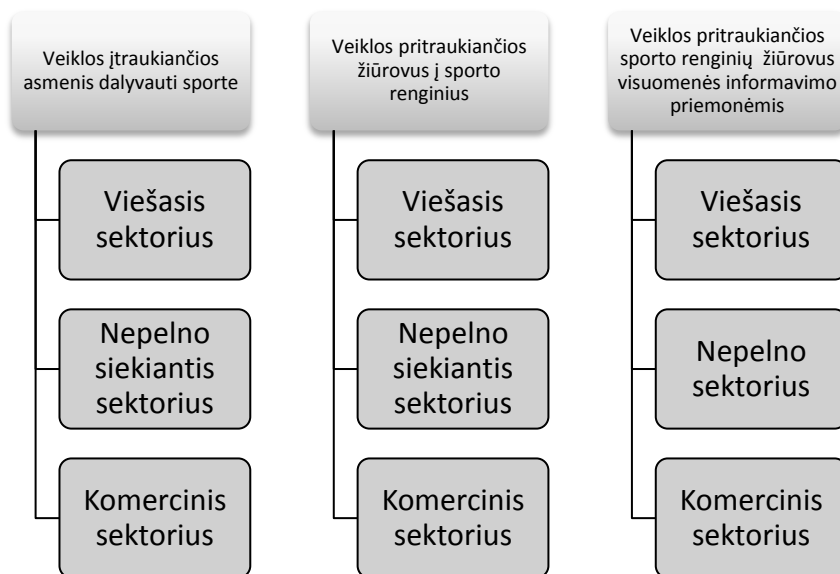
pav. 5 Sporto industrija, pagal autorius: B.R. Humphreys, J.E. Ruseski (2008)

Šaltinis: „*The Scope of the Sports Industry in the United States*“

Sujungus autoriaus Hoyer (2012) sporto industrijos modelį, sudarytą iš trijų sektorių ir autorių Brad R. Humphreys ir Jane E. Ruseski (2008) sporto industrijos skirstymą pagal veiklas, galima būtų

sudaryti vieną bendrą sporto modelį **6 pav.** Pagal Shank (2002) sporto industrijos skirstymo pirmą elementą sporto vartotojai, kurie skirstomi pagal Guy (2014) į dalyvius ir žiūrovus, matome, autorių B.R. Humphreys ir J. E. Ruseski sporto industrijos suskirstyme, pagal veiklas, suskirstymą į asmenis dalyvaujančius sporte ir sporto renginių žiūrovus.

pav. 6 Sporto industrija, pagal Hoye ir B.R. Humphreys, J.E. Ruseski, sudaryta autorės

Autoriai P. M. Pedersen, L. Thibault mini dviejų kitų autorių sporto industrijos modelius (2014, p. 11). Pirmiausiai mini Pitt et. al. sporto industrijos segmentacijos modelį – pagal produktų rūšis. Pagal produktų rūšių modelį vyksta pardavimas ir skatinimas tarp verslo įmonių ir. Produkto rūšies modelis detalizuoja tris sporto industrijos produktų segmentus: 1) sporto dalyvavimas 2) sporto produkcija 3) sporto skatinimas Sporto dalyvavimo segmentas įtraukia tokius produktus kaip: mokyklų remiami atletai, fitneso klubai, sporto stovyklos, profesionalus sportas, savivaldybių parkų sporto programos. Sporto produkcijos segmentas įtraukia tokius produktus kaip: bėgiojimo batai, krepšinio kamuoliai, fechtavimo rapyra, sporto medicinos kursai, plaukiojimo baseinai, ir koledžų atletų konferencijos. Sporto skatinimo segmentas įtraukia tokius produktus kaip: reklamos priedas, spausdinta ir transliuojama media, žvaigždės patvirtinimas .

Antrąjį sporto industrijos modelį autoriai P. M. Pedersen; L. Thibault pasirinko pavaizduoti autoriaus Meeko (1997) – ekonominės įtakos modelį (2014 p. 12). Šiuo modeliu autorius Meek suskirstė sporto industriją į tris pirminius sektorius:

- **Sporto pramogos ir rekreacija:** renginiai, komandos ir individualaus sporto dalyvavimas; sportas ir su juo susijusios rekreacinės veiklos.
- **Sporto produktai ir paslaugos:** įrangos, drabužių bei instrumentų dizainas, testavimas, gamyba bei paskirstymas.
- **Sportą palaikančios organizacijos:** lygos, teisės firmos ir marketingo organizacijos.

Pasak autorių P. M. Pedersen; L. Thibault Meek (1997) modelis yra tinkamas analizuoti sporto komandų ekonomines veiklas ar verslą susijusį su sportu.

Kitas sporto veiklos modelis. Sportą gaminantis sektorius - industrijos pagrindas (P. M. Pedersen; L. Thibault, 2014, p. 13). Šiame modelyje pagrindinis sektorius – sportą gaminantys sektoriai ir šeši palaikantys subsektoriai, kurie 1) tiekia produktus ir paslaugas, pagrindinėms sporto organizacijoms, 2) parduoda ar prekiauja produktais susijusiais su sportu. Pagal Li, Hofacre ir Mahony sporto industrijos modelį pagrindu laikomas sportą gaminantis sektorius į kurį įeina: profesionalios ir pusiau profesionalios komandos; tarp koleginių ir tarp mokyklinių sportininkų departamentai; savivaldybių ir šalies rekreacijos departamentai; sporto ir fitneso klubai; nepriklausomi profesionalūs atletai, sporto treneriai ir instruktoriai, lenktyninių mašinų ar žirgų savininkai; kitų renginių ir paslaugų gamintojai. *Pirmąjį subsektorių* sudaro: administracija ir kontrolės sportininkų asociacijos. *Antrąjį subsektorių* sudaro: sportinių prekių gamintojai, didmenininkai ir mažmenininkai. *Trečiąjį subsektorių* sudaro: sporto centrai ir pastatai. *Ketvirtąjį subsektorių* sudaro: sporto medija (televizija, radijas ir kabelinės televizijos tinklai, žurnalai ir kiti periodiniai leidiniai). *Penktąjį subsektorių* sudaro: sporto vadybos firmos (marketingas, viešųjų ryšių, renginio vadyba, atletų reprezentacija, finansinės konsultacijos ir t.t. *Šeštąjį subsektorių* sudaro: valstybė, savivaldybė, miesto sporto taryba ir administracija.

pav. 7 Li, Hofacre ir Mahony sporto industrijos modelis

Šaltiniai: M.J. Eschenfelder ir M.Li, 2007 „*Economics of sport*“, 2nd ed. (P. M. Pedersen; L. Thibault, 2014, p. 14)

Autoriai (B. R. Humphreys; J. E. Ruseski, 2010) straipsnyje „*Problems With data on the Sport Industry*“ sportą apibūdina, kaip kompleksinę veiklą, kuri apima viso pasaulio reginius, tokius kaip

World Cup ir formalius žaidimus žaidžiamus futbolo aikštelėje visame pasaulyje. Tarkime laisvalaikio plaukikas, plaukikas besivaržantis Pasaulio čempionatuose ar žiūrovai stebintys pasaulio čempionatą, visi dalyvauja sportinėje veikloje, bet koku atveju visos šios veiklos gali būti pagrįstai įtraukiamos į sporto industriją (B. R. Humphreys; J. E. Ruseski, 2010, p. 61).

1.3.1 Sporto industrijos teorinių aspektų apibendrinimas

Įvairūs užsienio autoriai sporto industriją, kaip pagrindus nagrinėjo įvairiai. Tačiau visi modeliai labai glaudžiai tarpusavyje rišasi ar galėtų rištis. Kadangi autorių nagrinėtos sporto industrijos modelio aspektai paimti skirtingai. Tarkime, autoriai Gratton ir Taylor (2000) sporto rinką pavaizdavo, kaip piramidės formos, kurios viršūnėje – elito sportas, o piramidės apačioje - masinis sportas. Pagal šiuos du autorius, toks yra sporto rinkos modelis. Tačiau jie taip pamini, jog tarkime sporto pasiūlą sudaro trys tiekėjai: viešasis sektorius, savanorių sektorius ir komercinis sektorius. Tarkime autorius Hoye (2012) sporto industriją suskirstė į tokius pat sektorius, kaip Gratton ir Taylor, savo sporto rinkos apibūdinime įvardijo sporto tiekėjus. Tik autorius Hoye savanorių sektorių įvardijo, kaip nepelno siekiantis sektorius. Tarkime, autoriai B.R. Humphreys ir J.E. Ruseski (2008) sporto industriją suskirstė į veiklas: veiklos, kurios įtraukia asmenis dalyvauti sporte; veiklos pritraukiančios žiūrovus į sporto renginius; veiklos, kurios pritraukia žiūrovus stebėti sporto renginius visuomenės informavimo priemonėmis. Tarkime tyrėjas Meek (1997) sporto industriją suskirstė į tokius tris pagrindinius sektorius: sporto pramogos ir rekreacija; sporto produktai ir paslaugos; sportą palaikančios organizacijos. Aiškiausias iš nagrinėtų modelių - Gratton ir Taylor, kadangi šis sporto piramidės modelis, parodo kas turėtų būti priskiriamos, kaip sporto sukuriamos pajamos ir sporto rinkos patiriamos išlaidos, kurie labai svarbūs vertinant sporto ekonominį poveikį.

2. SPORTO EKONOMINIO POVEIKIO VERTINIMAS

Sporto ekonominis poveikis - parodo sporto sukuriamą pridėtinę vertę, užimtumą su sportu susijusių veiklų bei vartotojų išlaidas sportui. Autorius Grohall studijoje „*The Impact of Sport on the European Economy*“ teigia, jog sportas nepripažįstamas ir nedokumentuojamas; sportas sukuria daugiau darbo vietų, nei BVP; sportas – užimtumo veiksnys, kuris labai vertingas per krizes; sportas skiriasi tarp šalių (2013). Pasak autoriaus sportas priskiriamas daugiau prie aukštesnės kokybės prekių: kuo didesnis BVP tenkantis asmeniui, tuo didesnis procentas tenka sporto dalies BVP. Sportas gali paskatinti konvergenciją tarp šalių.

Kol kas sporto sektorius, kaip ekonominė veikla nacionalinėse ekonomikose vertinama labai retai. Prancūzų sporto ekonomikos tyrėjas Primault „*Employment in sport*“ pateikia priežastis, kodėl sportas retai vertinamas statistikoje (2005, p.154). Autorius nurodo, jog Prancūzijoje sporto ekonomikos studijoms nėra pritaikomi, jokie statistiniai įrankiai. Todėl išskiria šiuos trūkumus:

- Istorinės priežastys - sportas kilęs iš nekomercinio sektoriaus (neoficiali ekonomika), pabrėžtinai savanorių ir mėgėjų darbas
- Socialinės ir ekonominės priežastys – sporto organizacijų silpnybės, ekonominės kultūros trūkumas ir trūkumas geresnių statistinių žinių.
- Administracinės priežastys – prižiūrinčios ministerijos žinioje, statistiniai įrankiai nebuvo niekada stiprūs, nebuvo adresuojama jokios nacionalinės valdžios, kuri užsiima statistika.

Autoriai Breedveld K., et al. straipsnyje „*Study on a possible future monitoring function in the EU*“ pažymi, jog pirmasis Europos Tarybos koordinuojamas sporto ekonomikos poveikio vertinimo projektas (Jones, 1989) buvo vykdomas 1980-aisiais m. kuriame dalyvavo tokios šalys, kaip: Belgija, Danija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Olandija ir Jungtinė Karalystė. Šių šalių atlikti tyrimai, parodė, jog sportas, kaip ekonominė veikla svarbi nacionalinėms ekonomikoms. Atitinkamai sportas buvo įvertintas tarp 1 proc. ir 2 proc. (BVP ir užimtumas) (2013, p. 51)

Tačiau šalių duomenys buvo sunkiai palyginami tarpusavyje, kadangi šalys naudojo skirtingus sporto apibrėžimus ir metodologijas. Iki 2006 m. nė viena šalis nesinaudojo sporto satelitinių sąskaitų metodologija apskaičiuojant sporto ekonomikos svarbumą. Nuo 2006 m. ši metodologija tapo nauja Europos iniciatyva sporto ekonomikoje.

Baltojoje knygoje dėl sporto rašoma, jog „*Glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, Komisija sieks parengti Europos statistinį metodą, skirtą ekonominiam sporto poveikiui įvertinti. Remiantis šiuo metodu bus rengiamos nacionalinės statistinės sporto ataskaitos, o ilgainiui jomis remiantis galėtų būti parengta Europos sporto statistika*“ (p. 11).

Kiekvienai ES šaliai – nariai yra svarbu įvertinti savo šalies ekonominį sporto poveikį, pagal Komisijos parengtą statistinį metodą. Šalys įvertinusios ekonominį sporto poveikį savo šalies, toliau duomenis gali lyginti su kitomis ES šalimis ir taip pat prisidėti prie Europos sporto statistikos rengimo.

Baltojoje knygoje dėl sporto sportas laikomas priemone, padedančia tapti vietos ir regionų vystymosi, miestų atgaivinimo ar kaimo plėtros priemone (p. 10). Todėl sporto ekonominio poveikio vertinimas svarbus miesto bei kaimo vietų ir regionų vystymo ekspertams, politikams bei miesto valdžiai. Sportas susijęs su turizmu ir gali paspartinti infrastruktūros atnaujinimą, bei skatinti naujas partnerystes, kurių tikslas – finansuoti sportui ir laisvalaikiui skirtus įrenginius (p. 10).

Autoriai V. Čingienė, S. Laskienė teigia, kad per pastaruosius tris dešimtmečius ekonominis sporto rinkos poveikis analizuojamas tiriant sporto paklausą, kuri nustatoma vertinant dalyvavimo sportinėje veikloje ir sporto renginiuose situaciją, sporto prekių vartojimą, sporto transliacijų žiūrėjimą ir kt., kas sukuria tam tikras pajamas šalies biudžete (Andreff, Szymanski 2009) (2013, p. 8).

Pasak, austrų mokslininkų „*Sport satellite account*“ (2012), atliekant vertinimą tikslinga susikoncentruoti ties pagrindiniais ūkio skyriais: turizmu, švietimu, lažybomis, mokama TV, prekyba V. Čingienė, S. Laskienė, (2013, p. 11). Lenkijos tyrėjai įtraukė: žemės ūkį, gamybą, prekybą, verslo veiklą, viešąjį administravimą, švietimą, sveikatą ir socialinį darbą, bendruomenės ir socialinių paslaugų veiklą. Autoriai V. Čingienė, S. Laskienė straipsnyje „*Ekonominio sporto rinkos poveikio šalies ūkiui analizės turinys ir aktualumas*“ apie sporto duomenis, teigia, jog nauda akivaizdi vietos ir nacionalinėms valdžios institucijoms, plėtros agentūroms, sporto federacijoms (2013, p.9) Taip pat vykdančią vietinę, nacionalinę ir ES politiką.

Autorius R. Lewney rašė, jog Austrijos prezidentavimo metu 2006 m. vienas iš sporto darbo grupės tikslų – turėti patikimus duomenis, kaip pagrindas ateities sprendimų priėmimui sporto sektoriui (2013, p. 12).

Iki 2006 metų sporto ekonominė įtaka nebuvo skaičiuojama. Tik 2006 m. ES darbo grupė (EU Working Group) „*Sportas ir ekonomika*“ buvo įkurta su tikslu apibūdinti sporto ekonominę įtaką

Europos Komisijos - švietimo, kultūros, daugiakalbystės ir jaunimo narė A. Vassiliou neformaliame sporto industrijos susitikime, savo kalboje „*Why sport is a winner for the EU economy, jobs and health*“ (2014 sausio 21 d. Briuselis) mini, jog duomenys apie sporto industriją svarbūs ES šalims narėms – planuojant valstybines politikas ar priimant investicinius sprendimus, tarkime sporto centrams ar sporto infrastruktūrai. *Sporto Komunikate* (KOM (2011) 12 galutinis, 2011, p. 8) teigiama, jog sportą svarbu įvertinti šalies lygmeniu, kadangi jis leidžia formuoti įrodymais pagrįstą sporto politiką. Tam yra sudaromos ir naudojamos sporto palydovinės sąskaitos, kurios nustato ekonominį sporto vaidmenį. Taip pat *Sporto Komunikate* (2011) teigiama, jog siekiant geriau skleisti žinias apie sportą ES, reikėtų įtraukti universitetus, sporto sektorių, sporto sektoriaus suinteresuotąsias šalis ir nacionalines bei Europos viešąsias institucijas (KOM (2011) 12 galutinis, 2011, p. 9). Autoriai B.

Švagždienė ir kt. straipsnyje „*Ekonominė sporto renginių reikšmė*“, rašo, jog ekonomiškai stiprėjantis sporto sektorius tampa patrauklus ne tik valstybiniam sektoriui, siekiančiam nacionalinio lygio tikslų, bet ir privačioms verslo struktūroms, įžvelgiančioms galimybę iš tam tikrų sporto sričių gauti grynuosius pinigų srautus (2014, p. 97). Pasak autorių faktoriai darantys įtaką sporto sektoriaus augimui: naujų ir įvairių sporto šakų, sveikatingumo ir rekreacijos aktyvumo formų skaičių augimas, žiniasklaidos priemonių, sporto renginių ir įrenginių didėjimas, pasaulinės sporto rinkos stiprėjimas, pelno didėjimas sporto rinkoje, didelis laisvo laiko turėjimas, vyriausybės subsidijų didėjimas, vis didesnis savanoriško sektoriaus įsitraukimas į sporto industriją, žiūrovų išlaidų didėjimas sporto sferoje ir t.t.

Kiekvienai šaliai svarbu atlikti sporto ekonominio poveikio vertinimą dėl daugelio priežasčių, daugiausiai minimos politinės priežastys. Surinkti ir apibendrinti duomenys svarbūs planuojant, kuriant bei įgyvendinant valstybines politikas, taip pat labai svarbu šaliai formuoti įrodymais pagrįstą sporto politiką. Sporto ekonominio poveikio vertinimas, gali būti atliekamas ir dėl finansinių priežasčių. Tarkime, norint priimti įvairius investicinius sprendimus, reikalingus sporto centrų statybai ar plėtojei, bei sporto infrastruktūros gerinimui ar kūrimui.

Sporto indėlio į ekonomiką skaičiavimai - veiksmingo strateginio planavimo, politikos formavimo ir sporto pozicijų stiprinimo pagrindas priimant politinius sprendimus kitose srityse „*Už sportą atsakingi ES šalių ministrai Vilniuje tarėsi, kaip stiprinti sporto sektorių*“ (2013) (Lietuvos pirmininkavimas ES Tarybai 2013, 2013). Neformaliai sporto tarybai pirmininkavęs Lietuvos vidaus reikalų ministras D. A. Barakauskas apie sporto indėlio į ekonomiką vertinimo problemas, išsakė jog: „*sportas – gana nauja Europos Sąjungos politikos formavimo sritis. Tačiau yra vis daugiau įrodymų, kad sporto sektorius sukuria išmatuojamą ir didelę ekonominę bei socialinę vertę mūsų ekonomikoms. Atlikus skaičiavimus galima identifikuoti, kaip sporto sektorius prisideda prie Europos ekonomikos augimo ir nedarbo mažinimo, taip pat atlieka svarbų vaidmenį, kuriant ir palaikant bendruomeniškumą ir socialinę sanglaudą*“.

Nuo 2013 m. Lietuva pradėjo analizuoti sporto indėlio į ekonomiką skaičiavimus. Skaičiavimai yra veiksmingo strateginio planavimo, politikos formavimo ir sporto pozicijų stiprinimo pagrindas priimant politinius sprendimus kitose srityse Lietuvos pirmininkavimas ES Tarybai (2013).

2.1 Sporto palydovinės sąskaitos

Pagrindiniai Olandijos statistikos tikslai, kuriant savo šalies nacionalines sporto palydovines sąskaitas pateikiami paruoštoje Olandijos statistikos ir HAN universiteto ataskaitoje „*Methodological Manual for a Sport Satellite Account*“ (2012, p. 32)

- Pirmojo olandiško sporto palydovinių sąskaitų sudarymo tikslas – pateikti aukštos kokybės olandų sporto ekonomikos makro – ekonominius duomenis iš vienos pusės remiantis nacionalinėmis sąskaitomis, iš kitos pusės ES DG rekomendacijomis.
- Kitas tikslas prisidėti prie europietiškos metodologijos harmonizavimo ir koordinavimo, konstruojant sporto palydovinę sąskaitą.

Olandai išskyrė dvi problemas, kurios reikalingos ateityje, konstruojant sporto satelitinę sąskaitą. Pirmiausiai tai trūkumas duomenų surinkimo ir antra apibrėžtis, klasifikacija ir sistemos problemos (2012, p. 32).

SPS reikalingumas:

Olandijos statistikos ir HAN universiteto atveju teigiama: (p. 34)

- jog sporto ekonominis indėlis per metus, duoda galimybę sekti tendencijas ir augimą.
- I-O lentelės gali padėti diskusijoms, dėl sporto finansavimo. Nusako, kuri ekonomikos dalis duoda naudos daugiausiai, Olandų vyriausybei investuojančiai į sportą.
- SPS pateikia supratimą apie formalią sporto ekonomiką. (Olandijos atveju iškilo klausimas ar įmanoma įvertinti šešėlinę sporto ekonomiką?)
- Šiuo metu SPS sąskaita susitelkia, tik ties makro-ekonomiais indikatoriais. Teigiama, jog reikalinga detalesnė informacija SPS – mažųjų ir vidutinių įmonių, regionų analizė (tarkime savivaldybės), specifinis sportas (tarkime futbolas), specifinė populiacija (tarkime jaunimas). Be to būtų galima, konstruoti ketvirtines SPS, iširti sporto ekonomikos sezoniškumą.

Vokietijos atveju (2013). Autorius Ahlert ataskaitoje „*The German Sport Satellite Accounts (SSA)*“ aprašė SPS gaunamas naudas:

- Atlieka statistinės informacijos funkciją politikai, ekonomikai ir visuomenei.
- Pateikia esamą sporto ekonomikos įvairovės vaizdą.
- SPS sukuria sporto ekonomikos poveikio informuotumą.
- Palengvina vertinimą tarpusavio ryšių tarp sporto ekonomikos ir ekonomikos, taip pat tarp sporto ekonomikos sričių.
- Reguliariai atnaujinus SPS, gali pasitarnauti identifikuojant augimo segmentus sporto ekonomikoje ir palengvinti produktyvumo analizes.
- Gali prisidėti prie sportinių politinių sprendimų ekonominiu pagrindu.
- Gali pagelbėti sporto ekonominiams sprendimams kompanijose, klubuose ir asociacijose dėl finansavimo (tarkime, reklama ir sponсорystės biudžetai, investavimo sprendimai).

Lenkijos ataskaitoje „*Sport Satellite Account for Poland*“ autorė B. Z. Liberda teigia, jog SPS gali būti (2011):

- Kaip politikos įrankis nustatant ekonominę ir socialinę sporto veiklų poveikį.

Iš ataskaitos „*Sport Satellite Accounts. A European Project: New Results*“ (2013) išskiriamos šios naudos ir tikslai sporto palydovinių sąskaitų:

- SPS yra pagrindinė priemonė ekonominiame tyrinėjime, stimuliuojanti metodologinį tikslumą ir struktūrinį ryšį
- SPS padeda politikos rengėjams visuose lygiuose, pateikdamos sandarą sporto plėtros analizei ir investavimo sprendimams
- SPS yra darbo rinkos analizės pirminis punktas
- SPS akcentuoja su sportu susijusias specializacijos pavyzdžius ir susieja rinkos nišas su vidutiniškai didesniu potencialo augimu
- SPS pateikia „realistinį patikrinimą“ paskelbtoms skirtingų grupių pretenzijoms
- SPS kūrimas ES prisideda siekiant Europa 2020 strategijos tikslų

Iš ataskaitos „*EU Conference on Sport Statistics*“ (EU Conference on Sport Statistics, 2011 March 23) teigiama, jog būtinas ir svarbus tarp sporto sferų tiesiogiai susijusių dalyvių strateginis planavimas, politikos veiksmai ir kooperacija.

Ataskaitoje „*The Use of Sport Satellite Accounts for Policy Purposes*“ sporto satelitinės sąskaitos privalumai:

- SPS yra dalis nacionalinių sąskaitų sistemos
- SPS yra naudingas, kaip tarptautinė informacija ir koordinuojantis įrankis ekonominių duomenų rinkimo kontekste
- SPS pateikia pagrindinius ekonominius rodiklius, su sportu susijusiai plėtrai, tokius kaip: bendrasis vidaus produktas, su sportu susijusių pajamų dominavimą sporte ir apie sporto produktyvumą
- SPS palengvina su sportu susijusį modelio konstravimą ir sudaro galimybę prognozei
- SPS prisideda prie įrodymais grįstos politikos formavimo

Sporto palydovinė sąskaita (SPS) išplečia ir detalizuoja Nacionalinę sąskaitų sistemą, atskleisdama su sportu susijusių veiklų raišką šalies ekonomikoje. Viena vertus, SPS rodo ekonominę sporto kaip ūkio sektoriaus svarbą, kita vertus, leidžia įvertinti kitų ekonomikos sektorių indėlį – vartojimo, investicijų, eksporto, gamybos – tiekiant sporto prekes ir paslaugas.

SPS nauda:

- Yra pagrindinė ekonominių tyrimų priemonė, skatinanti metodologinį tikslumą ir struktūrinę darną;
- Visų valdymo lygių politikos formuotojams pateikiama sporto sektoriaus vystymo analizės ir investicijų sprendimų struktūra;
- Yra darbo rinkos analizės orientyras

- Išskiria su sportu susijusių specializacijų modelius ir išryškina susijusių rinkų didesnę nei vidutinis augimo potencialą;

Politinės rekomendacijos dėl sporto sektoriaus ekonominio poveikio vertinimo būtinybės.

- Pripažinti sporto sektorių kaip svarbų ekonominį veiksnį.
- Padidinti sporto sektoriaus darbo jėgos našumą.
- Įvertinti savanoriškos veiklos sporto sektoriuje ekonominę reikšmę.
- Skatinti ES šalių konvergenciją per sportą.
- Generuoti kapitalą iš sporto veiklų specializacijų, atsižvelgiant į sporto turizmo, sporto draudimo rinkos, sporto sektoriaus ekonominių ir teisinių paslaugų augimą.
- Skatinti investicijas į tvarią sporto sektoriaus infrastruktūrą.
- Skatinti nuoseklų sporto sektoriaus duomenų kaupimą ir keitimąsi gerąja patirtimi.

2.1.1 Sporto ekonominio poveikio vertinimo apibendrinimas

Sporto ekonominio poveikio vertinimas yra naudingas visos šalies atžvilgiu, kadangi tai leistų parodyti sporto industrijos dalį visoje bendroje šalies ekonomikoje. Atsiradus naujai Europos Komisijos sporto ekonominio poveikio vertinimo iniciatyvai, ES šalys narės vertina savo šalies sporto industrijas pagal bendrą EK statistinį metodą ir sporto apibrėžtį. Kiekvienos šalies indėlis leistų prisidėti prie bendros ES sporto ekonominio poveikio vertinimo.

Taip pat sporto ekonominio poveikio vertinimas svarbus miesto bei kaimo vietų ir regionų vystymo ekspertams, politikams bei miesto valdžiai. Sportas – laikomas priemone, padedančia tapti vietos ir regionų vystymosi, miestų atgaivinimo ar kaimo plėtros priemone. Sporto duomenys – svarbūs vietos ir nacionalinės valdžios institucijoms, plėtros agentūroms, sporto federacijoms. Taip pat vykdamas vietinę, nacionalinę ir ES politiką. Duomenys taip pat yra svarbūs šalims narėms – planuojant valstybines politikas ar priimant investicinius sprendimus, tarkime sporto centrams ar sporto infrastruktūrai. Siekiant geriau skleisti žinias apie sportą ES reikėtų įtraukti universitetus, sporto sektorių, sporto sektoriaus suinteresuotąsias šalis ir nacionalines bei Europos viešąsias institucijas.

Prie sporto ekonominio poveikio vertinimo yra įtraukiamos ir kiti svarbūs ūkio skyriai, tokie, kaip: turizmas, švietimas, lažybos, mokama TV, prekyba, žemės ūkis, gamyba, verslo veikla, viešasis administravimas, sveikata, socialinis darbas, bendruomenės ir socialinių paslaugų veikla.

Iš Olandijos patirties, yra teigiama, jog konstruojant sporto satelitinę sąskaitą tyrėjai susidūrė su problemomis, tokiomis, kaip duomenų surinkimo trūkumas ir sporto apibrėžtis, klasifikacija ir sistemos problemos. Tačiau sporto satelitinės sąskaitos duoda ir naudos, tarkime: galimybės sekti tendencijas, kuri ekonomikos dalis duoda daugiausiai naudos (I-O lentelės). Vokietijos atveju gautos naudos iš sporto satelitinių sąskaitų: informacijos funkcija politikai, ekonomikai ir visuomenei, pateikia sporto ekonomikos įvairovės vaizdą, sukuria sporto ekonomikos poveikio informuotumą. Lenkijos atveju teigiama, jog sporto palydovinė sąskaita – kaip politikos įrankis nustatant ekonominę ir socialinę sporto veiklų poveikį.

3 METODOLOGINĖS PRIEIGOS SPORTO EKONOMINIO POVEIKIO VERTINIME

Nuo 2006 m. EK su šalimis narėmis ir ekspertais dirba plėtojant bendrą Europos metodą, leidžiantį apskaičiuoti sporto ekonominį poveikį. Pirmoji iniciatyva paruošta Vilniaus sporto apibrėžtis. Vilniaus sporto apibrėžtis - pagrindas renkant ir pateikiant duomenis nacionaliniu lygiu „*Why sport is a winner for the EU economy, jobs and health*“. Pagal Vilniaus sporto apibrėžtį yra sudaromos sporto satelitinės sąskaitos. Sporto satelitinės sąskaitos tikslas – pateikti makroekonominę statistiką apie sporto ekonomiką. Sporto komunikate (KOM (2011) 12 galutinis, 2011, p. 8), rašoma, jog yra sudaromos ir naudojamos sporto palydovinės sąskaitos, kurios nustato ekonominį sporto vaidmenį.

Autorė Davies straipsnyje „*Sport in the city: measuring economic significance at the local level*“ sporto industrijos ekonominės įtakos apskaičiavimui buvo naudojami įvairiausi metodai (2002). Vienas iš metodų Nacionalinių pajamų sąskaitų (*National Income Accounting*) struktūra, daugiausiai naudotasi Jungtinėje Karalystėje. Kitos europietiškos studijos sporto ekonomikai įvertinti pritaikė makro – ekonominį būdą, apskaičiuojant sporto indėlį į BVP, naudojosi I-O analize šie autoriai Ahlert, 2000; Kesenne, Coulder ir De Maesschalck, 1987; Kops ir Graff, 1986; Van Puffele, Reijen ir Velthuijsen, 1988. Egzistuoja ekonominio poveikio vertinimo būdai tokie, kaip: multiplikatoriaus analizė, kuri pasak autorės, pritaikoma turizmo ir meno studijose, bet negalinti apskaičiuoti viso sporto sektoriaus ekonominio poveikio. Autorius Pieda (1994) naudojo užimtumo multiplikatorių apskaičiuojant netiesioginį ir dirbtinai sukeltą užimtumą, taip pat naudojo I-O lenteles apskaičiuojant su sportu susijusių veiklų pridėtinę vertę (Davies, 2002). Autorė Davies (2002) išskyrė šiuos autorius, teigiančius, jog multiplikatoriaus analizė dažniausiai naudojama tam tikram sporto industrijos komponentui apskaičiuoti, tokie kaip: sporto renginiai, profesionalios sporto komandos ir sporto stadionai (Burgan ir Mules, 1992; Burns, Hatch ir Mules, 1996; Noll ir Zimbalist, 1997; Rosentraub ir Swindell, 1993; Rosentraub, 1997).

Nacionalinių pajamų sąskaitos struktūros metodas – pateikia pradinis skaičiavimus sporto sektoriaus faktinių tiesioginio indėlio į produkciją vietinėje ekonomikoje. Pasak autorės Davies (2002) nacionalinių pajamų sąskaitos metodas yra konservatyviausias būdas, norint apskaičiuoti sporto ekonominį indėlį vietiniu mastu iš anksčiau autorės pateiktų galimų būdų sporto ekonomikos indėliui įvertinti. Šis būdas save riboja apskaičiuojant sportą tiesiogine įtaka, daugiau nei kitų sektorių plačia įtaka. Vienas iš šio metodo privalumų, tas jog duomenys gaunami iš spausdintų išteklių. Šis metodas pagrįstas BVP nustatymu, tačiau viena problema naudojant šį būdą įmanomas dvigubas skaičiavimas, renkant duomenis (Harrison, Smith ir Davies, 1992) (Davies, 2002).

BVP gali būti įvertintas trejais būdais (Central Statistical Office, 1996, p. 2): (Davies, 2002)

- Bendros uždirbtos pajamos iš prekių ir paslaugų produkcijos (*pajamų metodas*)
- Bendros patirtos išlaidos, suvartojant galutinius produktus ir paslaugas pagamintus ir pridėdant turtą atėmus importo sąnaudas (*išlaidų metodas*)
- Pridėtinių verčių suma visų veiklų gaminamų prekių ir paslaugų, tai yra jų grynoji produkcija (*gamybos metodas*)

I-O metodas – tinkamas naudoti nacionaliniu lygiu, norint įvertinti sporto ekonominę įtaką, tačiau netinkamas vietiniu lygiu. Viena iš priežasčių, ta jog I-O lentelės nėra prieinamos vietinei ar regioninei ekonomikai.

Multiplikatoriaus analizė yra naudojama apskaičiuoti papildomus efektus įdėtais išleidžiant vietinėje ekonomikoje. Jis parodo tiesioginį, netiesioginį ir dirbtinai sukeltus efektus specifinio pasikeitimo išlaidose. Šis metodas daugiau būdingas apskaičiuojant sporto renginių ir profesionalių sporto komandų poveikį, kadangi jie sugeneruoja papildomas pajamas, išlaidas ir užimtumą į normalią išlaidų tekėjimą vietinėje ekonomikoje (Gratton ir Taylor, 2000; LIRC, 1997 a) (Davies, 2002).

ES šalys pasinaudojusios EK metodologija konstruoja savo šalies nacionalines sporto satelitines sąskaitas, skirtas įvertinti sporto ekonominį poveikį savo nacionaliniai šaliai. Autoriai V. Čingienė ir S. Laskienė, teigia, jog sporto palydovinė sąskaita veikia kaip nacionalinės sąskaitų sistemos išplėtimas ir detalizavimas, bei leidžia nustatyti su sportu susijusių veiklų raišką šalies ekonomikoje (2013, p. 9). Viena vertus, sporto palydovinė sąskaita užfiksuoja ekonominę sporto kaip ūkio sektoriaus svarbą. Kita vertus, SPS leidžia įvertinti kitų ekonomikos sektorių indėlį tiekiant sporto prekes ir paslaugas, vartojimo, investicijų, eksporto, gamybos tikslams, teigia V. Čingienė ir S. Laskienė (2013, p. 9).

Tarkime turizmo sąskaitų sudarymo tikslas – įvertinti turizmo sektoriuje sukurtą pridėtinę vertę, produkciją ir dirbančiųjų asmenų skaičių¹³. Pagrindiniai informacijos vartotojai yra valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, tarptautinės organizacijos, Europos institucijos, žiniasklaida, verslo ir mokslo atstovai, studentai, kurių poreikiai tenkinami nepažeidžiant konfidencialumo principo.

Sporto rinkos ekonominio poveikio šalies ūkiui analizė atliekama remiantis EVRK kategorijomis „*Vadinasi, kuriant SES būtina nustatyti atitiktį tarp EVRK bei išteklių ir panaudojimo lentelės, kurių sudaro 123 sąnaudų ir produkcijos lentelės gamybos/produktų grupės, tačiau šalys naudoja skirtingą grupių skaičių. Kiekvienos šalies SES pagrindą sudaro sąnaudų ir produkcijos lentelės (SPL) (anglų k. – input - output table) dalis, susijusi su sportu, t.y. išteklių ir panaudojimo lentelė (IPL) (anglų k. – supply and use table)*“ rašo V. Čingienė ir S. Laskienė straipsnyje „*Ekonominio sporto rinkos poveikio šalies ūkiui analizės turinys ir aktualumas*“ (2013, p. 10).

¹³ Turizmo sąskaitų sudarymo metodika. Prieiga per internetą [http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/759963/Turizmo_saskaitu_sudarymo_metodika_2011.pdf/3d8fef90-1e14-4823-8169-328e76088c9d].

Austrijos ataskaitoje „*How to Create a Sport Satellite Account*“ I-O lentelė sudaroma iš CPA * CPA (2012, p.2). Aiškiai, norint, identifikuoti sportą ekonomikoje, sąnaudų – produkcijos lentelės turėtų būti išplėstos. Kiekvienas sektorius apimantis su sportu susijusias veiklas padalinamas į dvi dalis. Ne sporto dalis išlieka ten kur ir buvo, o su sportu susijusiai daliai prirašoma nauja eilutė ir stulpelis (2013, p. 3).

Jungtinės Karalystės atveju naudotasi sąnaudų–produkcijos (industrijos/ produktų grupėmis, pagal SIC klasifikatorių rašė autoriai T. Panagouleas, T. Kokolakakis (2012, p. 7). Įtraukiami 53 industrijos/produktų grupės tinkančios sporto sektoriui įvertinti.

Olandijos atveju, sudarant sporto satelitinę sąskaitą buvo naudojamos išteklių – panaudojimo lentelėmis (*Supply - Use lentelės*) (2012, p. 17).

Autoriai Taks M. et al. straipsnyje „*Economic Impact Analysis Versus Cost Benefit Analysis: The Case of a Medium – Sized Sport Event*“ palygino ekonominės įtakos analizę (economic impact analysis) ir kaštų – naudos analizę (cost – benefit analysis) (2011). Ekonominėje poveikio analizėje naudojamas I - O modelis. Standartinio poveikio analizei pagrindas dažniausiai yra multiplikatoriaus analizė, naudojantis I - O modeliavimą.

JK atlikti tyrimai sporto ekonomikos svarbumo 1985, 1990, 1995. Velse taip pat atliktos trys studijos 1988, 1993 ir 1995, dvi studijos Škotijoje 1990 ir 1995 ir dvi studijos Šiaurės Airijoje 1989 ir 1995. Visos JK studijos naudojo tą patį metodą – nacionalinių pajamų sąskaitų struktūrą, apskaičiuojant sporto ekonominę įtaką .

Autorius Gratton pataria, jog apskaičiuojant sporto ekonominę įtaką nesvarbu, kokia technika naudojama, apskaičiuojant pridėtinę vertę ir užimtumą nacionalinėje ekonomikoje, kuri yra susijusi sporto industrija, pirmutinis uždavinys – įvertinti lygį su sportu susijusių galutinių išlaidų iš vartotojų, valstybės ir industrinio sektoriaus (1998, p. 109). Nacionalinių pajamų sąskaitų struktūra nusako, kaip išlaidos viename, tam tikrame ekonomikos sektoriuje išplaukia, kaip pajamos į kitus sektorius ir tuo pačiu generuoja pridėtinę vertę bei užimtumą. JK sporte esantys septyni skirtingi sektoriai: (Gratton, 1998, p. 109).

- Centrinės valdžios sektorius
- Vietinės valdžios sektorius
- Komercinio sporto sektorius
- Komercinio ne sporto sektorius
- Vartotojų sektorius
- Savanorių sektorius
- Nevietinis (overseas) sektorius

Autorius Gratton teigia, jog sporto renginiai yra didelė platforma daugelio miestų ekonominiam atgaivinimui, tačiau sporto renginiai yra viena dalis sporto turizmo industrijos (1998, p. 113)

Autorius Gratton teigia, jog ekonominės įtakos sporto studijos koncentruojasi į sporto industriją, kaip gyvybingą industriją, kuri pati generuoja pridėtinę vertę ir užimtumą ir be to prisideda tiesiogiai prie ekonomikos atgaivinimo (1998, p. 115). Pasak autoriaus, sportas taip pat yra vietinio laisvalaikio paslaugų infrastruktūros dalis, kuris prisideda prie žmonių apsisprendimo, kur gyventi ir dirbti, taipogi įmonių sprendimo, kur vykdyti ekonomines veiklas.

Tyrėjas – mokslininkas Grohall rašo, jog sporto I-O analizė leidžia atskirti mažiausiai dviejų rūšių efektus:

- Tiesioginį efektą: kylantis tiesiogiai iš su sportu susijusių ekonominių veiklų (tarkime, darbuotojų skaičius įmonėje gaminančius sporto laikrodžius).
- Netiesioginį efektą: kylantis iš ilgos su sportu susijusios tiekimo grandinės ekonominių veiklų (tarkime, priskaičiuojami ir tie darbuotojai, kurie ne tik dirba sporto laikrodžius gaminančioje įmonėje, bet ir baterijas tiekiančios įmonės darbuotojai).
- Bendras efektas: tiesioginis plus netiesioginis efektas.

Lenkijos atveju tyrėja Liberda teigia, tam, kad apskaičiuoti sporto netiesioginį ekonominį efektą buvo taikoma I-O metodologija su Leontjevo modeliu, kaip pagrindinis įrankis (2011)

Sporto satelitinių sąskaitų metodologija Lenkijos atveju:

- Sporto identifikacija nacionalinių sąskaitų sistemoje
- Ekonominių veiklų susijusių su sportu identifikacija (pagal NACE klasifikatorių)
- Produktų grupių susijusių su sportu atrinkimas
- Pagrindas S-U lentelės, kuriose 58 veiklų rūšys, 465 produktų grupės iš kurių 43 produktų grupės reikšmingai susijusios su sportu
- Sporto prekių ir paslaugų paklausos įvertinimas
- Sporto dalies bendrame užimtume įvertinimas

Pasak, autoriaus Matheson *ekonominė poveikio analizė* iš esmės apima lankytojų įvertinimą sporto renginyje, apklausiant žiūrovus su jų asocijuojamomis išlaidomis skirtomis varžyboms ir tuomet pritaikant multiplikatorių apskaičiuojant pinigų cirkuliaciją ekonomikoje po pirminių išlaidų. (Matheson, 2005, p. 137). Norint išvengti dvigubos įtakos priskaičiavimo būtina atskirti pajamų ir išlaidų metodą. Autorius (2005, p. 140) kalbėdamas apie *multiplikatorių* pažymi, jog jo dydis gali skirtis tarp miestų ir industrijų, paprastai išlaidų ar pardavimo multiplikatorius svyruoja tarp 1,5 ir 2,5. Ekonominis multiplikatorius naudojamas ekonominėje poveikio analizėje yra apskaičiuojamas pasinaudojus I-O lentelėmis specifiniams sektoriams, pagrįstais industrijos ryšiais regione.

Multiplikatorius parodo, kiek reikia produkcijos iš kitų sektorių, norint pagaminti galutinę tam tikrą prekę „*Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU*“ (p. 12). Kiekvienam verslui reikalingi negalutiniai produktai, taip pat žaliavų medžiagos, kurios tiekiamos kitų sektorių, norint pagaminti tam tikrus produktus ar paslaugas. Vienas iš pavyzdžių - sportinėms

mašinoms pagaminti reikalingos sėdynės, kurioms pagaminti reikalingos kitų sektorių žaliavos ar tarpiniai produktai, tarkime sėdynėms yra reikalinga tekstilė, kuri paveikia ir kitus sektorius.

Multiplikatoriaus dydis priklauso nuo tam tikro sektoriaus, kiek jis gauna iš kitų sektorių ir kiek jis patiekia kitiems sektoriams. Studijoje rašoma, jog multiplikatoriaus dydis paprastai svyruoja nuo 1 iki truputį daugiau, nei 2. Kuo daugiau sektoriai susijungę, tuo didesnis multiplikatoriaus koeficientas. Multiplikatorių pritaikant tiesioginiam efektui, gaunamas netiesioginis efektas. Tarkime, futbolo stadionas kainuoja 30 mln. eurų (tiesioginis efektas), statybų sektoriaus multiplikatorius 1,8, todėl netiesioginis efektas bus $(1,8-1)*30= 24$ mln. eurų.

Studijoje „*Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU*“ išvardinami trys skirtingi metodai, kuriais galima apskaičiuoti užimtumo sporte tiesioginį efektą (p. 11)

- Pirmasis metodas naudoja vidutines asmenines išlaidas metams ir asmeniui
- Antrasis metodas naudoja bendrą „užimtumo struktūrą“ sektoriaus proporcingą pridėtinei vertečiai
- Trečiasis metodas yra pagrįstas darbo produktyvumu (koeficientas nusakantis darbo produktyvumą pasikeitus darbo sąnaudoms – darbuotojams ar darbo valandoms)

Išteklių - panaudojimo lentelės¹⁴ (*supply – use tables*) - „viena iš Nacionalinių sąskaitų sistemos dalių. Jos parodo tiek produkcijos sukūrimą nacionalinėje ekonomikoje bei importą, tiek ir šių išteklių paskirstymą įvairioms tarpinio ir galutinio naudojimo rūšims, įskaitant eksportą. Visi srautai išreikšti produktais, t.y. prekėmis ir paslaugomis“. Išteklių ir panaudojimo lentelėse yra reikiama pradinė informacija detalioms sąnaudų-produkcijos lentelėms sudaryti. Šios lentelės plačiai naudojamos ekonominei analizei bei prognozavimui. Išteklių ir panaudojimo lentelės yra matricos, kurių skiltyse nurodomos ekonominės veiklos rūšys, o eilutėse – produktai.

Išteklių lentelės (*supply tables*) parodo produktų ar paslaugų kilmę ekonomikoje „*Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU*“ (p. 23). Lentelėse eilutėse rašomos produktų kategorijos (CPA), o stulpeliuose parodomos industrijų kategorijos (NACE). *Išteklių lentelės eilutėse* matomas produktas, kuris gaminamas tam tikrų stulpeliuose vaizduojamų industrijų. Pavyzdys, pateiktas studijoje, tarkime CPA 70 – nekilnojamojo turto paslaugos yra tiekiamos industrijos NACE 70 – nekilnojamojo turto agentų bei industrijos NACE 45 – statybos kompanijų. Produktas CPA 70 yra gaminamas tiek industrijos NACE 70, tiek industrijos NACE 45 (p. 45). *Išteklių lentelės stulpeliai* atspindi, kokios prekės, pagaminamos tam tikros industrijos pagal NACE. Pavyzdys, tarkime statybų kompanijos NACE 45 ne tik stato plaukiojimo baseinus CPA 45, bet taip pat juos ir parduoda CPA 70 (p. 24)

---

¹⁴ Oficialiosios statistikos portalas. Tyrimo metodikos. Išteklių ir panaudojimo lentelės. Prieiga per internetą [https://osp.stat.gov.lt/metodai38]

Iš *panaudojimo lentelių* (use tables) randama bendroji pridėtinė vertė, kurią sudaro darbuotojų atlyginimai, bendrasis veiklos perteklius (pelnas) ir fiksuoto kapitalo vartojimas (amortizacija) (p. 25).

BVP gali būti gaunamas iš išteklių ir panaudojimo lentelių trimis būdais: („*Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU*“ p. 25)

- Pagal kilmę (by origin): produkcija bazinėmis kainomis minus tarpinė paklausa lygu pridėtinė vertė bazinėmis kainomis. Pridėtinė vertė plus mokesčiai minus subsidijos lygu BVP. (production at basic prices minus intermediate demand equals value added at basic prices. This plus taxes less subsidies equals GDP).
- Pagal panaudojimą (by use): darbuotojų kompensacija plus veiklos perteklius plus mokesčiai minus subsidijos lygu BVP.
- Pagal paskirstymą (by distribution): galutinė paklausa plus vieša paklausa plus eksportas minus importas lygu BVP. (final demand plus public demand plus eksportas minus importas lygu BVP).

Sąnaudų ir produkcijos lentelės¹⁵ (input – output tables) – „simetriškoje sąnaudų ir produkcijos lentelėje pagal produktus arba ekonominės veiklos rūšis išsamiai parodomi gamyba ir produktų sandoriai šalyje. Simetriška sąnaudų ir produkcijos lentelė – tai į vieną lentelę sujungtos išteklių ir panaudojimo lentelės. Esminis skirtumas tarp jų yra tas, kad išteklių ir panaudojimo lentelėse produktai siejami su ekonominės veiklos rūšimis, o simetriškoje sąnaudų ir produkcijos lentelėje produktai siejami su produktais, o ekonominės veiklos rūšis – su ekonominės veiklos rūšimis. Taigi simetriškoje sąnaudų ir produkcijos lentelėje ir skiltyse, ir eilutėse nurodomi produktai arba ekonominės veiklos rūšys“.

Input – output analizė yra viena iš labiausiai žinomų ir naudojamų ekonominės analizės įrankių. I-O modeliai - tiesinių lygčių sistemos, kur kiekviena lygtis iš jų apibūdina produkto vietą ekonomikoje. I-O lentelės apibūdina ekonomikos struktūrą ir įvairius ryšius tarp skirtingų ekonomikos sektorių, padeda išmatuoti multiplikatoriaus efektą nacionalinei ekonomikai „*Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU*“ (p. 10). Studijoje, teigiama, jog nacionalinės sporto I-O lentelės turėtų būti išplėstos 35 sporto specifiniais subsektorais (p. 20). I-O lentelės stulpeliuose, matome, kokių produktų (CPA) reikia pagaminti tam tikrą CPA produktą (p. 26)

Vienas skirtumas tarp S-U lentelių ir I-O lentelių, tai jog S-U lentelėse matomi, tiek produktai CPA (eilutėse), tiek industrijos (NACE) stulpeliuose, todėl šios matricos – asimetriškos. Skirtingai, nei I-O lentelėse tiek eilutėse, tiek stulpeliuose atsispindi produktai (CPA), todėl šios matricos –

---

¹⁵ Lietuvos sąnaudų ir produkcijos lentelės. Prieiga per internet [http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=13361]

simetriškos (p. 26). Kitas skirtumas tarp Use lentelės ir I-O lentelių. Use lentelės stulpelyje NACE 45, parodomi produktai reikalingi pastatyti ir parduoti plaukiojimo baseinus.

I-O lentelėse parodoma, kokie produktai yra reikalingi pastatyti plaukiojimo baseiną (CPA 45). I-O lentelėje pardavimo paslaugos keliauja į CPA 70 – nekilnojamojo turto paslaugos. I-O lentelės parodo sąnaudas, reikalingas pagaminti produktą, ir nėra skirtumo, kurios industrijos tai yra gaminama (p.26).

Bendrasis vidaus produktas (BVP)¹⁶ vertinamas rinkos kainomis. Šį suvestinį rodiklį galima apskaičiuoti pagal išteklių ir panaudojimo lenteles trimis būdais:

- Gamybos metodu
- Pajamų metodu
- Išlaidų metodu

BVP vertinimas gamybos metodu – visų prekių ir paslaugų, sukurtų šalyje per ataskaitinį laikotarpį, grynoji vertė – galutinis gamybinės veiklos rezultatas. BVP rinkos kainomis yra visų ekonominių veiklos rūšių arba institucinių sektorių pridėtinių verčių pagrindinėmis kainomis suma, gaunama iš produkcijos vertės atėmus tarpinį vartojimą ir pridėjus mokesčius produktams bei atėmus subsidijas produktams, kurie nėra paskirstyti pagal veiklos rūšis ar sektorius.

BVP vertinimas išlaidų metodu – rezidentinių institucinių vienetų prekių ir paslaugų galutinio panaudojimo suma (galutinio vartojimo išlaidos: namų ūkių, valdžios sektoriaus ir ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams; bendrasis kapitalo formavimas: pagrindinio kapitalo formavimas, atsargų pokytis ir vertybių įsigijimas, atėmus pardavimus perleidimus), pridėjus prekių ir paslaugų eksportą ir atėmus prekių ir paslaugų importą.

BVP vertinimas pajamų metodu – visų rūšių pajamų, sukurtų prekių ir paslaugų gamybos procese, suma, pridėjus gamybos ir importo mokesčius ir atimant subsidijas.

Autoriai M. Milano ir P. Chelladurai, straipsnyje „*Gross Domestic Sport Product: The Size of the Sport Industry in the United States*“ apskaičiavo sporto industrijos dydį – sporto BVP, būtent pasinaudoję išlaidų metodu (2011, p. 25). Bendrąjį vidaus sporto produktą sudaro – *sporto vartojimas, sporto investicijos, vyriausybės su sportu susijusios išlaidos, sporto grynasis eksportas (eksportas – importas)*.

Autoriai M. Milano ir P. Chelladurai, 2011, p. 27) **sporto vartojimo** komponentą padalino į tris pagrindines dalis: (2011, p.27)

- pramoga ir rekreacija – laisvalaikio, dalyvių bei sporto žiūrovų išlaidos;
- produktai ir paslaugos – išlaidos sporto įrangai, sporto aprangai bei sporto avalynei;

---

¹⁶ Lietuvos sąnaudų ir produkcijos lentelės. Prieiga per internetą [<http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=13361>]

- ne su sportu susijusios reklamos išlaidos (sponsorystė ir reklama).

3.1.1 Metodologinės priegigos sporto ekonominio poveikio vertinimo apibendrinimas

Pagrindas sporto ekonominio poveikio vertinimo – Vilniaus sporto apibrėžtis (2007). Ši sporto apibrėžtis – pagrindas renkant ir pateikiant duomenis nacionaliniu lygiu. Pagal Vilniaus sporto apibrėžtį yra sudaromos sporto satelitinės sąskaitos.

Egzistuoja ir daugiau, tarkime sporto industrijos ekonominiam poveikiui įvertinti metodų, tokių, kaip: nacionalinių pajamų sąskaitų metodas; I-O analizė; multiplikatoriaus analizė, užimtumo multiplikatorius, kaštų - naudos analizė. Ekonominė poveikio analizė iš esmės apima lankytojų įvertinimą sporto renginyje, tarkime apklausiant žiūrovus su jų asocijuojamomis išlaidomis skirtomis varžyboms.

4 TYRIMO METODOLOGIJA

Mokslinis naujumas – Lietuvoje šiuo metu sporto industrija, kaip atskira ekonominė veikla yra vertinama Lietuvos statistikos departamento. Kadangi šis vertinimas apskritai dar tik formuojasi ES šalyse-narėse, todėl yra labai riboti informacijos ir duomenų. Norima sukurti bendrą vertinimo sistemą visoms ES šalims narėms. Todėl yra sukurta Vilniaus sporto apibrėžtis, pagal kurią kiekviena šalis turėtų kurti savo šaliai pritaikytas sporto satelitines sąskaitas.

Kaip tiriamoji dalis šiame magistriniame darbe pasirinkta žirgų industrija. Kadangi tai leidžia susiaurinti žinių akiratį ir pritaikyti turimos visos sporto industrijos tyrimus, bei žirgų industrijos tyrėjų ataskaitų žinias, naujam etapui. Būtent tolimesniam žirgų industrijos vertinimui Lietuvoje.

Baigiamasis magistrinis darbas paruoštas teoriniu darbo pobūdžiu, kuriame vyrauja teorinė ir analitinė medžiaga. Baigiamojo magistrinio darbo apimtį sudaro teorinė dalis ir dalis statistinės medžiagos.

Teorinėje dalyje buvo nagrinėta apskritai sporto industrija, kaip vienos iš ekonominės veiklos ekonominio poveikio vertinimas, sporto ekonominio poveikio metodai bei kitų ES šalių praktikos, tame tarpe ir Lietuvos ekonominiai sporto industrijos vertinimai. Analizuoti pagrindiniai ekonominiai rodikliai leidžiantys nustatyti sporto industrijos indėlį tam tikros šalies ekonomikai.

Praktinėje (analitinėje) dalyje bus siekiama analizuoti žirgų industrijos ekonominio poveikio vertinimo būdus bei statistinius rodiklius, bei tiems rodikliams apskaičiuoti pasirinkti skirtingų autorių skirtingi tyrimų metodai. Buvo panaudotos statistinės duomenų bazės, klausimynai.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti žirgų industrijos ataskaitas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti žirgų industrijos teorinę analizę
2. Pateikti žirgų industrijos ekonominį vertinimo modelį

Tyrimo metodai. Informacijos paieškos metodas, mokslinės literatūros analizė, statistinių duomenų paieška, aprašomasis metodas, pirminių duomenų paieška, antrinių duomenų sudarymas interviu.

Praktinė reikšmė. Užsienio tyrėjų metodai ir būdai norint apskaičiuoti ir įvertinti žirgų industriją ar žirgų lenktynių industriją ekonominiu aspektu.

Tyrimo imtis: analizuotos šios tyrėjų studijos:

1. Airija. *“Economic Contribution of the Sport Horse Industry to the Irish Economy”* (2012)
2. Jungtinė Karalystė. *“Economic Impact of British Racing”* (2013)
3. Jungtinė Karalystė. *“A report of research of the Horse Industry in Great Britain”* (2004)
4. Škotija. *“Scoping study on the Equine Industry in Scotland”* (2015)

5. Jorkšyras. *“The Economic Impact of Racing in Yorkshire”* (2011)
6. Švedija. *“Horses in Europe” (ES)* (2009)
7. Australija. *“The Horse Industry Contributing to the Australian Economy”* (2001)

Tyrimo organizavimas. Sporto ekonominio poveikio vertinimo literatūros susipažinimas ES kontekste. Svarbiausių rodikliai ir Vilniaus sporto apibrėžtis (2007). Žirgų industrijos sektorių analizė iš užsienio autorių, bei statistiniai duomenys.

Tyrimo silpnosios pusės. Kadangi sporto ekonominio poveikio vertinimas yra gana naujas dalykas Europos Sąjungos šalyse, labai nedaugelis šalių yra atlikusios visos sporto industrijos vertinimą, todėl kol kas jo pritaikymas būtent žirgų industrijai reikalauja daugiau žinių ir praktinių dalykų, tiek iš ekonominės pusės žinių, tiek iš žirgų industrijos, kaip sportinės veiklos supratimo.

Tyrimo tęstinumas. Žirgų industrija, kaip sporto ekonominė veikla nėra tirta Lietuvoje, išskyrus atliktą studiją *„Lietuvos hipodromų plėtros studija“* (2008). Todėl ateityje naudojantis užsienio šalių tyrėjų patirtimi sudarant sporto palydovinę sąskaitą ir remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis būtų tikslinga įvertinti skirtingų sporto šakų kaip sub-industrijų, pavyzdžiui žirginio sporto industrijos ekonominį poveikį.

Literatūros analizė – šios analizės tikslas – aprašyti pasirinktos tyrimo srities situaciją. Literatūros analize „pateikiami esminiai leidiniai, susiję su šioje srityje nagrinėtomis žiniomis, argumentais ir temomis“. Autorius K. Kardelis¹⁷, teigia jog į tokią „literatūros apžvalgą turi įeiti tai, kas buvo apie šią sritį rašyta, kaip ši medžiaga gauta kitų mokslininkų, pagrindiniai vykusių tyrimų rezultatai bei diskusijos pagrindiniuose mokslo ir metodiniuose darbuose“. „Duomenys tampa prasmingi tik tada, kai lyginami su kitais duomenimis arba su tam tikra teorija. Apibendrinti duomenys vadinami antriniais pvz., vidurkiai, dažniniai rodikliai, koreliacijos ryšiai ir kt.“¹⁸

---

¹⁷ K. Kardelis. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. (Modulio konspektas). Kaunas. 2002. Prieiga per internetą [<https://www.scribd.com/doc/37948910/K-Kardelis-Mokslini%C5%B3-tyrim%C5%B3-metodologija-ir-metodai>]

¹⁸ Doc. Z. Atkočiūnienė, asist. S. Ramanauskienė. Mokslo tiriamųjų darbų rengimo metodiniai nurodymai. Metodai ir pagrindinės sampratos. Prieiga per internetą [http://www.news.lt/upload/200403/metodiniai_nurodymai.pdf]

5 ŽIRGŲ INDUSTRIJOS TEORINĖ ANALIZĖ

Ataskaitoje „*Horses in Europe*“ teigiama, jog žirgų industrija Europos Sąjungoje - svarbi visų ES šalių - narių ekonomikoms. Seniau arkliai buvo svarbūs žemės ūkio, transporto ir kariuomenės sektoriuose. Šiandien arkliai yra neatsiejami laisvalaikio ar sportinės veiklos dalis, reprezentuoja gyvenimo būdą, prilyginami kaip darbo partneris, ar susiję su maisto eksportu.

Ataskaitoje „*Scoping Study on the Equine Industry in Scotland*“, teigiama, jog Jungtinėje Karalystėje žirgų sektorius turi svarbią vietinę, regioninę bei nacionalinę ekonominę įtaką. Be to ši industrija naudinga sveikatos sektoriui, palaikyti gerą savijautą bei kokybiško gyvenimo atžvilgiu (2015, p. 5)

Autorė Liljenstolpe ataskaitoje „*Horses in Europe*, pamini, jog didelis susidomėjimas žirgais įtakoja ir turizmo sektorių. Žirgų turizmas ypač išplėtotas Airijoje bei Islandijoje (2009).

Ataskaitoje „*Lietuvos hipodromų plėtros studija*“ (2008, p. 74)

„*Visame pasaulyje žirginis sportas yra viena iš aukščiausių pridėtinę vertę sukuriančių sporto šakų. O hipodromų paslaugų verslo sektorius yra savotiškas multiplikatorius, kurį lydi ilga sektorių aptarnaujančių ekonominių veiklų grandinė, dėl ko labai išauga sektoriaus sukuriama pridėtinė vertė*“.

5.1 Žirgų industrijos sektoriai

Šioje dalyje aptarsime, kai kurių šalių ataskaitas, atliktus žirgų industrijos ekonominiam poveikiui įvertinti. Šioje dalyje, bus pateikiama įvairių šalių autorių žirgų industrijos skirstymas į sektorius. Vieni autoriai nagrinėjo žirgų industriją, į kurią įtraukė tiek sportinių žirgų industriją, tiek žirgų lenktynių industriją. Kitai autoriai tyrinėjo atskirai vien tik sportinių žirgų industrija ar žirgų lenktynių industriją.

Tarkime, autorius *Gordon* ataskaitoje „*The Horse Industry Contributing to the Australian Economy*“ (2001, p. 8), nagrinėdamas žirgų industriją (the horse industry), lenktynes (racing) įtraukia, kaip vieną iš segmentų sudarančių žirgų industriją. Šioje ataskaitoje, žirgų industriją autorius suskirstė į penkis sektorius. Ataskaitoje „*Scoping study on the equine industry in Scotland*“ autoriai *N. Micoud et al.* įvardija žirgų industriją (*equine industry*) susidedančią iš keturių pagrindinių aspektų (2015, p. 19). Ataskaitoje „*Economic Contribution of the Sport Horse Industry to the Irish Economy*“ autoriai *A. Fahey et al.* analizavo, tik sportinių žirgų industriją (*sport horse industry*) (2012, p. 6). Airijos autoriai – tyrėjai sportinių žirgų industriją suskirstė į 5 sektorius/aspektus. Apibendrinta informacija pateikta lentelėje.

Gordon (2001)	Žirgų industrija: Veisimas; žirgų lenktynės; arkliai įtraukti į renginius, verslą ar rekreaciją; žirginio sporto renginiai; žirgų verslas (4 PRIEDAS)
N. Micoud et al. (2015)	Žirgų industrija: rekreacija ir laisvalaikis; papildomos paslaugos; žirgų sportas (raiteliai profesionalai, komercinis veisimas); žirgų lenktynės (raiteliai profesionalai, komercinis veisimas).
A . Fahey et al. (2012)	Sportinių žirgų industrija: auginimo sektorius; varžybų sektorius; laisvalaikio sektorius; užimtumas ir eksportas (9 PRIEDAS).

lentelė 5 Žirgų industrijos sektoriai, sudaryta autorės

5.2 Žirgų industrijos išlaidos

Australijos autorius Gordon ataskaitoje „*The Horse Industry Contributing to the Australian economy*“ išskyrė išlaidas susijusias su žirgais, renginiu ir verslu (2001, p.9 – 10). Ataskaitoje „*A report of research on the horse industry in Great Britain*“ pateikiamos penkios galutinių vartotojų grupės, bei jų išlaidos (2004, p.14). Kitoje Jungtinės Karalystės ataskaitoje „*Economic Impact of British Racing*“, atliktoje organizacijos *Delloite* pagrindinės išlaidos sudarančios žirgų lenktynių industrijos pagrindą pateikiamos lentelėje esančioje žemiau (2013, p.4).

2001	Gordon Būtina įvertinti: Žirgų kiekį, dalyvių skaičių, personalo skaičių, žiūrovų skaičių, renginių skaičių, varžybų skaičių susijusių organizacijų ir verslų skaičių	<u>Su žirgais susijusios išlaidos:</u> • <i>Gyvūnų veislininkystė išlaidos</i> - veterinarinės paslaugos, kalvystės paslaugos, žirgų dantistas, chiropraktiko paslaugos, masažo, akupunktūros paslaugos ir kt. • <i>Arklidžių išlaidos</i> – žemės ir pastatų kapitalas, komunalinės paslaugos, vietiniai mokesčiai, pastatų priežiūra, draudimas, valymas. • <i>Maitinimas</i> – grūdai, pašarai, ganyklos. • <i>Tiekėjai</i> – vaistų, pledų, tvarsčių, pakinktų, dietinių produktų, aprangos ir avalynės. • <i>Treniravimas</i> – trenerio laikas. <u>Su renginiais susijusios išlaidos:</u> (išlaidos susidaranti rengiant renginį, bei išlaidos patirtos dalyvių ir žiūrovų ateinančių į renginį) • <i>Transportas</i> – žirgams, dalyviams, žiūrovams, darbuotojams, (savanoriams). • <i>Renginio vieta</i> – kapitalinės išlaidos (žemės ir pastato), priežiūra, mokesčiai, komunalinės paslaugos, draudimas ir kt. • <i>Maitinimo išlaidos</i> – žiūrovų išlaidos (maistui ir gėrimams) • <i>Apgyvendinimo ir kitos susijusios išlaidos</i> – renginio personalo, dalyvių bei žiūrovų. • <i>Dalyvio išlaidos</i> – išlaidos, skirtos paruošti žirgą renginiui ir pačiam dalyviui pasiruošti. Tokios, kaip : papildomos treniruotės, specialios kalvio paslaugos, masažas, šampūno procedūros, veterinariniai patikrinimai ir kt. (vertinama, pagal dalyvautų renginių skaičių). <u>Su verslu susijusios išlaidos:</u> žirgai yra svarbūs daugeliui verslų ir renginių. Tarkime rekordai privalo būti užregistruoti, renginiai paruošti ir suorganizuoti, naujienos išleistos tiek lenktynių klubų, tiek

		augintojų bendruomenės. • <i>Papildomos renginio išlaidos</i> – lenktynių treneriai, jodimo mokyklos. • <i>Papildomas transportas</i> – veisimui ir lenktyniniams žirgams. • <i>Verslo veiklos sąnaudos</i> – verslas ir organizacijos turi IT, ofiso tiekėjų, komunikacijos, treniravimo įrangos, reklamos, teisiniai ir apskaitos mokesčių, draudimo, mokesčių ir kitus vyriausybinis mokesčius. • <i>Pelnas</i> – verslas reikalauja gražos kapitalo investicijoms.
2004	The Henley centre Būtina įvertinti: Privačių laisvalaikio žirgų savininkus; laisvalaikio raitelius; kiti vietiniai varotojai, turistai – žiūrovai; sponsorių organizacijos; reklamų agentūros, užsienio vartotojai – pirkėjai, pardavėjai.	<u>Privatūs laisvalaikio žirgų savininkai:</u> • Mokestis jodinėjimo vietai • Mokestis laisvalaikio jodinėjimui • Ne jodinėjimo žirgo turizmas • Ne oficialios varžybos • Mokestis jodimo pamokoms • Žirgai • Žurnalai/knygos • Nario mokestis • Išlaidos žirgo tiekėjams • Išlaidos raitelio tiekėjams <u>Raiteliai – ne savininkai:</u> • Mokestis laisvalaikio jodimui • Ne jodinėjamo žirgo turizmas • Neoficialios varžybos • Mokestis jodimo pamokoms • Mokestis sponsorystei/ žirgų lenktynių renginiams • Žurnalai/knygos • Išlaidos raitelio tiekėjams <u>Kiti vietiniai vartotojai:</u> • Jodinėjimo turizmas • Oficialios varžybos • Mokestis žirgų lenktynių renginiams • Žurnalai/knygos <u>Sponsoriniai / reklama:</u> • Neoficialios varžybos • Oficialios varžybos • Mokestis sponsorystei lenktyninių žirgų renginiams <u>Užsienio vartotojai:</u> • Žirgai • Pardavimai/žirgų mėsos eksportas
2013	Deloitte Būtina įvertinti: Žirgų lenktynių savininkų skaičių; žirgų	• Savininkų išlaidos • Veisimo sektoriaus išlaidos • Hipodromų gautos išlaidos (iš žirgų lenktynių žiūrovų, sponsorių ir korporacinių lankytojų)

lenktynių veisėjų skaičių, hipodromų skaičių bei jų vykdomų varžybų skaičių; suinteresuotų žiniasklaidos skaičių, suinteresuotų lošimo operatorių skaičių	• Žiniasklaidos veiklos sugeneruojamos pajamos • Pajamos gautos iš lošimo operatorių • Išlaidos atlyginimams, priziniam fondui, žirgų išlaidos (tokios, kaip veterinarinės ir kalvystės) • Investicinės grąžos ne su lenktynėmis susijusiems dalininkams

lentelė 6 Žirgų industrijos išlaidos, sudaryta autorės

5.3 Žirgų industrija ir lažybų sektorius

Žirgų lenktynių lažybos - neatsiejama žirgų lenktynių sporto dalis. Jos pritraukia minias žirgų mylėtojų ir azartiškų lošėjų. Kadangi, juos traukia veiksmo ir rizikos mišinys. Norint atlikti statymą žirgų lenktynių lažybose, reikia suprasti šių lažybų sistemą, bei žinoti apie žirgų lenktynių sportą¹⁹.

„Pasaulinė praktika rodo, kad pagrindinę hipodromų pajamų dalį sudaro žirgų lenktynių bei totalizatorių organizavimo paslaugos, t.y. paslaugos, susijusios su azartiniais lošimais“ (EKT grupė, 2008, p. 40). Pasaulyje hipodromų paslaugų bei susijusių verslų populiarumą lemia ilgametės tradicijos bei palankus visuomenės požiūris į žirgų lenktynių sportą bei totalizatorių kaip į pramogą bei laisvalaikio praleidimo būdą.“

Tarkime, Jungtinėje Karalystėje žirgų lenktynės ir statymai – labai glaudžiai susiję. Ekonominiu požiūriu šis verslas labai prisideda prie žirgų industrijos plėtros. Nuo laimėjimų atskaičiuojami mokesčiai patenka į BHA (British Horse Authority), kuri yra atsakinga už žirgų sporto plėtojimą Jungtinėje Karalystėje.

Australijos autorius ataskaitoje „*The Horse Industry Contribution to the Australian economy*“ pamini, jog toks sektorius, kaip lažybų sektorius, taip pat gali būti nagrinėjamas, kaip viena iš žirgų industrijos sudedamųjų dalių (Gordon, *The Horse Industry Contribution to the Australian economy*, 2001, p. 8).

Ataskaitoje „*Horses in Europe*“ autorė Liljenstolpe autorė pamini, jog žirgų lažybos tiek svarbios kinkinių, tiek grynakraujų lenktynėse. Daugelyje Europos šalių lažybos yra organizuojamos, tokiu būdu, jog dalis grąžos yra sumokama, kaip vyriausybės mokesčiai. Kai, kurie iš šių mokesčių yra paskirtomi į žirgų industriją per subsidijas ar įvairias palaikančias veiklas (2009, p.12)

Lietuvių tyrimų įmonės atliktoje ataskaitoje „*Lietuvos hipodromų plėtros studija*“, minima, jog Palangos hipodrome – Nacionalinis žirgų lenktynių klubas 2007 m. pradėjo organizuoti mažąją loteriją (mini totalizatorių), kurio apyvarta gali siekti iki 100 tūkst. litų (2008, p.62). Tai pirmasis totalizatorius, kuris buvo suorganizuotas lenktynių, vykusių Palangos hipodrome, metu. Mažosios loterijos (mini totalizatorius) apyvarta gali siekti ne daugiau 100 000 Lt. Lietuvoje vienos žirgų lenktynių dienos totalizatoriaus apyvarta šiuo metu neviršija 2 000 Lt“. Toje, pačioje ataskaitoje,

¹⁹ Žirgų lenktynių lažybos pradedančiajam lošėjui, prieiga per internetą [http://www.powerfield.net/zirgu-lenktyniu-lazybos.html], žiūrėta 2016.09.16

rašoma, jog Ukmergės hipodrome (2007), taip pat buvo suorganizuotas totalizatorius, tačiau rengėjų teigimu, žiūrovai dideliu aktyvumu totalizatoriuje nepasižymėjo.

TOP SPORT²⁰ skiltyje „*apie mus*“, teigiama „Esame lažybų pradininkai Lietuvoje, puikiai išmanome šią rinką, tad visada žengiamo žingsniu priekyje: stebime pasaulines tendencijas, inovacijų plėtrą, todėl visuomet stengiamės pasiūlyti naujovių bei kokybiškų paslaugų. Nauji lažybų punktai mums, kaip bendrovei, yra didžiulis žingsnis į priekį, o klientams galimybė vienoje vietoje rasti visas mūsų siūlomas pramogas.“ TOP SPORT tiek lažybų punktuose tiek internetu teikia platų spektrą paslaugų, vienos iš tokių – *arklių lenktynės* – lenktynėse dalyvauja 7 žirgai, iki lenktynių pradžios galima spėti kas nugalės.

„Hipodromų, teikiančių totalizatorių ar loterijų organizavimo paslaugą, veiklą reglamentuoja LR Azartinių lošimų įstatymas“ (EKT grupė, 2008, p. 41).

5.4 Žirgų industrijos vartotojai

Ataskaitoje „*Economic Impact of British Racing 2013*“ (Deloitte., 2013, p. 4) žirgų lenktynių industrijoje išskiriami, šie pagrindiniai dalyviai:

- Žirgų savininkai
- Hipodromai
- Treneriai
- Augintojai
- Žokėjai
- Arklidžių darbininkai
- Lenktynių organizacijos
- Žiniasklaida
- Žirgų lenktynių žiūrovai
- Lošėjai
- Sponsorai

Ataskaitoje „*A report of research on the Horse industry in Great Britain*“ (The Henley Centre, 2004, p. 39), minimi žirgų industrijos vartotojai:

- Vidiniai žirgų savininkai
- Užsienio pirkėjai
- Raiteliai
- Jojimo pamokos
- Žirgų apgyvendinimas (livery)

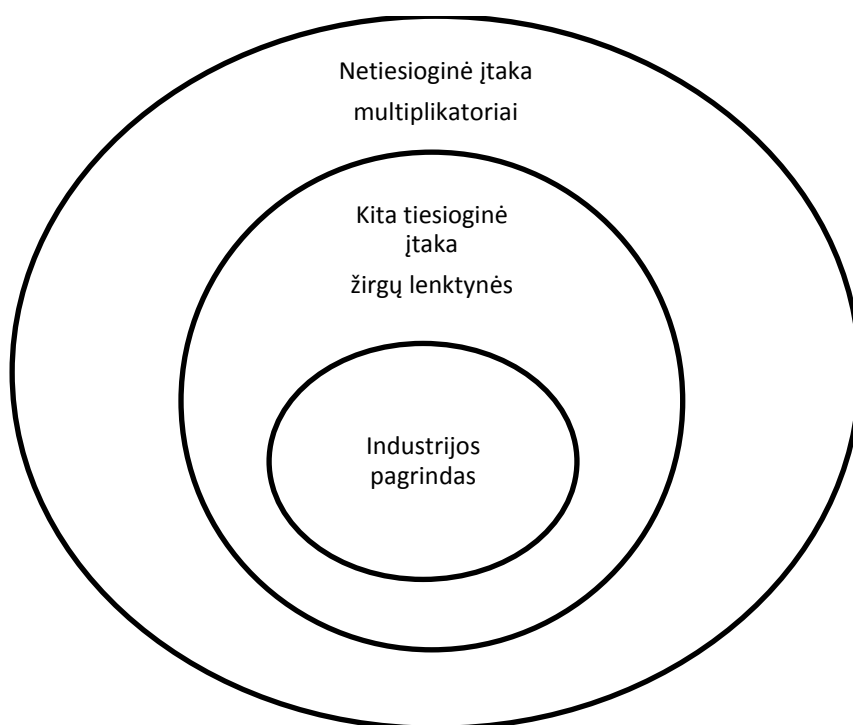
²⁰ Top sport. Apie mus prieiga per internetą [<https://www.topsport.lt/apie-mus>], žiūrėta 2016.09.17

- Laisvalaikio raiteliai (atostogų raiteliai)
- Ne raiteliai turistai
- Oficialūs sporto vartotojai: varžybos ir renginiai
- Neoficialūs sporto dalyviai: varžybos ir renginiai
- Žirgų lenktynių žiūrovai
- Asociacijų nariai
- Galutiniai vartotojai, perkantys žirgų amuniciją (gear)
- Arklių mėsos ir kiti produktai
- Žurnalų ir knygų skaitytojai

5.5 Žirgų lenktynių industrijos ekonominė įtaka (vertinimo modelis)

Ataskaitoje „*Economic Impact of British Racing 2013*“ žirgų lenktynių ekonominės įtakos įvertinimas atliktas, apskaičiavus *įplaukas* ir *išplaukas* žirgų lenktynių industrijoje. Jungtinės Karalystės žirgų lenktynių industrijos įplaukos sudarė 1,152£ mln., išplaukos sudarė 1,153£ mln. Taigi, žirgų lenktynių industrijos grynas pinigų tekėjimas 1£ mln. (2013, p. 12). (PRIEDAS 8).

pav. 8 Ekonominės įtakos komponentai

Šaltinis: „*Economic Impact of British Racing 2013*“, (Deloitte., 2013, p. 9)

Ataskaitoje „*Economic Impact of British Racing 2013*“ **8 pav.** ekonominės įtakos komponentai, matome, į kokius ekonominės įtakos komponentus buvo suskirstyta žirgų lenktynių industrija Jungtinėje Karalystėje organizacijos Deloitte:

- **Industrijos pagrindas** – pirminės išlaidos sugeneruojamos lenktynių vartotojų, hipodromų, savininkų, trenerių bei augintojų.
- **Tiesioginis poveikis** - vartotojų patirtos išlaidos žirgų lenktynių dienomis, tarkime produktams ar paslaugoms (tokiems, kaip maistas ar transportas).
- **Netiesioginis ar sukeltas poveikis** – verslas – verslui išlaidos (pvz. verslo išlaidos tiekėjams).
- **Lažybų industrija**

5.6 Žirgų industrijos vertinimo rodikliai (BVP ir BPV)

Bendrasis vidaus produktas (BVP)

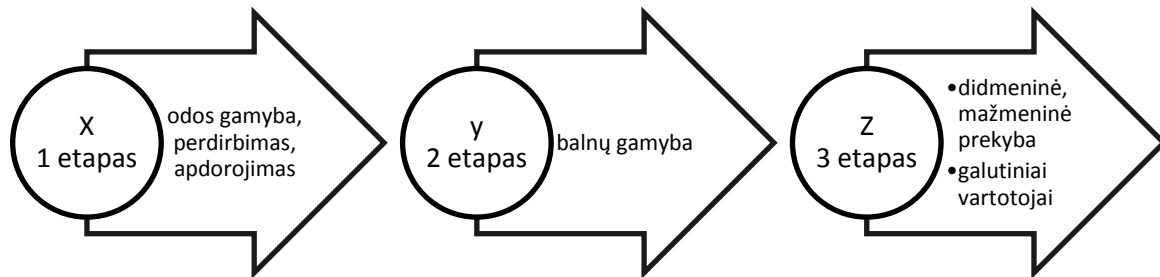
Ataskaitoje „*A report of research on the horse industry in Great Britain*“ (The Henley Centre, 2004, p. 70), pateiktas vienas pavyzdys ekonominės veiklos žirgų industrijos, kurią sudaro trys etapai, pateikti 7 lentelėje. Produkcijos sąskaita – pagrindas ekonominės sąskaitos. Joje užfiksuojama pagaminta produkcija ir paslaugos. Produkcijos būdu įvertintas BVP. Šiuo pavyzdžiu atkreipiamas dėmesys indėlio į produkcijos kiekvieną ekonominę vienetą.

<i>Produkcijos etapas</i>	<i>Produkcijos etapo apibrėžimas</i>	<i>Žirgų industrijos pavyzdys</i>
X	Produkcijos pirmajame etape, žaliava perdirbama ir paverčiama į naudingą sąnaudą produkcijai	Odos perdirbimas
Y	Antrajame etape, kuriame produkcijos sąnaudos gaunamos iš pirmojo etapo yra plėtojamos toliau	Balnų gamyba iš odos
Z	Paskutiniame etape kur pagaminta produkcija yra perduodama ir pristatoma galutiniam vartojimui namų ūkiams.	Šioje stadijoje yra daugybė formų, pavyzdžiui, gamintojas Z etape galėtų būti mažmenininkas, kuris parduoda produktą raiteliams, kurie užsisako balnus jodinėti savo laisvalaikiui (kaip galutinis vartotojas), ar etape Z galėtų būti jodimo mokykla, kur balnas yra naudojamas jodimo pamokoje. Šiuo atveju galutinis vartotojas – jodimo pamoka.

lentelė 7 Supaprastinto produkcijos būdo pavyzdys ekonomikos dydžiui įvertinti

Šaltinis: „*A report of the research on the horse industry in Great Britain*“ (The Henley Centre, 2004, p. 70)

Iš aukščiau pateikto pavyzdžio, matome, jog tokia žaliava, kaip oda apdorojama, perdirbama ir jau kaip paruošta produkcija keliauja toliau. Iš apdorotos ir apdirbtos odos – gaminami balnai. Toliau balnai yra parduodami, tarkime didmenininkams ar mažmenininkams, kurie balnus pristato galutiniams vartotojams – tai yra raiteliams, jojimo mokykloms, žirgynams.

pav. 9 Supaprastintas BVP įvertinimas

Šaltinis: „*A report of the research on the horse industry in Great Britain*“

Apie įvesties-išvesties analizę (I-O), iš ataskaitos „*Horses in Europe*“, buvo paminėta, jog keletas Europos šalių studijų naudojo įvesties – išvesties analizės būdą įvertinant žirgų industrijos ekonominę įtaką. Įvesties-išvesties analizė – analitinis įrankis dažniausiai pritaikomas ekonominėse studijose nagrinėjant skirtingų sektorių ekonominę įtaką ekonomikoje. Pagrindinė įvesties-išvesties analizės idėja – ta, jog produktai ir paslaugos parūpintos žirgų sektoriaus sugeneruoja paklausą prekėms ir paslaugoms gaminančių kitų sektorių ir t.t. (Liljenstolpe, 2009, p. 5).

Bendroji pridėtinė vertė (BPV)

- Reikalingas žirgų industrijos tikslus apibrėžimas, norint nustatyti BPV, (prieduose pateikiami žirgų industrijos pagrindinės ir žirgų industrijai priklausančios, kitos ekonominės veiklos, pagal „*A report of the research on the horse industry in Great Britain*“ (The Henley Centre, 2004, p. 16-22). Tarkime žirgų industrijai priskiriame: jojimo pamokas, lankymasis ar žiūrėjimas žirgų varžybų ar lenktynių, ar žirgų laikymas (žirgų nuosavybė)
- Tarkime, tokios paslaugos kaip veterinarijos ar kalvystės nėra įtraukiamos į žirgų industrijos pagrindą, jos yra priskiriamos, kaip tiekėjai pagrindinei žirgų industrijai (upstream) (naudojant conceptual maps).
- Tačiau, naudojant išlaidų tekėjimo diagramas (expenditure flows diagram) tokių paslaugų (upstream), kaip veterinarijos paslaugos tiekimas galutiniam vartotojui – žirgų laisvalaikio savininkui pateikimas yra įtraukiamos į žirgų industrijos vertės įvertinimą.

6 LIETUVOS ŽIRGŲ INDUSTRIJOS SITUACIJA

6.1 Statistinė žirgų industrijos apibrėžtis

Remiantis išnagrinėta teorija sportas apibūdinamas - ekonomine prasme ES kontekste, pagal *Vilniaus sporto apibrėžtį (2007)*. Vilniaus sporto apibrėžtį sudaro:

- Statistinė sporto apibrėžtis
- Siauroji sporto apibrėžtis
- Plačioji sporto apibrėžtis

Norint įvertinti žirgų industriją, pagal statistinę sporto apibrėžtį naudojame EVRK (ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius) **93.1 – sportinė veikla**.

Sportinė veikla – „į šią grupę įeina sporto įrenginių eksploatavimo veikla; sporto komandų ar klubų veikla, pirma dalyvavimas sporto varžybose, į kurias žiūrovams parduodami bilietai; savarankiški atletai, dalyvaujantys varžybose ar lenktynėse, į kurias parduodami bilietai; lenktynių dalyvių, tokių kaip automobiliai, šunys, arkliai ir kt., savininkų, pirmiausiai užsiimančių jų įtraukimu į lenktynes ar kitus žiūrovams patrauklius sporto renginius, veikla; sporto trenerių, sporto renginiuose ar varžybose teikiančių specializuotas sportininkų rėmimo paslaugas, veikla; sporto arenų ir stadionų operatorių veikla; kita, niekur kitur nepriskirta, sporto renginių organizavimo, skatinimo ar vadybos veikla“.

Pagal šį apibrėžimą žirgų industrijai, galima priskirti renginius susijusius su sportiniais ar lenktyniniais žirgais veikla. Renginiai vykstantys sporto arenose (atvirose ar uždaroje). Tarkime, šiais metais 2016m. spalio mėn. Šiaulių arenoje vyko CSI2*/CSIYH1*/ CSN tarptautinės žirgų konkūrų ir dailiojo jojimo varžybos – Pasaulio taurės etapai, kurių metu varžėsi Lietuvos ir užsienio raiteliai. Bilietų kainos svyravo nuo 1 EUR iki 20 EUR. Šiose varžybose dalyvavo virš 100 raitelių ir 214 žirgų.

Hipodromų veikla – Raseinių hipodrome 2016 m. buvo suorganizuota 9 žirgų lenktynės. Bilietų kainos svyravo tarp 5 EUR ir 20 EUR. (PRIEDAS 7).

Statistinė sporto apibrėžtis

93.11	Sporto įrenginių eksploatavimas	Lietuvos pavyzdys
	• Atviri ir uždari patalpų sporto renginių įrenginiai	Šiaulių arena, žirgų

		viešbutis, apšilimo aikštelė.
	Hipodromų veikla	Raseinių hipodromas, Sartų hipodromas
	Atvirų ar uždarų patalpų profesionalų ar sporto mėgėjų sporto renginių organizavimo ir jų pravedimo paslaugas teikiančių organizacijų, turinčių nuosavus sporto įrenginius, veikla.	
93.12	<i>Sporto klubų veikla</i>	Asociacija jojimo sporto klubas „Zigmo žirgai“; Klubas „Civinskių žirgai“; Sporto klubas „Piekulės žirgai“; Žirginio sporto klubas „Jonavos žirgai“.
93.19	<i>Kita sportinė veikla</i>	
	Sportinių renginių prodiuserių ar rėmėjų, turinčių ar neturinčių nuosavus įrenginius veikla	
	Individualių, sportuojančių savo sąskaita, sportininkų ir atletų, teisėjų, ekspertų, sekundantų ir kt. veikla	Raiteliai, treneriai, žokėjai, važnyčiuotojai, žirgų savininkai, jojimo teisėjai, maršruto statytojai.
	Sporto lygų ir reguliuojančiųjų įstaigų veikla	LŽSF – reguliuojanti žirginio sportą Lietuvoje Nacionalinis žirgų lenktynių klubas – žirgų lenktynių reguliavimas
	Su sportinių renginių rėmimu susijusi veikla	
	Sportinio lenktyninių žirgų žirgynų veikla	

	(lenktyninių ir jojamųjų žirgų žirgynų veikla)	

lentelė 8 Žirgų industrija, pagal statistinę sporto apibrėžtį

Šaltinis: sudaryta autorės

6.2 Siauroji ir plačioji žirgų industrijos apibrėžtis

Žirgų industriją vertinant statistiškai, galima naudotis dvejomis klasifikacijomis:

- Pagal ekonomines veiklas - NACE (EVRK – ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius). Pagal šį klasifikatorių žirgų industriją būtų galima vertinti **93.1 Sportinė veikla** → statistiškai
- Produktai pagal veiklas – CPA

NACE²¹ - keturių skaitmenų klasifikacija suteikianti struktūrą rinkimui ir pristatymui didelio kiekį duomenų pagal ekonomines veiklas ekonominės statistikos sferoje. (pvz. produkcija, užimtumas ir nacionalinės sąskaitos).

CPA²² - produktų (prekių ar paslaugų) klasifikacija. Klasifikacija yra sukurta kategorizuoti produktus, kurie turi bendras charakteristikas. CPA – Europos produktų pagal veiklos rūšį klasifikatorius. CPA turi hierarchinę struktūrą:

- Pirminis lygis: 21 sekcija (alfabetinis kodas)
- Antrasis lygis: 88 divizijos (2-jų skaitmenų skaitmeninis kodas)
- Trečiasis lygis: 261 grupė (3-jų skaitmenų skaitmeninis kodas)
- Ketvirtas lygis: 575 klasės (4-ių skaitmenų skaitmeninis kodas)
- Penktas lygis: 1 342 kategorijos (5-ių skaičių skaitmeninis kodas)
- Šeštas lygis: 3 142 subkategorijos (6-ių skaitmenų skaitmeninis kodas)

Pagal CPA klasifikaciją būtų galima priskirti šiuos šešerių skaitmenų produktus žirgų industrijai (PRIEDAS 5)

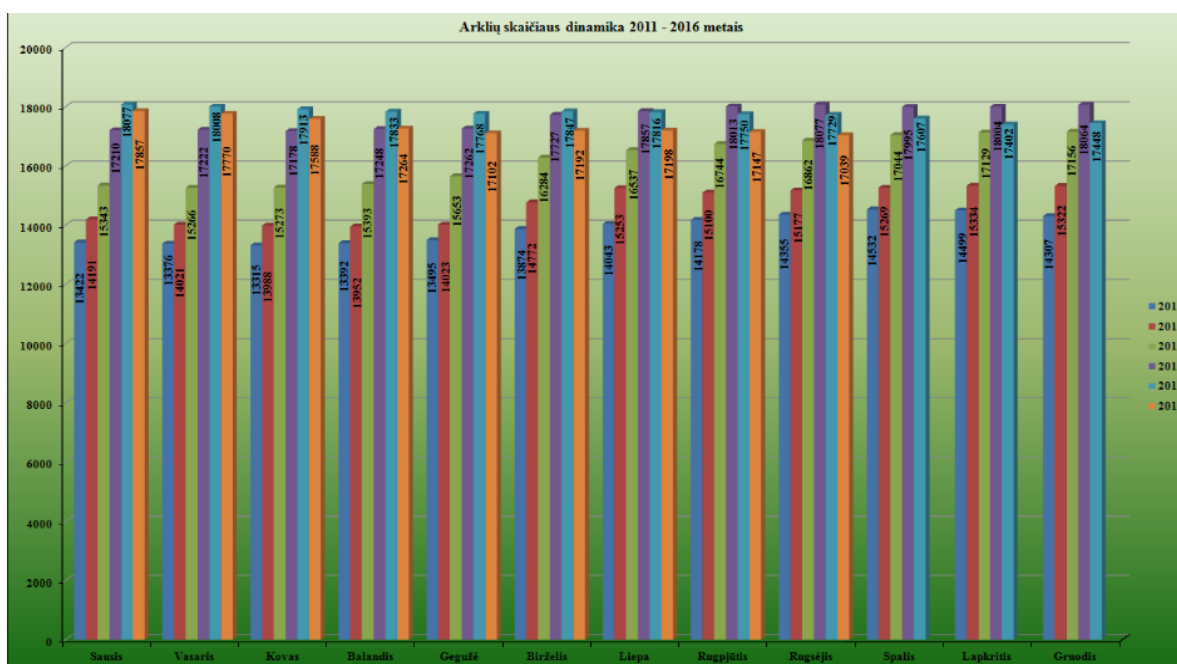
6.3 Lietuvos žirgų industrijos statistika

Žirgų populiacija Lietuvoje

²¹ Eurostat Statistics Explained. Glossary: Statistical classification of economic activities in the European Community (NACE), prieiga per internetą [[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Statistical_classification_of_economic_activities_in_the_European_Community_\(NACE\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Statistical_classification_of_economic_activities_in_the_European_Community_(NACE))], žiūrėta 2016.11.02

²² Eurostat Statistics Explained. Glossary: Statistical classification of products by activity, prieiga per internetą [[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Statistical_classification_of_products_by_activity_\(CPA\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Statistical_classification_of_products_by_activity_(CPA))], žiūrėta 2016.11.02

Šaltinis: http://www.vic.lt/uploads/file/Arkliu_sk_dinamika_20160901.png

Visos žirgų asociacijos veda kilmės knygas (jų yra 9). Tik kilmę turintys gyvūnai gali būti naudojami veislei.

2016 m.		
17857		sausis
17770	87	vasaris
17588	182	kovas
17264	324	balandis
17102	162	gegužė
17192	-90	birželis
17198	-6	liepa
17147	51	rugpjūtis
17039	108	rugsėjis

lentelė 10 Arklių skaičiaus mėnesinis pokytis 2016 m.

Iš **10 lentelės**, matyti, jog didžiausias arklių pagausėjimas 2016 m. Lietuvoje buvo balandžio mėn. net 324 arkliai, kiek mažiau kovą (182), gegužę (162) ir rugsėjį (108). Stipriai arklių skaičius iš karto sumažėjo birželio mėn. 90 arklių, po trijų mėn. augimo arklių skaičiaus laikotarpio kovo-gegužės mėn. Arklių skaičiaus vidutinis didėjimas, kas mėnesį – 102 arkliai (2016 m.).

Lietuvos žirginio sporto trenerių ir sportininkų skaičius (2011 – 2015 m.), pagal oficialiąją statistiką.

	<i>Sporto trenerių skaičius</i>	<i>Sportininkų skaičius</i>

Olimpinės sporto šakos	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Žirginis sportas	14	11	10	12	8	593	507	552	528	433

lentelė 11 Žirginio sporto trenerių ir sportininkų skaičius

Šaltinis: *Oficialiosios statistikos portalas*²³

Žokėjų skaičius Lietuvoje 2012-2013m. siekė 20 žokėjų²⁴, pagal sporto statistiką.

Pagal Lietuvos Kūno Kultūros sporto departamento duomenis²⁵ Lietuvoje – 5 hipodromai: Raseinių r. sav., Šalčininkų r. sav., Širvintų r. sav., Ukmergės r. sav., ir Utenos r. sav.

Pagal „*Lietuvos hipodromų plėtros studija*“ esami hipodromai ar bėgimo takai Lietuvoje (2008) (PRIEDAS 5)

„*Lietuvos hipodromų plėtros studijoje*“ rašoma, nuo ko priklauso hipodromų sektoriaus paslaugų ekonominis gyvybingumas, todėl tolimesniems ekonominiams vertinimams, būtent žirgų lenktynių sektoriaus būtų galima atsižvelgti į šiuos svarbiausius veiksnius: (2008, p. 54)

- Hipodromų ir žirgų sporto centrų infrastruktūros išvystymas bei tarptautinių renginių keliami reikalavimai;
- Žirgų lenktynių populiarumas tarp šalies gyventojų;
- Totalizatoriaus sektoriaus lygis, kuris lemia bendrą sektoriaus ekonominį gyvybingumą;
- Žirgų veislininkystės ir sportinės žirgininkystės sektoriaus išvystymo lygis, kuris lemia sportinių žirgų kokybę ir kiekybę šalyje;
- Sportininkų, trenerių, žokėjų, vadeliotojų kvalifikacija bei šių specialistų rengimo sistemos išvystymo lygis.

Hipodromų statistiniai duomenys. Tarkime Lazdijų teritorijos dydis – 13,40 ha (žemės sklypas). Šiai teritorijai priklauso, tokie statybos objektai: žiūrovų tribūna, geoterminis šildymas, teisėjų bokštelis, kiti statiniai – tvora, stoginė žirgams, aikštelės šaligatviai, lietaus kanalizacijos tinklai, buitinių nuotekų tinklai, vandentiekio tinklai, arklidės, pagalbinės patalpos, lankytojų ir automobilių stovėjimo aikštelės „Dar“²⁶ iki rekonstrukcijos Lazdijų hipodromo infrastruktūra naudojosi 62% šalies žirgų augintojų“. Tarkime, Raseinių hipodrome²⁷ 2006 – 2011 m. buvo suorganizuotos 28 lenktynių dienos. Vidutinis renginyje apsilankiusių skaičius 700-1000 žmonių per vieną lenktynių dieną.

²³ Oficialus statistikos portalas. Prieiga per internetą [http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=b5722763-33ec-4c6f-9a73-7fde10292887]

²⁴ Lietuvos žokėjų klubas. Statistika. Prieiga per internetą [http://www.jockeyclub.lt/content/statistika], žiūrėta 2016.10.03

²⁵ Lietuvos Respublikos sporto objektai. Prieiga per internetą [http://www.kksd.lt/sporto_objektai/], žiūrėta 2016.10.03

²⁶ Atnaujintas Lazdijų hipodromas – dovana sportininkams ir gyventojams, (Dominykas Kapočius, 2013 rugsėjo 20d.), prieiga per internetą [http://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/atnaujintas-lazdiju-hipodromas-dovana-sportininkams-ir-gyventojams-663-370677], žiūrėta 2016.10.01.

²⁷ Lietuvos žokėjų klubas. Hipodromas. Prieiga per internetą [http://www.jockeyclub.lt/hipodromas], žiūrėta 2016.10.01

Kūno kultūros ir sporto departamento duomenimis Lietuvoje yra 9 žirgų sporto maniežai²⁸: Joniškio r. sav. (1); Radviliškio r. sav.(1), Raseinių r. sav.(1), Šalčininkų r. sav.(1), Vilniaus r. sav.(1), Kauno m. sav.(1), Šiaulių r. sav.(3).

Lietuvos sporto informacijos centras pateikia, jog Lietuvoje yra 21 žirgų sporto maniežai²⁹ suskirstyti, pagal savininkus :

- sporto klubai (7),
- Sporto federacijos, sąjungos, asociacijos (1)
- Švietimo padalinio SUC (1)
- Profesinio mokymo įstaigos (1)
- Fiziniai asmenys (8)
- Kiti pavaldumo (3)
- Iš viso (21)

Įmonės turinčios pavadinime – žirgynas (26) ³⁰ (registrų centras)	
Tinklapis jok.lt ³¹	Pagal apskritis žirgynų skaičius: • Vilniaus (20) • Kauno (14) • Klaipėdos (8) • Šiaulių (11) • Panevėžio (7) • Alytaus (2) • Marijampolės (2) • Utenos (5) • Telšių (4) • Tauragės (2) • Raseiniai (2)³² • Varėna (1)³³ • Utena (1)³⁴

²⁸ Lietuvos Respublikos sporto objektai. Prieiga per internetą [http://www.kksd.lt/sporto_objektai/], žiūrėta 2010.10.03

²⁹ Lietuvos sporto informacijos centras. Sporto bazių statistika. 2014m. Lietuvos sporto bazių statistika. Prieiga per internetą [<http://www.sportinfo.lt/lietuvos-sporto-bazes/>], žiūrėta 2016.10.05

³⁰ Registrų centras. Juridinio asmens paieška. Prieiga per internetą [<http://www.registrucentras.lt/jar/p/index.php?pav=%C5%BEirgynas&tip=on&p=1&=++++Ie%C5%A1koti++++>], žiūrėta 2016.10.04

³¹ Žirgynai. Jok.lt. Prieiga per internetą [<http://www.jok.lt/index.php?Zirgynu-paieska/paieska.html>], žiūrėta 2016.10.04

³² <http://geltoni.lt/paieska?kategorija=%C5%BDirgynai&miestas=Raseiniuose>

³³ http://geltoni.lt/paieska?kategorija=%C5%BDirgynai&miestas=Var%C4%97noje&pagrindine_forma=1

	• Lazdijai³⁵ (1) Iš viso žirgynų: 80

lentelė 12 Žirgynų skaičius Lietuvoje

Daugiausiai žirgynų – Vilniaus (20), Kauno (14), Šiaulių (11), Klaipėdos (8), Panevėžio (7) apskrityse.

Veislinių arklių skaičius rajonuose³⁶

450-499	Joniškis
300-349	Šilutė
250-299	Vilnius
150-199	Kėdainiai, Zarasai
100-149	Šiauliai
50-99	Klaipėda, Jurbarkas, Marijampolė, Lazdijai, Šalčininkai, Ukmergė, Biržai.
1-49	Mažeikiai, Skuodas, Plungė, Šilutė, Kelmė, Raseiniai, Radviliškis, Panevėžys, Anykščiai, Utena, Molėtai, Širvintos, Kaišiadorys, Kaunas, Jonava, Alytus, Varėna, Šakiai, Vilkaviškis.
0	Kretinga, Telšiai, Naujoji Akmenė, Pakruojis, Pasvalys, Kupiškis, Rokiškis, Ignalina, Švenčionys, Trakai, Prienai, Tauragė.

lentelė 13 Veislinių arklių skaičius rajonuose

Šaltinis: LR žemės ūkio rūmai

Pagal LR žemės ūkio rūmų ataskaitą „*Veislininkystės pasiekimai Lietuvoje*“ iš 14 lentelės, matome, jog didžiausias veislinių arklių skaičius : Joniškio rajone (450-499), toliau eina Šilutė (300-349), Vilnius (250-299), Kėdainiai ir Zarasai (150-199), Šiauliai (100-149), Klaipėda, Jurbarkas, Marijampolė, Lazdijai, Šalčininkai, Ukmergė, Biržai (50-99).

³⁴ http://geltoni.lt/paieska?kategorija=%C5%BDirgynai&miestas=Utenoje&pagrindine_forma=1

³⁵ http://geltoni.lt/paieska?kategorija=%C5%BDirgynai&miestas=Lazdijuose&pagrindine_forma=1

³⁶ Veislininkystės pasiekimai Lietuvoje. Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai. Prieiga per internetą [https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/LT_versija/Naujiena/Leidiniai/Leidiny_s_%E2%80%9ELietuvos_kaimo_pletros_2007%E2%80%932013m_programos_igyvendinim_%20apzvalga%E2%80%9C/eislininkystezur.pdf], žiūrėta 2016.09.15

Iš vis veislinių arklių neturi šie Lietuvos rajonai: Kretinga, Telšiai, Naujoji Akmenė, Pakruojis, Pasvalys, Kupiškis, Rokiškis, Ignalina, Švenčionys, Trakai, Prienai, Tauragė.

<i>Veislė</i>	<i>Skaičius</i>	<i>Procentai</i>
Lietuvos sunkieji	721	27,22
Trakėnai	559	21,10
Grynakraujai jojamieji	2	0,8
Arabai	82	3,10
Ristūnai	178	6,72
LJ veislės form.	584	22,05
BH veislės form.	60	2,27
Žemaitukai	201	7,59
Stambieji žemaitukai	262	9,89
<i>Iš viso:</i>	<i>2649</i>	

lentelė 14 Veislynuose laikomų arklių pasiskirstymas, pagal veisles

Šaltinis: LR žemės ūkio rūmai

Iš **17 lentelės**, matyti, jog Lietuvoje yra populiariausios šios arklių veislės: Lietuvos sunkieji (27,2%); LJ veislė (22,05%); trakėnai (21,10%); ir stambieji žemaitukai (9,89%).

„Lietuvos hipodromų plėtros studija“ (EKT grupė, 2008, p. 67), rašoma, jog specialiosios paskirties žirgynuose (SP UAB „Vilniaus žirgynas“, SP UAB „Sartų žirgynas“ ir AB „Nemuno žirgynas“) yra veisiama per 30% visų šalies veislinių žirgų.

Arklių veislių klasifikatorius:³⁷ valstybinės įmonės žemės ūkio informacijos ir kaimo plėtros verslo centras Lietuvoje žirgus skirsto į 82 veisles. (PRIEDAS 6)

³⁷ Arklių veislių klasifikatorius, Valstybinė įmonė, Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, prieiga per internetą [http://www.vic.lt/?mid=280], žiūrėta 2016.10.24

6.4 Žirgų lenktynių sektorius Lietuvoje

Pagrindė lenktynių sektorius susideda iš hipodromų veiklos. Hipodromuose vyksta dviejų rūšių lenktynės: *ristūnų žirgų lenktynės* ir *lygiosios žirgų lenktynės*.

Vieni iš hipodromų pavyzdžių esančių Lietuvoje - Raseinių ir Lazdijų hipodromai. Kurie buvo atnaujinti ne per seniausiai iš ES lėšų, tiek vienam, tiek kitam hipodromui buvo skirtos ES lėšos 5 mln. Lt ir 4,5 mln. Lt³⁸. Plačiau darbe bus nagrinėjamas Raseinių hipodromas, bei jo organizuotos lygiosios žirgų lenktynės, kurios vyko gegužės – spalio mėn. 2016 m.

Raseinių hipodromas – 2014 m. baigtas renovuoti hipodromas yra vienintelis Baltijos šalyse, tinkantis organizuoti lygiąsias žirgų lenktynes. Raseinių hipodrome yra du bėgimo takai (žolės ir smėlio), įstiklinta tribūna, įrengta per 1500 sėdimų vietų žiūrovams, yra starto mašina³⁹.

„Pasaulinė praktika rodo, kad vienas hipodromas skirtas maždaug 3 mln. gyventojų – Raseinių hipodromas yra vienintelis ne tik Lietuvoje, bet ir Baltijos šalyse, tinkamas rengti tarptautines lenktynes. Pasak, hipodromo vadovės, toks statusas atveria daug galimybių Raseinių rajonui“⁴⁰.

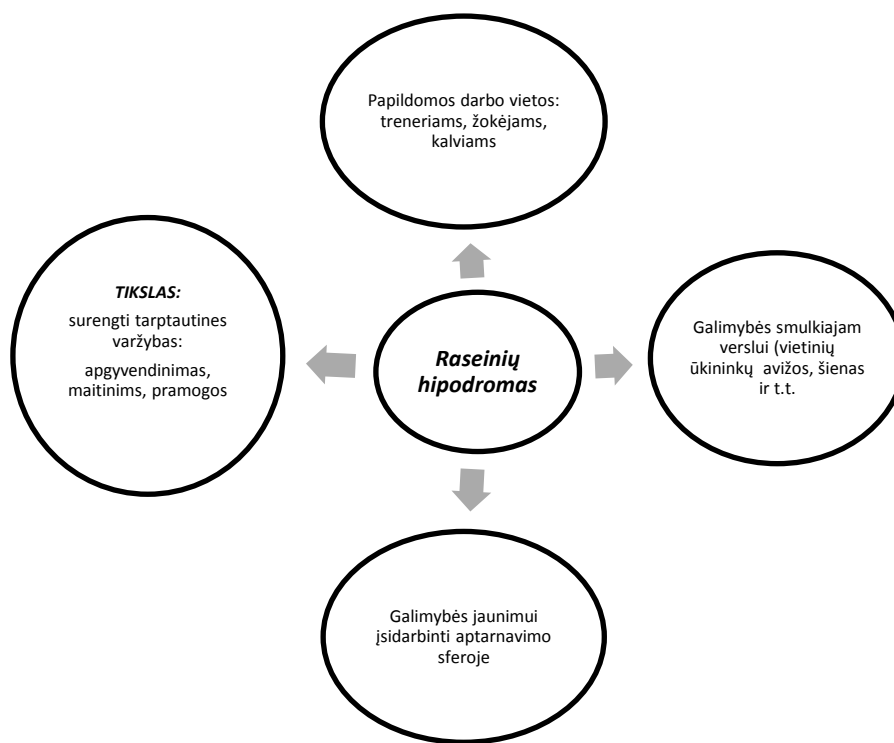
„Prie hipodromų auginama daug žirgų, todėl atsiranda papildomų darbo vietų treneriams, žokėjams, kalviams, - rekonstruoto hipodromo privalumus vardijo E. Kolbasnik. Be to, atsiveria galimybių smulkiajam verslui. Žirgas per dieną suvalgo 5 kg avižų ir 6-9 kg šieno, o iš kur kitur jų įsigyti, jei ne iš vietinių ūkininkų? Jaunimui suteikiamos puikios galimybės tobulėti aukšto lygio aptarnavimo sferoje per organizuojamus renginius, o įgyvendinę užsibrėžtą tikslą – didžiąją dalį lenktynių rengti tarptautines – atsiranda apgyvendinimo, maitinimo, pramogų poreikis“.

Raseinių renovuoto hipodromo privalumai, pagal E. Kolbasnik , kuriame įtraukiamas užimtumas, bei ekonominės veiklos:

³⁸ Intersų gniauztuose – hipodromai, (Virginija Mačėnaitė, 2009 m. sausio 14 d.), prieiga per internetą [http://www.delfi.lt/verslas/verslas/interesu-gniauztuose-hipodromai.d?id=20057227] , žiūrėta 2016.10.01

³⁹ Raseinių hipodromas, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/#jquery_tab], žiūrėta 2016 09 25

⁴⁰ Prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/03/23/raseiniu-hipodromo-vadove-raseiniai-turi-tapti-zirgu-lenktyniu-centru-baltijos-salyse/], žiūrėta 2016.09.25

pav. 10 Raseinių hipodromo privalumai

Raseinių hipodrome organizuotų žirgų lenktynių statistika:⁴¹⁴²⁴³⁴⁴⁴⁵⁴⁶⁴⁷⁴⁸⁴⁹

Lygiosios žirgų lenktynės Raseinių hipodrome buvo organizuotos nuo gegužės mėn. iki spalio mėn. Iš viso buvo suorganizuotos 9 lenktynės. Lenktynių bėgimuose dalyvavo tokios žirgų veislės, kaip: grynakraujai jojamieji žirgai, žemaitukų veislės žirgai, arabų veislės žirgai. Pirmose lenktynėse dalyvavo 32 žokėjai, vyko 6 bėgimai. Antrose lenktynėse dalyvavo 37 žokėjai ir vyko taip pat 6 bėgimai. Trečiose lenktynėse dalyvavo 31 žokėjus iš viso 6 bėgimai. Ketvirtose lenktynėse dalyvavo

⁴¹ Pirmosios žirgų lenktynės 2016 05 01. Prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/05/01/rezultatai/], žiūrėta 2016 09 26

⁴² Antrosios žirgų lenktynės 2016 05 15. Prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/05/15/antrosios-zirgu-lenktynes-2016-05-15/], žiūrėta 2016 09 26

⁴³ Didžiosios žirgų lenktynės 2016 06 04. Prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/06/04/antrosios-zirgu-lenktynes-2016-06-04/], žiūrėta 2016 06 26

⁴⁴ Ketvirtosios žirgų lenktynės 2015 06 26, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/06/28/treciosios-reitingo-lenktynes-07-26/], žiūrėta 2016 09 26

⁴⁵ Didžiosios žirgų lenktynės 2017 07 16, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/07/17/didziosios-zirgu-lenktynes-2017-07-16/], žiūrėta 2016 09 26

⁴⁶ Šeštosios žirgų lenktynės 2016 08 07, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/08/08/sestosios-zirgu-lenktynes-2016-08-07/], žiūrėta 2016 09 26

⁴⁷ Didžiosios žirgų lenktynės 2016 08 27, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/08/28/didziosios-zirgu-lenktynes-2016-08-27/], žiūrėta 2016 09 26

⁴⁸ Aštuntosios žirgų lenktynės 2016 09 18, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/09/20/astuntosios-zirgu-lenktynes-2016-09-18/], žiūrėta 2016 09 26

⁴⁹ Devintosios žirgų lenktynės 2016 10 09, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/10/11/devintosios-zirgu-lenktynes-2016-10-09/], žiūrėta 2016 10 29

41 žokėjus ir vyko 7 bėgimai. Penktose žirgų lenktynėse dalyvavo 41 žokėjus ir vyko 7 bėgimai. Šeštose žirgų lenktynėse dalyvavo 27 žokėjai ir vyko 6 bėgimai. Septintose žirgų lenktynėse dalyvavo 33 žokėjai ir vyko 6 bėgimai. Aštuntose žirgų lenktynėse dalyvavo 31 žokėjus ir vyko 6 bėgimai. Devintose žirgų lenktynėse dalyvavo 24 žokėjai ir vyko 5 bėgimai.

Iš viso per sezoną lenktyniavo 256 žokėjai bėgimuose. Šiose lenktynėse, kiekvieno bėgimo prizinis fondas svyravo nuo 300 EUR iki 700 EUR. Iš viso priziniam fondui buvo skirta 15 800 EUR.

Starto mokestis kiekvienam žokėjui kainuodavo nuo 10 EUR iki 30 EUR. Iš viso žokėjų mokesčiai per 9 žirgų lenktynes Raseinių hipodrome sugeneravo 5 185 EUR pajamų. (PRIEDAS 7)

Pasak, lenktynių organizatorės E. Kolbasnik⁵⁰, „į pirmas sezono lenktynes gegužę atvyko apie 500 žiūrovų, pastarosiose prieš tris savaites suskaičiavome pusantro tūkstančio – jaučiame, kad lietuviai atranda naują sportą“.

6.5 Žirginio sporto sektorius

Pagrindinė Lietuvoje organizacija susijusi su žirginio sportu – Lietuvos žirginio sporto federacija, šiuo metu turinti 37 narius.

Lietuvos žirginio sporto federacija (LŽSF), 2016 m. nacionalinių ir tarptautinių varžybų skaičius 49. Varžybos organizuojamos šių disciplinų: konkūrai, dailusis jojimas, trikovė, ištvėmės jojimas.

LŽSF užregistruoti teisėjai:

Konkūrai	• Konkūrinio jomo teisėjai – 15 • Garbės teisėjai – 1 • Stiliumas teisėjai – 18 • Maršrutų statytojai – 11 • Varžybų stiuardai – 8 Iš viso: 53 (tačiau, tas pats žmogus gali turėti kelias kategorijas)
Dailusis jojimas	• 12
Ištvėmės jojimas	• 10
Trikovės jojimas	• 8
Važiavimas kinkiniais	• 7
<i>Iš viso:</i>	• 90

lentelė 15 Lietuvos žirginio sporto teisėjai

6.6 Žirgų augintojų sektorius

Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas pateikė 9 veikiančias arklių augintojų asociacijas:

⁵⁰ Žirgų lenktynėms Lietuvoje – vis didesnis užsieniečių dėmesys, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/2016/09/15/zirgu-lenktynems-lietuvoje-vis-didesnis-uzsienieciu-demesys/], žiūrėta 2016 09 26

1. Lietuvos arklių augintojų asociacija
2. Lietuvos trakėnų augintojų asociacija
3. Baltijos hanoverių veislės žirgų augintojų asociacija – šiuo metu turi 95 narius. Žirgų veislės auginamos asociacijos narių: Baltijos hanoveriai; Hanoveriai; Trakėnai; Holšteinai; Danijos šiltakrajai; Latvių; Oldenburgų; KWPN; Dono; Anglijos grynakrajai; Suomijos šiltakrajai; Zangeršaide; Arabų; Heseno; Budionių; Westf.; Lietuvos joramieji; Lenkų; Brandenburgo; Belgų šiltakrajai
4. Žemaitukų arklių augintojų asociacija
5. Lietuvos arabų arklių augintojų asociacija
6. Nacionalinis žirgų lenktynių klubas
7. Respublikinė lenktyninių žirgų lyga
8. Lietuvos ristūnų sporto asociacija: iš viso žirgų: 357, eržilų 134, kastratų 13, kumelių 210.
Veislės: Prancūzų ristūnai, Amerikos ristūnai, Orlovo ristūnai.
9. Lietuvos sunkiųjų arklių veislės augintojų asociacija
Veislinių žirgų populiaciją, galima nustatyti, pagal išduotus arklių pasus.

Iš Žemės ūkio rūmų gauta informacija, jog „*Visos žirgų asociacijos veda kilmės knygas (jų yra 9). Tik kilmę turintys gyvūnai gali būti naudojami veislei*“

„LR Žemės ūkio ministro 2001 m. birželio 29 d. įsakyme Nr. 220 „Dėl kilmės knygų nuostatų“ hipodromai netiesiogiai reguliuojami per esminę šios ekonominės veiklos grandį – žirgus. Hipodromų veiklai viena esminių šio įsakymo nuostatų yra ta, jog „<...> Kilmės knygas tvarko pripažintos arklių veislininkystės institucijos <...>. Toliau teigiama, kad „<...> Į arklių kilmės knygą (KK) įrašomi tik pripažintos veislininkystės institucijos narių laikomi arkliai <...>“. (EKT grupė, 2008, p. 44).

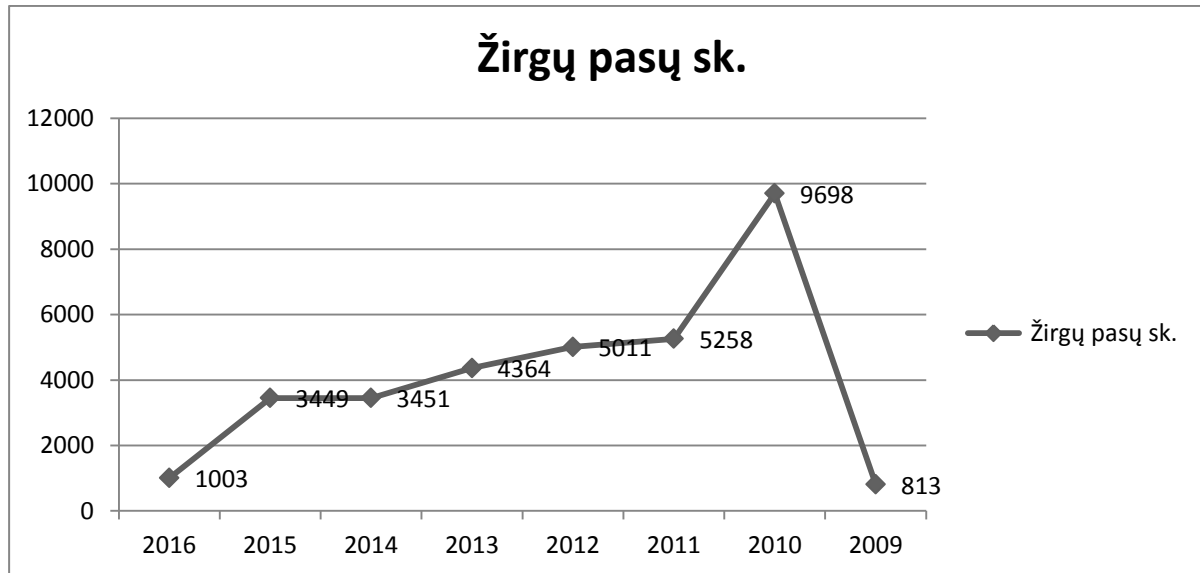
Nr.	Mėnuo	Arklių pasų kiekis, vnt.							
		2016 m.	2015 m.	2014 m.	2013 m.	2012 m.	2011 m.	2010 m.	2009 m.
1	Sausis	0	276	304	342	467	422	867	60
2	Vasaris	0	112	143	248	297	268	714	53
3	Kovas	0	132	291	279	262	475	909	84
4	Balandis	1	211	246	350	295	366	839	75
5	Gegužė	204	193	316	462	714	538	746	30
6	Birželis	231	141	475	542	739	474	1056	53
7	Liepa	109	146	366	353	360	340	1338	43
8	Rugpjūtis	148	109	179	310	309	362	547	43
9	Rugsėjis	113	167	332	354	429	554	591	69
10	Spalis	187	187	273	452	392	443	942	94
11	Lapkritis		349	242	240	415	579	549	107

12	Gruodis		1426	284	432	337	437	600	102
Iš viso:		1003	3449	3451	4364	5011	5258	9698	813

lentelė 16 Arklių pasų išdavimo ataskaita

Ištekliai: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, arklių pasų išdavimo ataskaita.

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Iš diagramos, matyti, jog didžiausias žirgų pasų kiekis buvo išduotas 2010 m. (9698 žirgų pasų). Nuo 2010 m. metų link 2016 m. išduodamas žirgų pasų kiekis mažėjo.

6.7 Žirgų industrijos netiesioginės veiklos

Netiesiogines veiklas sudaro tokios veiklos, kurios nėra reikalingos žirgų sportui vykdyti, tai pagalbinės industrijos, kurios tuo pat metu, jau žirgų sportui vykstant šios ekonominės veiklos gali gauti iš sporto naudos. Kitaip tariant šias veiklas pagal Vilniaus sporto apibrėžtį būtų galima priskirti plačiajai sporto apibrėžčiai. Šių veiklų ekonominiams poveikiams įvertinti dažniausiai naudojama multiplikatoriaus analizė, kuri leidžia nustatyti, kiek kiekvienas papildomas sektorius prisideda prie tarkime pagrindinio žirgų sektoriaus.

Žirgai agrikultūros sektoriuje. Žirgai sukuria alternatyvą žemės naudojimui, bei verslui agrikultūroje. Tarkime žemė reikalaujama laikyti karštakraujį žirgą yra tarp 0,75 ha/ arkliui Airijoje ir 2,21 ha/arkliui Graikijoje (2009, p. 10). Autorė Liljenstolpe nurodo, kad kiekvienoje šalyje arkliui skirta maisto auginimo žemės gali svyruoti nuo 1% iki 20% visos agrikultūrai skirtos žemės. Didžiausius žemės plotus skirtus žirgų maisto auginimui turi šios šalys: Olandija (21.6%), Belgija (19.4), Graikija (10.4), Švedija (10.3).

Turizmo sektorius. Lazdijų rajono savivaldybės administracija⁵¹ teigia, jog investicijos į turizmo sritį labai svarbios – tai viena labiausiai augančių šalies ūkio sričių.

Turizmo paslaugos, tarkime SP UAB „Vilniaus žirgynas“ (EKT grupė, 2008, p. 67) užima apie 290 ha teritoriją yra jojimo maniežas, ūkinis hipodromas, aikštynai, arklidės, pagalbinės patalpos (sandėliai, garažai), todėl žirgams treniruoti ir turizmo paslaugoms vystyti čia yra itin palankios sąlygos.

Ataskaitoje „Lietuvos hipodromų plėtros studija“ (EKT grupė, 2008, p. 65), tarkime Ukmergės hipodrome Tradicinėse Respublikinėse ristūnų žirgų lenktynėse, renginio metu koncertavo vietos meno kolektyvai, žiūrovai galėjo įsigyti įvairių užkandžių ir alaus. Šių lenktynių pavyzdys įrodo, jog Lietuvoje organizuojant žirgų lenktynes yra įtraukiamos, tokios ekonominės veiklos, kaip – kultūrinė veikla, maitinimo veikla, bei mažmeninė gėrimų prekyba.

6.8 Vyriausybės organizacijos susijusios su žirgų industrija Lietuvoje

Žemiau išvardintos Lietuvoje esančios vyriausybės organizacijos, kurios vienaip ar kitaip yra suinteresuotos į žirgų industriją. Vienos organizuoja veislinių žirgų parodas, kitos vertina veislinių žirgų skaičių, bei jų pasiskirstymą Lietuvos regionuose, kitos vertina ir skirsto finansavimą tarkime hipodromams, kitos susijusios su žirgų sveikata, gerove, registravimu.

<i>Lietuvos Respublikos Žemės ūkio rūmai</i> ⁵²	Šiais metais organizavo 2 specializuotas veislinių žirgų parodas: • Prancūzų ristūnų veislinių žirgų paroda – vertinimas (1 diena) • Žemaitukų veislės eržilų vertinimas – licencijavimas ir linijų palyginamasis vertinimas (2 dienos)
<i>Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija</i>	• Tarkime 2008 m. užsakė, parengti hipodromų plėtros studiją („Lietuvos hipodromų plėtros studija. Galutinė ataskaita“ 2008). Iš straipsnio „Interesų gniaužtuose - hipodromai“⁵³ - Žemės ūkio ministerijos užsakyta hipodromų plėtros studija, kurią už keliasdešimt tūkstančių litų atliko UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“, turėjo padėti apsispręsti, kur racionaliausia būtų panaudoti europinius

⁵¹ Atnaujintas Lazdijų hipodromas – dovana sportininkams ir gyventojams, (Dominykas Kapočius, 2013 rugsėjo 20d.), prieiga per internetą [<http://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/atnaujintas-lazdiju-hipodromas-dovana-sportininkams-ir-gyventojams-663-370677>], žiūrėta 2016.10.01.

⁵² Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai. Žemės ūkio rūmų organizuojamos gyvūnų parodos 2016. Prieiga per internetą [<http://www.zur.lt/gyvuliu-parodos-2016/>], žiūrėta 2016 10 05

⁵³ Interesų gniaužtuose – hipodromai, (Virginija Mačėnaitė, 2009 m. sausio 14 d.), prieiga per internetą [<http://www.delfi.lt/verslas/verslas/interesu-gniauztuose-hipodromai.d?id=20057227>], žiūrėta 2016.10.01

	pinigus. Tačiau, pasak Varėnos rajono savivaldybės administracijos Plėtros ir investicijų skyriaus vedėjos Svetlanos Griškevičienės, rengusios investicinį projektinį Varėnos hipodromo pasiūlymą, studija buvo vienašališka, be vertinimo kriterijų: „Varėnoje mūsų žirgus rengia tokie aukščiausios klasės ristūnų treneriai, kaip Algis Vilkinis, Stasys Kėrys, Eimantas Klebauskas, o Lazdijai tuo negalėtų pasigirti. Finansavimas buvo suteiktas tik dviem hipodromams – ir ne garsiesiems Sartams (Utena), Riešei (Vilnius) ar Varėnai, o Raseiniams (iš prašytų 10,4 mln. Lt gavo 5 mln.) ir Lazdijams (iš siektų 8 mln. Lt suteikta 4,5 mln.). <i>Šiame straipsnyje pateikiama, informacija susijusi su žirgų industrijos ekonominiu vertinimu. Tarkime, išsiaiškinti, kuriam Lietuvos hipodromui, būtų skiriami europiniai pinigai, rengiami tyrimai, ir paruošiamos ataskaitos. Šiuo atveju vienos ataskaitos paruošimui išlaidas/pajamas sudarė keliasdešimt tūkstančių litų. 2 hipodromai iš Europos pinigų gavo 9,5 mln. investicijų.</i> • „Remiantis LR Žemės įstatymu formuojamas laisvos valstybinės žemės fondas taip pat netiesiogiai, tačiau neabejotinai įtakoja hipodromų veiklą – arba sudaromos palankios sąlygos, arba stabdomas naujų, strategiškai palankiose vietose esančių hipodromų susikūrimas ar plėtimasis“ (EKT grupė, 2008, p. 46)
<i>Valstybinė gyvulių veislininkystės priežiūros tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (arklininkystės skyrius)</i>	Vertina žirgų skaičių Lietuvoje
<i>Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras</i>	Žirgų skaičius, bei geografinis išsidėstymas Lietuvos savivaldybėse [http://www.vic.lt/uploads/file/Arkliu_sk_topografija_20160901.png]

<i>Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba⁵⁴</i>	Gyvūnų sveikata • Pašarai Gyvūnų gerovė • Ūkiniai gyvūnai • Renginiai su gyvūnais → Žirgų sportas⁵⁵ Privati veterinarija Kontrolė • Ūkio subjektų registrai
<i>Lietuvos grūdų augintojų asociacija</i>	
<i>Lietuvos kaimo turizmo asociacija</i>	
<i>Lietuvos veterinarijos gydytojų asociacija</i>	

lentelė 17 Vyriausybės organizacijos susijusios su žirgų industrija Lietuvoje, sudaryta autorės

6.9 Žirgų industrijos Lietuvoje apibendrinimas

Žirgų industriją galima suskirstyti į du sektorius – žirginio sporto industrija ir žirgų lenktynių industrija. Tačiau vienai ir kitai galima priskirti tam tikras vyriausybės organizacijas, žiūrovus ar sporto dalyvius. Kiekvienai industrijai Lietuvoje yra tam tikros atitinkamos žirgų augintojų asociacijos. Kiekviena industrija turi savo nuosavas patalpas sporto veiklai. Pagal Lietuvos istoriją žirginio sporto industrija arba žirginio sportas yra pradėtas plėtoti anksčiau, nei žirgų lenktynių sportas. Žirgų industrijai trūksta statistinės medžiagos ir duomenų.

⁵⁴ Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Prieiga per internetą [<http://vmvt.lt/gyvunu-sveikata-ir-gerove/gyvunu-sveikata/gyvunu-zenklinimas-ir-registracija/ukiniu-gyvunu>]

⁵⁵ Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Žirgų sportas. Prieiga per internetą [<http://vmvt.lt/gyvunu-sveikata-ir-gerove/gyvunu-gerove/renginiai-su-gyvunais/zirgu-sportas?language=lt>]

7 ŽIRGŲ INDUSTRIJOS KAIP SPORTO INDUSTRIJOS DALIES VERTINIMO MODELIS

Sporto apibrėžimas ekonomine prasme, kuris pateiktas originalioje ataskaitoje „*Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment*“ yra teigiama, jog sporto ekonomika (the sport economy), kaip visuma nėra atskirai statistiškai vertinamas sektorius. Sporto ekonomika yra dalis įvairiausių kitų industrijų ir ekonominių sektorių. Sporto industrijos statistinė (mažoji dalis) yra vertinama, pagal EVRK 2 red. 93. Sportinė veikla (Europiniame kontekste šis klasifikatorius vadinamas NACE). Tarkime tokios, kategorijos kaip sporto straipsnių produkcija, sporto mažmeninė prekyba ir sporto turizmas ekonominiame vertinime yra ignoruojami (2012, p. 13). Iš ekonominės pusės, sportas – veikla, kuri turi pasekmes kitose ekonomikos skirtingose srityse. Žemiau pateikiama lentelė iš ataskaitos „*Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment*“

Vartotojų išlaidos		
Prekės ir paslaugos sąlyginės darant sportą (on doing Sport) (plačioji sporto apibrėžtis)		
Veterinarija	Maisto papildai	Sporto lažybos
Sveikatos paslaugos	Viešbučiai, restoranai (sporto turizmas)	TV transliacijos
Doing sport (statistinė apibrėžtis)		
Stadionai	Plaukimo baseinai	Profesionalus sportas
Prekės ir paslaugos reikalingos sportui vykdyti (siauroji sporto apibrėžtis)		
Lenktyniniai žirgai	Sporto avalynė ir apranga	Sporto ginklai
Mokyklų edukacija/ švietimas	Sporto mašinos, motociklai	Fitneso centrai
Laikrodžiai	Buriavimo įranga	Šokimo mokyklos

Šaltinis: *Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU* (2012, p. 13)

Aukščiau pateiktos lentelės – su sportu susijusių veiklų ir produktų ekonominė veikla, pateikimas ir pritaikymas žirgų industrijai.

Vartotojų išlaidos		
Prekės ir paslaugos sąlyginės darant žirginį sportą ar žirgų lenktynes (on doing Sport) (plačioji sporto apibrėžtis)		
Veterinarija	Maisto papildai	Sporto lažybos – šiuo metu Lietuvoje nėra organizuojamos, kol kas tik mažosios loterijos vykdomos per žirgų lenktynes (tačiau pagal pasaulines praktikas žirgų lenktynių industrijoje ši ekonominė veikla yra labai pelninga ir naudinga žirgų lenktynių industrijoje). Šios ekonominės veiklos, kol kas Lietuvoje nereikėtų vertinti. Tačiau TOP lažybos organizuoja žirgų lenktynių lažybas, kitų šalių. Todėl pajamos yra gaunamos iš vartotojų, ir vartotojai skiria savo išlaidas šiai ekonominei veiklai.
Sveikatos paslaugos	Viešbučiai, restoranai (sporto turizmas)	TV transliacijos – tiek žirginio sporto varžybos (LRT), tiek žirgų lenktynės (Delfio TV) buvo transliuojamos per TV.
Doing sport (statistinė apibrėžtis)		
Hipodromai,		Profesionalus sportas, tie žirginio sportas, tiek žirgų lenktynės turi

bėgimo takai, sporto arenos		sportininkus - profesionalus
Prekės ir paslaugos reikalingos sportui vykdyti (<i>siauroji sporto apibrėžtis</i>)		
Lenktyniniai žirgai	Raitelių sportinė avalynė ir apranga	Žirgo apranga, amunicija, priežiūros priemonės
Jojimo mokyklos, žirgynai, maniežai	Žirgų lenktynių trasos startavimo mašina	Žirgų pervežimo transportas

Autorius Shank (2002) sporto industriją skirsto į tris elementus: *sporto vartotojai, sporto produktai ir su sportu susijusių produktų tiekėjai* (Guy, 2014, p. 19). Pagal, kuri galėtumėme pavaizduoti žirgų industrijos skirstymą.

<i>Žirgų sporto vartotojai</i>	<i>Žirgų sporto produktai</i>	<i>Su žirgų sportu susiję produktų tiekėjai</i>
• Dalyviai • Žiūrovai • Laisvalaikio dalyviai (Milano, Chelladurai)	• Raitelio apranga ir avalynė • Žirgo amunicija, priežiūros priemonės (PRIEDAS 1) • Žirginio sporto ar žirgų lenktynių varžybų transliavimas • Jojimo centrai, mokyklos	• Žirgų sporto sportinių prekių ir įrangos gamintojai

Autorius Gratton teigia, jog norint apskaičiuoti ir įvertinti sporto ekonominę įtaką nesvarbu , kokia technika naudojama apskaičiuojant pridėtinę vertę ir užimtumą nacionalinėje ekonomikoje, kuri yra susijusi su sporto industrija, *pirmutinis uždavinys – įvertinti lygį su sportu susijusių galutinių išlaidų iš vartotojų.*

Todėl žirgų industrijai įvertinti pirmiausiai reikėtų atlikti analizes su šios industrijos išlaidomis iš vartotojų. Tokius tyrimus yra atlikę Airijos tyrėjai ataskaitoje „*Economic Contribution of the Sport Horse Industry to the Irish Economy*“, kurie buvo paruošę kiekvienam žirgų industrijos sektoriams atitinkamas išlaidų anketas (PRIEDAS 2). Priede pateikiamos šių sektorių išlaidų kategorijos: (anketas, būtų galima pritaikyti Lietuvos žirgų sporto vartotojams).

- Veisimo sektoriaus išlaidos
- Varžybų sektoriaus išlaidos (nacionalinės varžybos, tarptautinės varžybos)
- Laisvalaikio sektoriaus išlaidos (Žirgyno centrai, jojimo klubai)
- Užimtumo (išlaidos)
- Eksportas, importas (grynojo eksporto išlaidos)

Airių tyrėjai žirginio sporto industriją suskirstė į šiuos sektorius (3 PRIEDAS): veisimo sektorius, varžybų sektorius, laisvalaikio sektorius, eksportas- importas vykstantys tarp visų anksčiau išvardintų sektorių. Šį žirginio sporto industrijos skirstymą būtų galima pritaikyti Lietuvoje.

Žirginio sporto industrijos įvertinimas, pagal industrijos vartotojų išlaidas

1 žingsnis	Įvertinti žirginio sporto galutines išlaidas iš vartotojų ► atlikti išlaidų vartotojų tyrimus ► <i>veisimo sektorius, varžybų sektorius, laisvalaikio sektorius, užimtumas, grynasis eksportas</i>
2 žingsnis	<i>Multiplikatoriaus analizė</i> - multiplikatorius parodo, kiek reikia produkcijos iš kitų sektorių, norint pagaminti galutinę tam tikrą prekę. Multiplikatoriaus taikymas ► pritaikant tiesioginiam efektui, gaunamas netiesioginis efektas. Paprastai multiplikatoriaus rodiklis svyruoja nuo 1 iki 2,5. (Tarkime, futbolo stadionas kainuoja 30 mln. eurų <i>tiesioginis efektas</i>, statybų sektoriaus multiplikatorius - 1,8, todėl <i>netiesioginis efektas</i> bus $(1,8-1)*30=24$ mln. eurų). Užimtumas. Tarkime įmonė gaminanti raitelių aprangą, priskaičiuojami darbuotojai ► <i>tiesioginis efektas</i>. Įmonėje, kurioje gaminama ir apdorojama oda dirbantys darbuotojai ► <i>netiesioginis efektas</i>. <i>Multiplikatoriaus analizė parodo tiesioginį, netiesioginį ir dirbtinai sukeltus efektus.</i>
3 žingsnis	<i>Ekonominio poveikio analizė</i> – iš esmės apima lankytojų įvertinimą sporto renginyje, apklausiant žiūrovus su jų asocijuojamomis išlaidomis skirtomis varžyboms ir tuomet pritaikant multiplikatorių apskaičiuojant pinigų cirkuliaciją ekonomikoje po pirminių išlaidų (Matheson, 2005)

VARTOTOJŲ IŠLAIDŲ TYRIMAS ► MULTIPLIKATORIAUS ANALIZĖ ► EKONOMINIO POVEIKIO ANALIZĖ

Sporto ekonomikos vertinimo rodikliai

<i>Lietuvos Statistikos departamentas</i>
BPV, BVP ► įvertinus šiuos ekonominius rodiklius priimami įvairūs ekonominiai, politiniai sprendimai

BVP

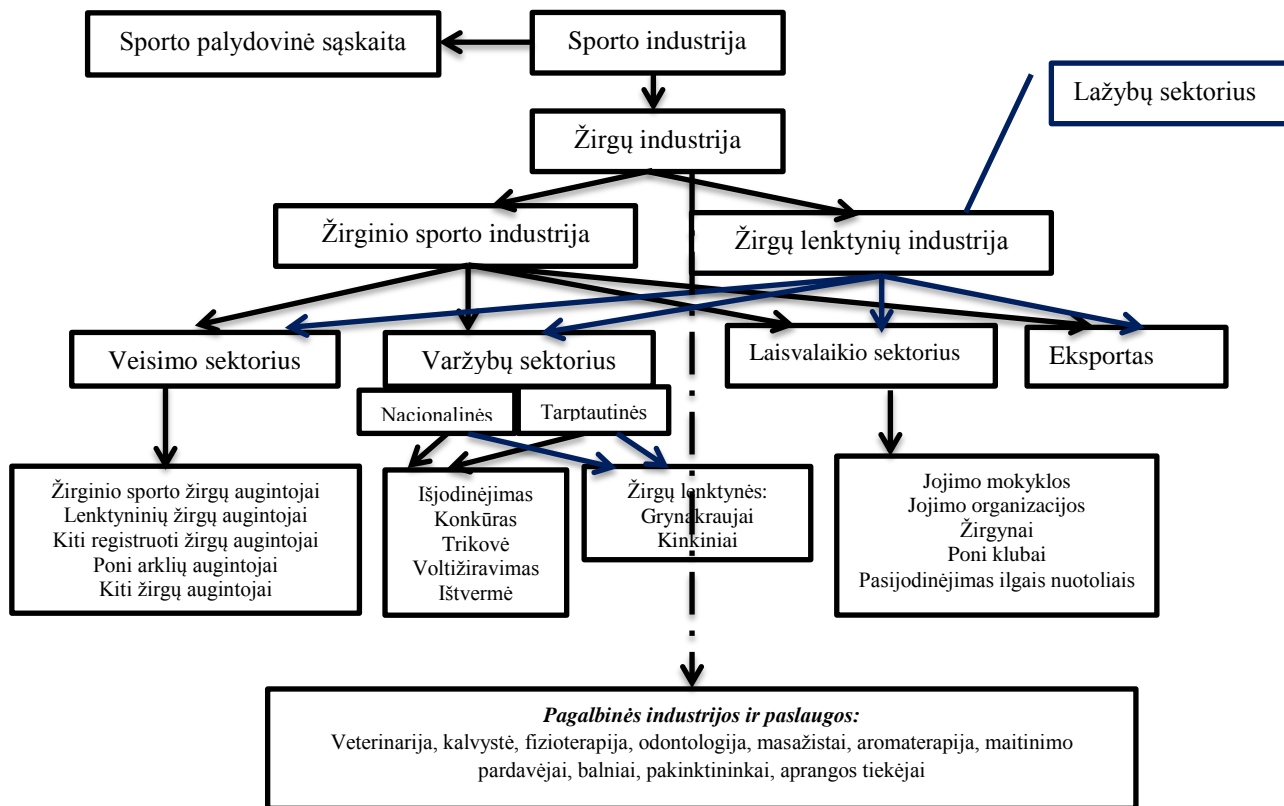
- išlaidų metodas
- produkcijos metodas
- gamybos metodas

<i>Baltoji knyga dėl sporto (2007)</i>
Sporto indėlis :   ► tiesioginis ► įvertinamas sporto industrijos sukurtas BVP, sporto industrijos augimas ir sporto užimtumas   ► netiesioginis ► vertinamas per švietimą, regioninę plėtrą ir ES patrauklumo didinimą

<i>V. Čingienė, S. Laskienė (2013)</i>
► pajamos, gautos iš sportinės veiklos   ► dirbančių asmenų skaičius ir jų sukuriama ekonominė vertė   ► pridėtinė vertė iš su sportu susijusios veiklos

<i>B. R Humphreys ir J.E. Ruseski (2010)</i>
► Bendroji ekonominė veikla   ► Dalyvavimas   ► Sporto žiūrėjimas bei klausymas įvairiomis informacinėmis priemonėmis

Žirgų industrija ir jos vertinimo modelis

Žirgų industrijos pagrindas – pirminės išlaidos sugeneruojamos veisimo sektoriaus augintojų, žirgų varžybų vartotojų (dalyviai, treneriai), žirgų savininkų, hipodromų.

Žirgų industrijos tiesioginis poveikis – vartotojų patirtos išlaidos žirgų lenktynių dienomis ar žirginio sporto varžybų dienomis, tarkime produktams ar paslaugoms (tokiems, kaip maistas ar transportas).

Žirgų industrijos netiesioginis ar sukeltas poveikis – verslui –verslui išlaidos (tarkime verslo išlaidos tiekėjams)

Žirgų industrijos vertinimo rodikliai: žirgų populiacija, augintojų skaičius, profesionalių raitelių skaičius, profesionalių žokėjų skaičius, pusiau profesionalių raitelių bei žokėjų skaičius, laisvalaikio raitelių skaičius, žiūrovų skaičius varžybose, trenerių skaičius, varžybų skaičius.

Galima įvertinti žirgų industrijos užimtumą: tiesioginį ir netiesioginį. Tarkime tiesioginiam užimtumui priskirtumėme žirgų industrijos pagrindą, tai yra žmones dirbančius sportinių žirgų industrijoje ir žirgų lenktynių industrijoje. Netiesiogiai dirbantys, tie kurie dirba pagalbinėse industrijose ir paslaugose.

IŠVADOS

1. Sportas ekonomine prasme yra pateikiamas Europos Sąjungos politiniame dokumente *Baltoji knyga dėl sporto* (2007), kaip dinamiškas ir sparčiai augantis sektorius, kurio makroekonominis poveikis bei teikiamos galimybės padeda siekti užimtumo ir darbo vietų kūrimo tikslų. Vilniaus sporto apibrėžtis (2007) apibrėžia sportą, kaip ekonominę veiklą.
2. Europos Sąjungos šalys siekia apskaičiuoti ir įvertinti sporto industrijos dydį ir ekonominį poveikį šalies ūkiui sudarant sporto palydovines sąskaitas kaip nacionalinių sąskaitų sudėtinę dalį. Įvertinimui įvairios šalys naudoja sąnaudų ar produkcijos analize, išteklių ir panaudojimo lentelėmis, multiplikatoriaus analize. Skaičiuojami tiesioginiai ir netiesioginiai efektai. Vertinamas tiesioginis ir netiesioginis sporto užimtumas. Pagrindiniai ekonominiai rodikliai leidžiantys palyginti sporto industrijos dydį bendrojoje šalies ekonomikoje – bendrasis vidaus produktas (BVP), bendroji pridėtinė vertė (BPV), užimtumas, sporto industrijos dalyvių patirtos išlaidos.
3. Žirgų industrija kaip ekonominė veikla priskiriama sporto industrijai. Žirgų industrija ne tik svarbi šalių ekonomikoms, tačiau prisideda ir prie tokių industrijų, kaip turizmas, prekyba. Žirgų industrija svarbi tokiems sektoriams kaip sveikata, žemės ūkis, transportas.
4. Žirgų industrija nėra ištirta Lietuvoje. Žirgų industrijos pagrindiniai sektoriai yra veisimas, žirgų varžybos, laisvalaikio sektorius bei eksportas. Šiame darbe pateikiamas žirgų industrijos ekonominio poveikio vertinimo modelis. Kuris yra reikšmingas tolimesniems tyrimams bei analizei žirgų industrijoje.

REKOMENDACIJOS

1. Išsiaiškinti, kokius ir kaip dažnai raiteliai, sportininkai, treneriai kitas personalas susijęs su sportiniais ar lenktyniniais žirgais geria energetinius gėrimus, tiek treniruočių metu, tiek varžybų (kelionių) metu. Ar raiteliai vartoja dietinius produktus varžybų ar treniruočių metu, kokius ir kaip dažnai, kokių firmų? (gamintojai energetinių gėrimų, bei dietinių produktų)
2. Būtina atlikti tyrimą susijusį su lietuvių gamintojais gaminančias prekes žirgams, raiteliams ar arklidėms (apanga; avalynė; aksesuarai; priežiūros priemonės raiteliams, žirgams, inventoriui; inventoriūs; maisto papildai;) (jojimo aprangos gamintojai, jojimo šalmų gamintojai; jojimo pirštinių gamintojai) ir kt.
3. Pašarų gamintojai, žirgų veisimui skirta pašarų dalis (traškučiai, miusliai, liucerna, žolelės, šienas, pašarai, papildai). Lietuvos Respublikoje įregistruoti 93 410 pašarų ūkio subjektai. Atlikti tyrimą susijusį su pašarų gamintojais ir įvertinti kokia dalimi gamintojai prisideda prie žirgų industrijos
4. Pagal EVRK red. 2 - 15.12 Lagaminų, rankinių ir panašių reikmenų, balno reikmenų ir pakinktų gamyba (į šią klasę įeina: balno reikmenų ir pakinktų gamyba; arklių vytinių ir botagų gamyba). Išsiaiškinti, įmones gaminančias balnus, botagus ar pakinktus Lietuvoje.
5. Tarkime žirgų industrija, galėtų būti įtrauka į nacionalinį sporto plėtros planą. Siūlyčiau žirgų industriją plėtoti šalies mastu, kadangi pagal kitų šalių patirtis žirgų industrija yra laikoma viena iš didžiausių sporto industrijų. Lietuvoje nėra labai išplėtotas žirgų sektorius, nors pagal visus duomenis būtų galima dar plėtoti. Žirgų industrija Lietuvoje turi galias tradicijas, yra geroje geografinėje vietoje, turi ir hipodromus bei raitelius, kurie dalyvauja užsienio rengiamose varžybose. Turint daugiau specialistų, padedančių organizuoti žirgų varžybas ar lenktynes ir žirgų lenktynes susieti su lažybų sektoriumi, būtų nauda ne tik šaliai, bet ir gyventojams, kurie domisi žirgų sportu ar lenktynėmis. Kadangi iš sporto generuojant daugiau pajamų, galima plėtoti ir infrastruktūrą susijusią su žirgų sportu ar lenktynėmis. Turint pakankamą infrastruktūrą jojimo ar lenktynių mėgėjai daugiau įsitrauktų į šiuos sportus.
6. Ataskaitoje „*Horses in Europe*“ (Liljenstolpe, 2009, p. 8) minima, tokia organizacija, kaip žirgų taryba („horse councils“), kuri sukurta, kai kuriose Europos Sąjungos šalyse narėse. Tokia taryba apjungia savininkus, augintojus, žirgų verslininkystes, infrastruktūros planuotojus ir žirginio sporto švietimą. Bendra organizacija dažnai reikalinga norint įvertinti žirgų

sektoriaus ekonominį svarbumą. Siūlyčiau įkurti vieną bendrą organizaciją, kuri būtų suinteresuota atlikinėti ir vertinti žirgų industrijos svarbumą Lietuvoje.

7. Būtina išsiaiškinti, kuriame žirgų industrijos sektoriuje užimtumas didžiausias, kadangi jis parodys tikrąją vertę ekonomikai.
8. Įvertinti, kiek veislinių kumelių ir jos kumeliukas, tenka vienam darbuotojui.
9. Varžybų sektorius – apskaičiuoti kiek žirgų tenkančių, vienam pilnam etatui dirbančiam žmogui.
10. Laisvalaikio sektorius – žirgų industrijos laisvalaikio sektorius nėra aiškus. Kokios veiklos yra vykdomos ir būtų galima priskirti, kaip laisvalaikio sektoriui. Siūlyčiau suburti žirgų sporto, žirgų lenktynių ir žirgų mėgėjų specialistus į vieną bendrą grupę ir apsibrėžti, kokios veiklos būtent būtų galima priskirti prie laisvalaikio sektoriaus.
11. Netiesioginiam įdarbinimui, pagal autorę (Magee) galima įvertinti paėmus tiesiogiai įdarbintų žmonių skaičių 100, kuris atitinka netiesiogiai įdarbintų žmonių skaičių 6,5. Įvertinus tiesioginį užimtumą žirgų industrijoje, įmanoma apskaičiuoti ir netiesioginį užimtumą pasinaudojus šiais rodikliais.
12. Sporto ekonominis poveikis – parodo sporto sukuriamą pridėtinę vertę, užimtumą su sportu susijusių veiklų bei vartotojų išlaidas sportui. Žirgų industrijos ekonominis vertinimo modelis yra skirtas įvertinti žirgų sporto produkciją, užimtumą: darbo vietų skaičių, organizacijų skaičių, vartotojų išlaidas. Darbe sukurtas ekonominis vertinimo modelis žirgų industrijos, kurį sudaro pagrindinės veiklos, tokios kaip veisimas, žirgų sportas, laisvalaikio sektorius bei eksportas. Pirmiausiai siūlyčiau žirgų industrijos dydį vertinti pagal industrijos dalyvių patirtas išlaidas.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės ir kiti normatyviniai aktai:

1. „Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas“, Valstybės žinios, 2008-04-24, Nr. 47-1752.

Literatūra

1. Downward P. et al. (2009). *Sport economics: theory, evidence and policy*. Burlington: Elsevier.
2. Čingienė V. ir Laskienė S. (2013). Ekonominio sporto rinkos poveikio šalies ūkiui analizės turinys ir aktualumas. *Sporto mokslas*, 3 (73), 8-12
3. EKT grupė. (2008). *Lietuvos hipodromų plėtros studija. Galutinė ataskaita*. Vilnius: UAB "Ekonominės konsultacijos ir tyrimai".
4. Europos Bendrijų komisija, *Baltoji knyga dėl sporto*. Briuselis, 2007. Žiūrėta 2014 04 10. Prieiga per internetą [http://www.sportasvisiems.lt/xinha/plugins/ExtendedFileManager/demo_images/baltoji_knyga_del_sporto_ebk_2007_07_11.pdf]
5. Europos Komisija (2013). *Sport Satellite Accounts. A European Project: New Results*. Lietuvos Statistikos Departamentas (2014). *Lietuvos nacionalinės sąskaitos*. Vilnius.
6. Europos Komisija, *ES lygmens veiksmų sporto sektoriuje svarbos didinimas* (Sporto Komunikatas KOM (2011)). Briuselis. Žiūrėta 2014 04 11. Prieiga per internetą [[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2011\)0012_/com_com\(2011\)0012_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2011)0012_/com_com(2011)0012_lt.pdf)].
7. Gerrard, B. (2007). *Editorial introduction: Some reflections on the relationship between sport management and the economics of sport*. *European Sport Management Quarterly*, 3(1), 4-10.
8. Gratton C. ir Kokolakis T, *Sport Satellite Accounts: the European Project*. Žiūrėta 2016 09 10. Prieiga per internetą [<http://www.easm.net/download/2011/179cda9a914db8882feca0b42c5682b5.pdf>]
9. Grohall, G. (2013). *The Impact of Sport on the European Economy*. Barcelona: SpEA.
10. Guy, M. (2014). *Strategic Sports Event Management* (eBook. Third edition leid.). London: Routledge.

11. Hoye, R. (2012). *Sport Management: Principles and Applications* (eBook. 3rd ed. leid.). Hoboken: Routledge.
12. Humphreys B. R. ir Ruseski J. E. (2010). Problems With Data on the Sport Industry. *Journal of Sports Economics*, 11(1), 60-76.
13. Humphreys B. R. ir Ruseski J.E. (2008). The Scope of the Sports Industry in the United States. Esantis D. R. Brad R. Humphreys, *The Business of Sports* (p. 1-32; 34-59). Westport, Connecticut London: Praeger.
14. Humphreys B.R ir Ruseski J. E. (2010). Problems With Data on the Sport Industry. *Journal of Sports Economics*, 11(1), 60-76.
15. Laurinavičius A, Čingienė V. (2011). Ekonominių dėsnių ir analizės metodų pritaikymo sporte, kaip ūkio šakoje, aktualumas. *Sporto mokslas*, 4(66), 32-39.
16. Micoud N. et al. (2015). *Scoping study on the equine industry in Scotland*. SRUC.
17. Milano M. ir Chelladurai P (2011). *Gross Domestic Sport Product: The Size of the Sport Industry in the United States*. *Journal of Sport Management*, 25, 24-35.
18. Pedersen P. M. ir Thibault L. (2014). *Contemporary Sport Management*. Human Kinetics.
19. Primault, D. (2005). *Employment in sport*. Esantis *Handbook on the Economics of Sport* (p. 153-167). Cornwall: MPG Books Ltd.
20. Shank M. D. ir Lyberger M.R. (2014). *Sports Marketing: A Strategic Perspective*. Routledge
- Gratton C. Ir Taylor T. (2000). *Economics of Sport and Recreation*. New York: Taylor and Francis group.
21. Spea. (2012). *Study on the Contribution of Sport to the Economic Growth and Employment in the EU*. Prieiga per internetą [<http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/studies/study-contribution-sports-economic-growth-final-rpt.pdf>].
22. Sport England. (2013). *Economic value of sport in England 2010*. Prieiga per internetą [<https://www.sportengland.org/media/3465/economic-value-of-sport.pdf>], žiūrėta 2014 04 02]
23. Breedveld K., et al. (2013). *Study on a possible future sport monitoring function in the EU*. Prieiga per internetą [http://ec.europa.eu/sport/library/studies/monitoring-2013_en.pdf]
24. Lewney R. (2013). *Analysing the value of football to Greater Manchester*. Prieiga per internetą [http://neweconomymanchester.com/media/1404/280613_technical_reportcompressed.pdf]
25. Vassiliou A. (2014). *Why sport is a winner for the EU economy, jobs and health*. Briuselis: European Commission. Prieiga per internetą [http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-45_en.htm]

26. Švagždienė B. ir kt. (2014). Ekonominė sporto renginių reikšmė (teorinis aspektas). *Sportinių darbingumą lemiantys veiksniai (VII) Mokslinių straipsnių rinkinys, VII*, 97-104.
27. Lietuvos pirmininkavimas ES Tarybai (2013). *Už sportą atsakingi ES šalių ministrai Vilniuje tarėsi, kaip stiprinti sporto sektorių*. Vilnius
28. Olandijos statistika (2012). *Methodological Manual for a Sport Satellite Account*
29. Europos Komisija (2011). Briuselis *EU Conference on Sport Statistics*
30. Meerwaarde Sports and Economics, SpEA SportsEconAustria Institute of Sports Economics. (2010), *The Use of Sport Satellite Accounts for Policy Purposes*. Prieiga per internetą [http://www.esce.at/spea/speafile/100226%20SportSatelliteAccounts%20Policy%20Purposes%20Meerwaarde%20SpEA%20EN.pdf]
31. Davies, L. (2002). *Sport in the city: measuring economic significance at the local level*. Sheffield: Sheffield Hallam University.
32. SportsEconAustria. (2012). *How to Create a Sport Satellite Account*. Vienna: SportsEconAustria.
33. Liberda, B. (2011). *Sport Satellite Accounts the example of Poland*. Poland: Central Statistical Office.
34. Taks, M. et al. (2011). *Economic Impact Analysis Versus Cost Benefit Analysis: The Case of a Medium - Sized Sport Event*. International Journal of Sport Finance, 6(3), 187-203.
35. Matheson, V. (2005). Economic impact analysis. Esantis *Handbook on the Economics of Sport* (p. 137-142). Cornwall: MPG Books Ltd.
36. A. Fahey, A. Corbally, K. Quinn Brady. (2012). *Economic Contribution of the Sport Horse Industry to the Irish Economy*. Dublin: National Development Plan.
37. Deloitte. (2013). *Economic impact of British Racing 2013*.
38. The Henley Centre. (2004). *A report of research on the horse industry in Great Britain*.
39. Micoud M, et al. (2015). *Scoping study on the equine industry in Scotland*. SRUC.
40. Airijos sporto taryba (2008), *Assesment of Economic Impact of Sport in Ireland*.
41. Ahlert, G. (2013). *The German Sport Satellite Accounts (SSA)*. Osnabruck: Gesellschaft fur Wirtschaftliche Strukturforchung mbH.

42. Andreff, W. (2006). Sports accounting. Esantis S. S. Andreff W. (Mont.), *Handbook on the Economics of Sport* (p. 849). Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
43. Marinkus B. ir Žilinskas V. (2001). *Ekonomikos pagrindai* (2 leid.). Kaunas: Technologija.
44. Gordon, J. (2001). *The Horse Industry Contributin to the Australian economy*. Canberra: Rural industries research and development corporation. Centre for International Economics.
45. Guy, M. (2014). *Strategic Sports Event Management* (eBook. Third edition leid.). London: Routledge.
46. Pasas K. ir kt. (1994). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Baltijos biznis.
47. Lawless P. (2011). *The Economic Impact of Racing in Yorkshire*. Sheffield Hallam University: Centre for Regional Economic and Social Research.
48. Pearce, D. P. (2006). *Aiškinamasis ekonomikos anglų - lietuvių kalbų žodynas*. Vilnius: TEV.
49. Petkauskas, V. (2013). *Kamuolio ekonomika: iš krepšinio naudos Vilnius gyventų metus*. Preiga per internetą [<http://ekonomika.balsas.lt/naujiena/kamuolio-ekonomika-is-krepšinio-naudos-vilnius-gyventu-metus-42095.html>]
50. Rutgers New Jersey Agricultural Experiment Station . (2007). *The New Jersey Equine Industry 2007 Economic Impact*. Rutgers Equine Science Center.
51. Lietuvos statistikos departamentas. (2008). *Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius*. Vilnius.
52. Liljenstolpe, C. (2009). *Horses in Europe*.

Internetiniai šaltiniai:

1. Ristūnų varžybų – bandymų (konkursų), lenktynių organizavimo ir pravedimo taisyklės IV Redakcija, prieiga per internetą [<http://ristunai.lt/wp-content/uploads/2014/05/RISTŪNŲ-VARŽYBŲ---BANDYMUŲ-KONKURSUŲ-LENKTYNIŲ-ORGANIZAVIMO-IR-PRAVEDIMO-TAISYKLĖS.pdf>], žiūrėta 2016 10 25
2. Lygiosios žirgų lenktynės, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/#html_and_css_tab], žiūrėta 2016 09 26
3. Lažybos, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/#php_tab], žiūrėta 2016 09 26
4. Konkūrai. Lietuvos žirginio sporto federacija. Prieiga per internetą [<http://www.equestrian.lt/konkūrai>], žiūrėta 2016 10 30
5. Dailusis jojimas. Lietuvos žirginio sporto federacija. Prieiga per internetą [<http://www.equestrian.lt/dailusis-jojimas>], žiūrėta 2016 10 30
6. Išvermės jojimas. Lietuvos žirginio sporto federacija. Prieiga per internetą [<http://www.equestrian.lt/istvermes-jojimas>], žiūrėta 2016 10 30

7. Trikovės jojimas. Lietuvos žirginio sporto federacija. Prieiga per internetą [<http://www.equestrian.lt/trikoves-jojimas>], žiūrėta 2016.10.30
8. Važiavimas kinkiniais. Lietuvos žirginio sporto federacija. Prieiga per internetą [<http://www.equestrian.lt/vaziavimas-kinkiniais>], žiūrėta 2016 10 30
9. Gratton C, ir Kokolakakis T., Sport Satellite Accounts: The European Project; prieiga per internetą [<http://www.easm.net/download/2011/179cda9a914db8882fece0b42c5682b5.pdf>], 2015
10. Sport as agrowth engine for EU economy (2014 June 19), prieiga per internetą [http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-432_en.htm]
11. Sport keeps not only you, but also industry fit (2014 January 21), prieiga per internetą [http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-35_en.htm]
12. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Bendrojo vidaus produkto pirmojo įverčio skaičiavimo metodika. Prieiga per internetą: [https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/648955/Metodika_2014_375.pdf]
13. K. Kardelis. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. (Modulio konspektas). Kaunas. 2002. Prieiga per internetą [<https://www.scribd.com/doc/37948910/K-Kardelis-Mokslini%C5%B3-tyrim%C5%B3-metodologija-ir-metodai>]
14. Doc. Z. Atkočiūnienė, asist.. S. Ramanauskienė. Mokslo tiriamųjų darbų rengimo metodiniai nurodymai. Metodai ir pagrindinės sampratos. Prieiga per internetą [http://www.news.lt/upload/200403/metodiniai_nurodymai.pdf]
15. ¹ Žirgų lenktynių lažybos pradedančiajam lošėjui, prieiga per internetą [<http://www.powerfield.net/zirgu-lenktyniu-lazybos.html>], žiūrėta 2016 09 16
16. Top sport. Apie mus prieiga per internetą [<https://www.topsport.lt/apie-mus>], žiūrėta 2016 09 17
17. Eurostat Statistics Explained. Glossary: Statistical classification of economic activities in the European Community (NACE), prieiga per internetą [[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Statistical_classification_of_economic_activities_in_the_European_Community_\(NACE\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Statistical_classification_of_economic_activities_in_the_European_Community_(NACE))], žiūrėta 2016 11 02
18. Eurostat Statistics Explained. Glossary: Statistical classification of products by activity, prieiga per internetą [[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Statistical_classification_of_products_by_activity_\(CPA\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Statistical_classification_of_products_by_activity_(CPA))], žiūrėta 2016 11 02

19. Oficialus statistikos portalas. Prieiga per internetą [<http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=b5722763-33ec-4c6f-9a73-7fde10292887>]
20. Lietuvos žokėjų klubas. Statistika. Prieiga per internetą [<http://www.jockeyclub.lt/content/statistika>], žiūrėta 2016 10 03
21. Lietuvos Respublikos sporto objektai. Prieiga per internetą [http://www.kksd.lt/sporto_objektai/], žiūrėta 2016 10 03
22. Atnaujintas Lazdijų hipodromas – dovana sportininkams ir gyventojams, (Dominykas Kapočius, 2013 rugsėjo 20d.), prieiga per internetą [<http://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/atnaujintas-lazdiju-hipodromas-dovana-sportininkams-ir-gyventojams-663-370677>], žiūrėta 2016 10 01.
23. Lietuvos žokėjų klubas. Hipodromas. Prieiga per internetą [<http://www.jockeyclub.lt/hipodromas>], žiūrėta 2016 10 01
24. Lietuvos Respublikos sporto objektai. Prieiga per internetą [http://www.kksd.lt/sporto_objektai/], žiūrėta 2010 10 03
25. Lietuvos sporto informacijos centras. Sporto bazių statistika. 2014m. Lietuvos sporto bazių statistika. Prieiga per internetą [<http://www.sportinfo.lt/lietuvas-sporto-bazes>], žiūrėta 2016 10 05
26. Registrų centras. Juridinio asmens paieška. Prieiga per internetą [<http://www.registrucentras.lt/jar/p/index.php?pav=%C5%BEirgynas&tip=on&p=1&=++++Ie%C5%A1koti++++>], žiūrėta 2016 10 04
27. Žirgynai. Jok.lt. Prieiga per internetą [<http://www.jok.lt/index.php?/Zirgynu-paieska/paieska.html>], žiūrėta 2016 10 04
28. Veislininkystės pasiekimai Lietuvoje. Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai. Prieiga per internetą [https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/LT_versija/Naujiena/Leidiniai/Leidinys_%E2%80%9ELietuvos_kaimo_pletros_2007%E2%80%932013m_programos_igyvendinim_%20apzvalga%E2%80%9C/eislininkyste.pdf], žiūrėta 2016.09.15
29. Arklių veislių klasifikatorius, Valstybinė įmonė, Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, prieiga per internetą [<http://www.vic.lt/?mid=280>], žiūrėta 2016 10 24
30. Intersų gniaužtuose – hipodromai, (Virginija Mačėnaitė, 2009 m. sausio 14 d.), prieiga per internetą [<http://www.delfi.lt/verslas/verslas/interesu-gniauztuose-hipodromai.d?id=20057227>], žiūrėta 2016 10 01
31. Raseinių hipodromas, prieiga per internetą [http://raseiniuhipodromas.lt/#jquery_tab], žiūrėta 2016 09 25

32. Prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/03/23/raseiniu-hipodromo-vadove-raseiniai-turi-tapti-zirgu-lenktyniu-centru-baltijos-salyse/>], žiūrėta 2016.09.25
33. Pirmosios žirgų lenktynės 2016 05 01. Prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/05/01/rezultatai/>], žiūrėta 2016 09 26
34. Antrosios žirgų lenktynės 2016 05 15. Prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/05/15/antrosios-zirgu-lenktynes-2016-05-15/>], žiūrėta 2016 09 26
35. Didžiosios žirgų lenktynės 2016 06 04. Prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/06/04/antrosios-zirgu-lenktynes-2016-06-04/>], žiūrėta 2016 06 26
36. Ketvirtosios žirgų lenktynės 2015 06 26, prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/06/28/treciosios-reitingo-lenktynes-07-26/>], žiūrėta 2016 09 26
37. Didžiosios žirgų lenktynės 2017 07 16, prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/07/17/didziosios-zirgu-lenktynes-2017-07-16/>], žiūrėta 2016 09 26
38. Šeštosios žirgų lenktynės 2016 08 07, prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/08/08/sestosios-zirgu-lenktynes-2016-08-07/>], žiūrėta 2016 09 26
39. Didžiosios žirgų lenktynės 2016 08 27, prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/08/28/didziosios-zirgu-lenktynes-2016-08-27/>], žiūrėta 2016 09 26
40. Aštuntosios žirgų lenktynės 2016 09 18, prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/09/20/astuntosios-zirgu-lenktynes-2016-09-18/>], žiūrėta 2016 09 26
41. Devintosios žirgų lenktynės 2016 10 09, prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/10/11/devintosios-zirgu-lenktynes-2016-10-09/>], žiūrėta 2016 10 29
42. Žirgų lenktynėms Lietuvoje – vis didesnis užsieniečių dėmesys, prieiga per internetą [<http://raseiniuhipodromas.lt/2016/09/15/zirgu-lenktynems-lietuvoje-vis-didesnis-uzsienieciu-demesys/>], žiūrėta 2016 09 26
43. Atnaujintas Lazdijų hipodromas – dovana sportininkams ir gyventojams, (Dominykas Kapočius, 2013 rugsėjo 20d.), prieiga per internetą [<http://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/atnaujintas-lazdiju-hipodromas-dovana-sportininkams-ir-gyventojams-663-370677>], žiūrėta 2016 10 01.

44. Lietuvos Respubliko žemės ūkio rūmai. Žemės ūkio rūmų organizuojamos gyvūnų parodos 2016. Prieiga per internetą [<http://www.zur.lt/gyvuliu-parodos-2016/>], žiūrėta 2016 10 05
45. Interesų gniaužtuose – hipodromai, (Virginija Mačėnaitė, 2009 m. sausio 14 d.), prieiga per internetą [<http://www.delfi.lt/verslas/verslas/interesu-gniauztuose-hipodromai.d?id=20057227>], žiūrėta 2016 10 01
46. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Prieiga per internetą [<http://vmvt.lt/gyvunu-sveikata-ir-gerove/gyvunu-sveikata/gyvunu-zenklinimas-ir-registracija/ukiniu-gyvunu>]
47. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Žirgų sportas. Prieiga per internetą [<http://vmvt.lt/gyvunu-sveikata-ir-gerove/gyvunu-gerove/renginiai-su-gyvunais/zirgu-sportas?language=lt>]

SANTRAUKA

Sporto industrijos vadybos baigiamojo magistrinio darbo tema „Žirgų industrijos kaip sporto industrijos sudėtinės dalies Lietuvoje vertinimas“ buvo rašomas kaip teorinis darbas. Magistrinio darbo tikslas – atskleidus sporto ir ekonomikos sąsajas pateikti žirgų industrijos kaip sporto industrijos sudėtinės dalies Lietuvoje vertinimo modelį.

Tema yra gana nauja ir mažai dar nagrinėta tyrėjų – mokslininkų. Europos Sąjungos inicijuotas projektas 2006 m. – sporto palydovinės sąskaitos, leidžiančios apskaičiuoti ir įvertinti sporto industrijos indėlį į bendrą šalies ekonomiką. Pagrindinis sporto palydovinės sąskaitos tikslas – pateikti aukštos kokybės makroekonominis statistinius duomenis apie sporto ekonomiką. Pagrindinis sporto palydovinės sąskaitų sudarymo tikslas – nustatyti svarbius sporto ekonomikos rodiklius, tokius kaip bendrasis vidaus sporto produktas (sportas BVP), sporto galutinės išlaidos, sporto importas, sporto eksportas ir sporto darbo rodikliai, tokie kaip darbų skaičius, įdarbintų žmonių skaičius, visu etatu dirbančiųjų skaičius.

Pagal ES duomenis sporto sektorius yra prilyginamas žemdirbystės, miškininkystės ir žvejybos sektoriams kartu sudėjus. Sportas ekonomine prasme yra veikla, kuri atsispindi daugelyje skirtingų ekonomikos sričių.

Šiame darbe buvo nagrinėjami sporto ekonomikos teoriniai aspektai, sporto ekonominio poveikio vertinimas, metodologinės priegigos sporto ekonominio poveikio vertinime. Paruošta tyrimo metodologija, kuri susijusi su žirgų industrijos teorine analize, bei Lietuvos žirgų industrijos situacija Lietuvoje. Apibendrinus tiek sporto ekonomikos teorijas bei specifinio sporto, tokio kaip žirgų industrijos teoriją ir žirgų industrijos situaciją Lietuvoje, paruoštas žirgų industrijos kaip sporto industrijos dalies vertinimo modelis.

Darbą sudaro įvadas, 3 teorinės dalys ir praktinė dalis, kurioje pateikiama 1 dalis teorijos ir 2 dalys praktinės. Darbo pabaigoje pateikimas žirgų industrijos kaip sporto industrijos sudėtinės dalies Lietuvoje vertinimo modelis.

PRIEDAI

PRIEDAS 1

Raitelių jojimo apranga

- Berankoviai polo marškinėliai
- Ilgų rankovių marškinėliai
- Ilgų rankovių polo marškinėliai
- Jojimo kelnės
- Jojimo striukė
- Kaklaraištis
- Liemenės
- Lietpaltis
- Pirštinės
- Skrybėlė
- Striukė
- Trumpų rankovių marškinėliai
- Trumpų rankovių polo marškinėliai
- Varžybinis jojimo švarkas
- Vilnoniniai džemperiai
- Viršutinės kelnės
- Žieminė jojimo striukė

- Aulai
- Batai
- Botagai
- Džemperiai
- Kelnės
- Kojinės
- Liemenės
- Marškinėliai, bliuzonai
- Pentinai ir jų priedai
- Pirštinės
- Stekai
- Striukės
- Šalmai

Pagal lietuvišką parduotuvę „Pasažas“⁵⁶ pardavinėjančią raiteliams bei žirgams aprangą, bei jojimui skirtą inventorių:

- Žirgui
- Raiteliui
- Inventorius arklidėms

RAITELIUI

- Akiniai nuo saulės
- Apsauginės liemenės

⁵⁶ Pasažas jojimo prekių parduotuvė. Prieiga per internetą [<http://www.jojimoprekes.lt/zirgui/balnai-ir-ju-prieziura>], žiūrėta 2016.11.03

ŽIRGUI

Balnai ir jų priežiūra (konkūrams, universalūs; dailiajam jojimui; vaikiški balnai poniams; vesternui; balnų priežiūros priemonės).

- Aliejus odinio inventoriaus priežiūrai
- Balnas
- Balnas poniukams
- Balną prilaikantis diržas
- Balno lankelio dydžio matuoklis
- Balzamas odai
- Balzamas odiniam inventoriui
- Drėgnos servetėlės odiniam paviršiui
- Glicerinis muilas
- Jojimo dekis su kilpomis ir pavarža
- Juodos spalvos inventoriaus atnaujintojas
- Kempinė
- Kremas odinio inventoriaus priežiūrai
- Lankelis balnui
- Muilas balnui ir kitam odiniam inventoriui
- Odinio inventoriaus valiklis
- Odinių gaminių balzamas
- Pagalvėlės balnui
- Paminkštinimas balnui
- Skylamušis
- Spintelė balnui ant ratukų
- Spintelė balnui užrakinama
- Užvalkalas paminkštinimui
- Valiklis odiniam inventoriui
- Varžtelių rinkinys balnams

Aksesuarai balnams (kilpos, kilpdiržiai; pavaržos; priedai; tašės balnams; krūtindiržiai, martingalai)

- Apsauginis dėklas kilpoms
- Atskirų dalių komplektas saugiom kilpom
- Balnakrepšis
- Balną prilaikantis diržas
- Balno apsauga
- Balno lankelio dydžio matuoklis

- Balno užvalkalas
- Balzamas odiniam inventoriui
- Elastinis krūtindiržis
- Guminiai martingalų stabdžiai pavadžiams
- Ilga pavarža
- Kempinė
- Kilpa pavaržai
- Kilpdiržiai
- Kilpos
- Kilpų segtukas
- Krūtindiržis
- Krūtindiržis su martingalais
- Martingalas
- Metaliniai padukai kilpoms
- Odinių gaminių balzamas
- Padukai kilpoms
- Pagalvėlės balnui
- Paminkštinimas balnui
- Paminkštinimas pavaržai
- Pavarža
- Pilvo apsauga
- Rankenėlė balnui
- Tašė balnui

Kamanos ir jų priedai (kamanos, kapsulės, pavadžiai, antkakčiai, vesternui)

- Antkaktis
- Apatinis dirželis kamanoms
- Bežaslės kamanos
- Dėklas kamanoms
- Dirželis kapsulei
- Kablys kamanoms ar kitam inventoriui
- Kamanos
- Kantaras su karabinu
- Kapsulė
- Kilpa paprastai kapsulei
- Lateksinis bintas
- Paminkštinimas ant kantaro
- Paminkštinimas kamanoms
- Paminkštinimas kapsulėms
- Pavadžiai
- Skruostų dirželiai kamanoms
- Špruntas

Priemonės vaikymui ir treniravimui (kordai, parišimai; špruntai, martingalai;

balneliai)   • Balnelis   • Botagas   • Vaikymo sistema   • Dirželis kaklui   • Kordas   • Šoniniai parišimai   • Kaklo parišimas   • Krūtindiržis   • Martingalų stabdžiai pavadžiams   • Karabinas   • Kavesonas   • Martingalas   • Balnelis   • Kilpa pavaržai   • Parišimai   • Pagalbinė priemonė pervežant žirgus   • Pobalnis balneliui   • Šambonas   • Šoniniai parišimai   • Galvos pavadžiai   • Vaikymo dirželis   • Vaikymo ir jojimo sistema   • Vaikymo ir treniravimo sistema   • Virvė
Žąslai, laužtukai (hakemorės, laužtukai, pilemos, priedai, specialūs žąslai, važnyčiojimui, vesternui, žąslai)   • Žąslai   • Apsauga grandinėlei   • Hakemorei, apatinis dirželis   • Hakemorei, viršutinis dirželis   • Dirželiai žąslams   • Guminė pilema   • Liežuvėlis   • Gumos žąslams   • Hakemorė   • Laužtukai   • Kilputės žąslams   • Lateksinis bintas   • Laužtukų grandinėlė   • Laužtukų kabliukai   • Liežuvio laikiklis   • Žąslų dirželis   • Pilema   • Pilemos dirželiai   • Smakro apsauga   • Šoninės dalys hakemorei

Pobalniai, paminkštinių (iš avikailio, paminkštinių, pobalniai)   • Avikailio valymo priemonė   • Balnelis   • Gelinė apsauga uodegai   • Gelis   • Pobalnis
Kantarai, virvės (kantara, karabinai, arklidžių parišimai, virvės)   • Apykaklė   • Apsauga nuo musių   • Apsauga nuo vabzdžių   • Ausinukai   • Kantaras   • Kantaras su karabinu   • Karabinas   • Parišimas   • Parišimo žiedas
Gūnios ir jų priedai (arklidėms, laukui, prakaitinės, apsaugančios nuo musių, treniruočių varžybinės, priedai)   • Diržas gūniai   • Gūnia   • Gūnios kaklas   • Kaklo apsauga   • Kaukė nuo musių   • Kojos diržai gūnioms   • Papildomas krūtinės užsegimas gūniai   • Pečių apsauga
Varžybinis inventori   • Aksesuarai karčiams   • Ausinukai   • Dėklas kamanoms   • Gumytės karčiams   • Kojų apsaugos galinės   • Kojų apsaugos priekinės   • Laikiklis balnui   • Numeris tvirtinimui ant pobalnio   • Numeris varžyboms   • Priemonė uodegai ir karčiams   • Raidės dailiojo jojimo aikšteliai   • Tašė inventoriui   • Trafaretų rinkinys varžyboms   • Ženklas aikštei   • Žirgo starto numeris
Priemonės nuo vabzdžių (gūnios, kaukės, ausinukai, kitos priemonės)   • Akių apsauga nuo musių

- Apsauga nuo vabzdžių
- Apsauginis gelis nuo vabzdžių
- Apsauginis purškalkas nuo vabzdžių
- Balzamas nuo įkandimų
- Efektyvi priemonė nuo vabzdžių
- Elastinė kaukė
- Gelis nuo musių
- Kojų apsaugos nuo vabzdžių
- Kremas nuo vabzdžių
- Nosies apsauga nuo musių
- Priemonė nuo vabzdžių
- Purškalkas nuo musių

Žirgo priežiūros priemonės (kanopų priežiūros priemonės, kailio kanopų priežiūra, šepėčiai, gremžtukai, šukos, dėžės, tašės, šepėčiams, skutimo mašinėlės, kitos priemonės, gydamosios priemonės)

- Aksesuarai karčiams
- Aksesuaras žirgo uodegai
- Aliejus kanopoms su teptuku
- Aliejus kanopų priežiūrai
- Aliejus skutimo mašinėlei
- Aliuminio purškiklis
- Antsnukis
- Apsauga uodegai
- Apsauginė cinko oksido priemonė žaizdoms
- Apsauginė priemonė kanopų varlėms
- Apsauginė priemonė žirgams
- Apsauginis cinko tepalkas žaizdoms
- Atgaivinantis gelis su arnika
- Atstatomasis šampūnas
- Balzamas kanopoms
- Balzamas nuo nutrynimų
- Balzamas, gydantis odos nubrodinimus
- Balzaminis odos serumas
- Bintai
- Blizgantis įvairiaspalvis gelis žirgams
- Blizgantis įvairiaspalvis gelis žmonėms
- Cinko oksido purškiklis
- Daugiafunkcinis peilis
- Degtukas kanopų priežiūrai
- Dėmių valiklis - baliklis
- Dezinfekuojantis purškiklis
- Dėžė smulkmenoms
- Dėžė šepėčiams

- Drėkinantis gelis
- Furminatorius su geline rankena
- Gelinė apsauga uodegai
- Gelis odos grybeliui
- Gelis varlės priežiūrai
- Gelis žaizdoms
- Gelis žaizdų gydymui
- Gydomasis molis
- Gremžtukas
- Grifai
- Guminė valymo pirštinė
- Inhaliatorius
- Kailio losjonas
- Kanopų aliejus
- Kanopų aliejus – gelis su alijošiais
- Kanopų dildė
- Kanopų kondicionierius
- Kanopų lakas
- Kanopų pjaustiklis
- Karčių pešiojimo šukytės
- Kempinė
- Kondicionierius ir valiklis
- Kondicionierius kailiui ir uodegai
- Kondicionierius kailiui, karčiams ir uodegai
- Maitinamasis kanopų tepalkas
- Masažuoklis
- Medicininis termometras
- Medžiaginė pirštinė prausimui
- Metalinės šukos
- Metalinis vandens nubrukėjas
- Mikro pluošto šluostė
- Molis
- obuolių traškučiai
- Peiliukas karčiams
- Pirmosios pagalbos vaistinė
- Pirštinė maudynėms
- Priemonė nuo graužimo
- Puodelis pašarams
- Purškalkas kanopoms
- Purškalkas odos grybeliui
- Sausas šampūnas
- Skausmą malšinanti priemonė
- Skausmą malšinantis gelis
- Skutimo mašinėlė
- Skutimo peiliukas
- Suktukas
- Sulfato pasta
- Šaldantis / šildantis kompresas

- Šaldantis bintas
- Šaldantis gelis
- Šaldantis molis
- Šampūnas
- Šampūnas su arbatmedžio aliejumi
- Šepečių dėžė
- Šepečių rinkinys
- Šepetėlis grifų skylėms
- Šepetys
- Šildančios – šaldančios apsaugos
- Šildantis tepalas
- Šukos
- Šukos karčių tvarkymui
- Tašė bintams
- Tašė inventoriui
- Tepalas gydyti nutrynimams
- Tepalas nuo gruodo
- Trafaretų rinkinys kosmetikos linijai
- Trafaretų rinkinys varžyboms
- Ūgio matuoklis
- Uodegos bei kailio blizgesys
- Uždangalas smulkmenų dėžutei
- Vabzdžius atbaidanti priemonė
- Vakuuminis siurblys
- Valiklis grifų skylėms
- Valymo akmenukas
- Valomasis šampūnas
- Valomoji priemonė kailiui
- Vandens nubraukėjas
- Žirgų kirpimo mašinėlė
- Žirklys karčiams
- Žirklys kojų šepetėliams

Maisto papildai, skanėstai, žaislai

- Cinkas – imuninės sistemos stiprinimui
- Česnako granulės
- Česnako milteliai
- Druska su mikroelementais
- Druska su mineralais
- Elektrolitai
- Energetinė pasta
- Erškėtrožių skanėstai
- Eukalipto laižalas
- Ežiuolė
- Gėrimas organizmo stiprinimui
- Imbiero milteliai
- Kamuolys žaidimui su rankena
- Kapsulių rinkinys
- Laižalas

- Laižalų laikiklis
- Laižalų papildymai žaislams
- Laižomas žaislas
- Linų sėmenų aliejus
- Magnis
- Maisto papildas
- Medus apetito gerinimui ir imuninei
- Mega
- Mešas su žolelėmis
- Mineralinė druska
- Mineralinės druskos laikiklis
- Natūralių žolelių rinkinys
- Natūralūs midijų milteliai sąnarių stiprinimui
- Replytės
- Sėklų maisto papildas žarnyru
- Skanėstai
- Skystis kvėpavimo sistemai
- Skystis kvėpavimo takams
- Traškučiai
- Vaistažolių mišinys kvėpavimo takams
- Vitaminų ir mineralų kompleksas
- Žolelių eliksyras

Inventorius priežiūrai

- Aliejus odinio inventoriaus priežiūrai
- Apsauginė cinko oksido priemonė žaizdoms
- Balno valiklis
- Balzamas odai
- Dėklas kamanoms
- Drėgnos servetėlės
- Glicerinis muilas
- Inventoriaus skalbimo minkštiklis
- Juodas tepalas odinio inventoriaus priežiūrai
- Juodos spalvos inventoriaus atnaujinimas
- Kablys kamanoms ar kitam inventoriui
- Kondicionierius kailiui bei uodegai
- Kremas odinio inventoriaus priežiūrai
- Laikiklis balnui
- Muilas balnui ir kitam odiniam inventoriui
- Pasta apsauganti inventorių nuo graužimo
- Priemonė nuo rūdžių

• Skalbiklis gūnioms   • Šienmaišis   • Tepalas odiniam inventoriui   • Užtrauktukų priežiūros priemonė   • Valiklis odiniam inventoriui   • Valymo priemonė   • Vaško aliejus   • Velcro juostelė
<i>Pašarai žirgams</i>   • Traškučiai   • Indelis su dangteliu miusliams   • Indelis su dangteliu skanėstams   • Liucerna   • Žolelių rinkinys   • Šienas   • Papildas   • Pašarai   • Pašaras
<i>Važnyčiojimo inventorius</i>   • Antšonės vieninkiams   • Botagas važnyčiojimui   • Dėklas žirgų pasams   • Kamanos važnyčiojimui be akidangčių   • Kamanos važnyčiojimui su akidangčiais   • Kontaktinis botagėlis   • Laikiklių rinkinys   • Laužtukai važnyčiojimui   • Pavadžiai vieninkiams pakinktams   • Paminkštinimas pakinktų balneliui   • Pledas važnyčiojimui   • Vieninkiai pakinktai   • Viržiai vieninkiams pakinktams   • Žąslai važnyčiojimui
<i>Inventorius vesternui</i>   • Balnakrepšis   • Diržas vesterno balnui   • Kojų apsaugos   • Kapsulė   • Treniruočių kantaras su karabinu   • Pavadžiai   • Kamanos   • Jojimo dekis su kilpomis ir pavarža   • Kontaktinis botagėlis   • Laužtukai   • Pavarža vesterno balnui   • Pobalnis vesternui   • Vesterno balnas

• Vesterno krūtindiržis   • Vesterno stiliaus grandinė   • Vesterno stiliaus martingalas   • Vesterno stiliaus pavadžiai   • Vesterno stiliaus pirštinės   • Vesterno stiliaus virvė   • Vesterno treniruočių virvė   • Vesterno stiliaus smakro dirželis   • Virvė   • Žąslai
<i>Produktai kvėpavimui</i>   • Česnakinis medus apetito gerinimui ir imuninei sistemai   • Česnako granulės   • Eukalipto laižalas   • Mešas su žolelėmis geresniam virškinimui   • Natūralių žolelių rinkinys   • Papildas kvėpavimo sistemai   • Papildas kvėpavimui   • Pašaras   • Skanėstai   • Skystis kvėpavimo sistemai   • Skystis kvėpavimo takams   • Vaistažolių mišinys kvėpavimo takams   • Žolelių eliksyras bronchams

INVENTORIUS ARKLIDĖMS

<i>Aksesuarai jojimo aikštėms</i>   • Arklidžių kėdutė   • Laikiklis stekams   • Mėšlo surinktuvas   • Raidės dailiojo jojimo aikštei   • Rozetė apdovanojimams   • Vartų skląstis   • Ženklas aikštei
<i>Aksesuarai gardams ir levadoms</i>   • Atskiros šakės mėšlo surinktuvui   • Generatorius el. aptvaro   • Kamuolys žaidimui su rankena   • Karabinas tvirtinamas ant sienos   • Kibiras šerimui ar girdymui   • Laikiklis šienmaišiui   • Maišas šerimui   • Pakabinamos lentynėlės

• Parišimo žiedas   • Pasagos pakaba   • Skylių išmušėjas   • Spintelė balnui   • Šakės   • Šienmaišis   • Ūgio matuoklis   • Vardo lentelė
Šėrimui   • Druskos laikiklis   • Indas pašarui   • Kibiras pašarams   • Kibiras šėrimui ir girdymui   • Kibiro šėrimui laikiklis   • Maišas šėrimui   • Puodelis pašarams   • Samtis šėrimui   • Svarstyklės pašarams   • Šėrykla   • Šienmaišis   • Vandens gertuvė
Priemonės nuo priekandžiavimo, graužimo   • Antsnukis   • Apsauginė priemonė žirgams

• Diržas nuo priekandžiavimo
Dekių, kamanų, balnų kabinimui   • Kabykla pobalniams bei gūnioms   • Kabliukai   • Kablys kamanoms   • Laikiklis balnui   • Laikiklis inventoriui   • Laikiklis kamanoms   • Laikiklis šienmaišiui   • Laikiklių rinkinys pakinktams   • Ūgio matuoklis

PRIEDAS 2

Table 3-1 Total Breeding Sector Contribution to the Economy

	Expenditure per Breeder	Total National Breeders Expenditure
	(€)	(€)
CAPITAL EXPENDITURE		
Depreciation of Broodmare Population	576.31	8,708,044.10
Depreciation of Equine only Equipment	1,383.47	20,904,231.70
Depreciation of Housing	4,750.00	71,772,500.00
CURRENT EXPENDITURE		
Bedding	669.56	10,117,051.60
Concentrates	1,746.40	26,388,104.00
Hay/Grazing	1,587.43	23,986,067.30
Stud Related Expenditure	1,120.30	16,927,733.00
Tack & Equipment Expenditure	104.02	1,571,742.20
Farrier Expenditure	560.00	8,461,600.00
Veterinary Expenditure	1,210.33	18,288,086.30
Schooling Expenditure	1,175.58	17,763,013.80
Registration	41.66	629,482.60
Total Employment	See chapter 5	See chapter 5
TOTAL	14,925.06	225,517,656.60

Table 3-4 Aggregate Contribution of National Competition Sector to the Economy in 2012

	Expenditure per Respondent Owner	Total National Expenditure
	(€)	(€)
Basic Livery	4,128.18	42,743,175.72
Extra Livery Expenditure		
• Feed Supplements	432.00	4,472,928.00
• Training/Schooling	1,195.20	12,375,100.80
• Tack	500.00	5,177,000.00
• Veterinary Attention	616.90	6,387,382.60
• Farrier	674.68	6,985,636.72
• Entry Fees	961.78	9,958,270.12
Total Travel	1,937.65	20,062,428.10
Registration	175.00	1,811,950.00
TOTAL	10,621.39	109,973,872.06

Table 3-8 Average expenditure by participants involved in mounted hunting

Expenditure Breakdown	Mean in Euros
Payments to hunts	€1,054.00
Hunt-related social activities	€1,008.00
Travel (on hunting trips)	€560.00
Stabling/livery fees	€1,930.00
Vets Costs	€568.00
Tack & riding equipment	€509.00
Horse transport	€584.00
Farriers	€595.00
Other	€124.00
Total	€6,931.00

Table 3-13 Aggregate Contribution of Country Shows to the Economy in 2011

	Expenditure per Family	Total National Breeders Expenditure
	(€)	(€)
Domestic spectator families	139.29	11,177,814.00
Overseas spectator families	1246.00	5,263,104.00
Total Spectator Expenditure		16,440,918.00
	Expenditure per Exhibitor per Show	Total National Showing Exhibitor Expenditure
	(€)	(€)
Mileage, accommodation, food	214.09	7,880,589.00
Entry fees	20.39	750,549.78
Professional preparation of horse	1.71	62,944.59
Total Exhibitor Expenditure	236.19	8,694,083.37
CAPITAL EXPENDITURE¹		(€)
Depreciation of show horses		202,905.60
CURRENT EXPENDITURE¹		
Basic livery		5,453,088.00
Feed supplements		570,672.00
Tack & equipment expenditure		2,101,495.00
Farrier expenditure		891,252.00
Veterinary expenditure		814,925.00
Total Expenditure on show horses		10,034,337.60
TOTAL COUNTRY SHOW EXPENDITURE		35,169,338.97

¹ Expenditure figures are for dedicated show horses only and have been adjusted to avoid duplication with any sector of the report

Table 3-15 National & Average Expenditure per Equestrian Centre in 2012

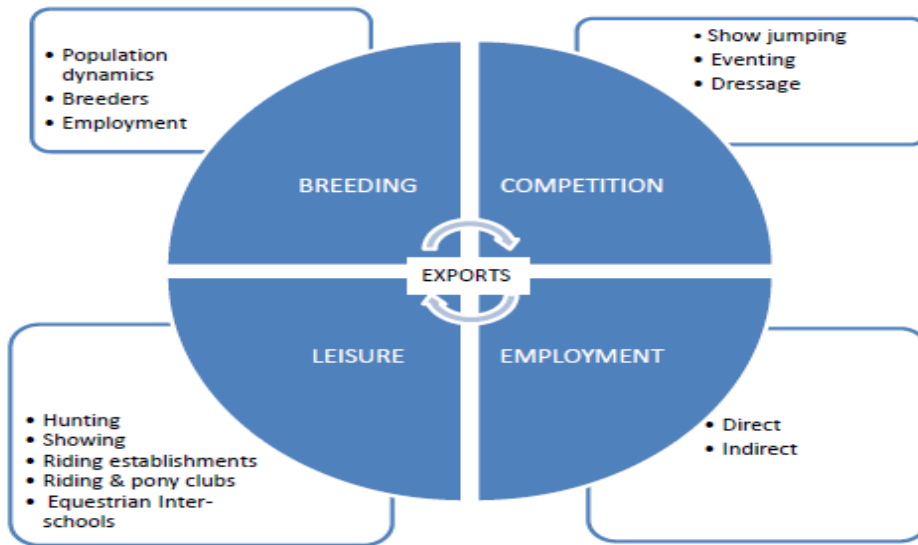
	Av. Expenditure per Respondent Equestrian Centre	National Eq. Centre Expenditure
	(€)	(€)
CAPITAL EXPENDITURE		
Depreciation of Animals	3,073.40	608,533.20
Depreciation of Stabling	2,046.88	405,282.24
Depreciation of Tack/Equipment	1965.3	389,129.40
Depreciation of Facilities	8,214.76	1,626,522.48
CURRENT EXPENDITURE		
Feed Expenditure	7,630.26	1,510,791.48
Bedding Expenditure	1,122.78	222,310.44
Yard/Tack Upkeep	1,457.25	288,535.50
Farrier Expenditure	3,198.00	633,204.00
Veterinary Expenditure	1,668.00	330,264.00
Insurance Expenditure	5,653.00	1,119,294.00
Rates Expenditure	4,070.00	805,860.00
TOTAL	40,099.63	7,939,726.74

Table 3-18 Expenditure related to Riding Clubs in 2012

	Average Expenditure per member	National Expenditure
	(€)	(€)
Membership Fees	100.00	352,000.00
Training Fees	120.58	424,440.00
Competition Fees	319.13	1,123,325.00
Total fees to Riding Clubs	539.71	1,899,765.00
Total Travel by Members	378.96	1,333,931.03
Horse expenditure ¹		
Basic Livery		7,265,596.80
Extra Expenditure		
• Feed Supplements		760,320.00
• Training/Schooling		2,103,552.00
• Tack		880,000.00
• Veterinary Attention		1,085,744.00
• Farrier		1,187,436.80
Total horse expenditure		13,282,649.60
National Total		16,516,345.63

PRIEDAS 3

Figure 1-1 Structured Elements of the Sport Horse Industry

PRIEDAS 4

<i>Veisimas, auginimas</i>	5 kategorijos: • Grynakraujai • Amerikos ristūnai (Standardbred) • Kiti registruoti žirgų augintojai • Poniai • Ir kiti
<i>Lenktynės</i>	4 kategorijos: • Miesto • Šalies • Grynakraujai • Kinkiniai (harness)
<i>Žirginio sporto renginiai</i>	8 kategorijos: • Žemės ūkio renginiai • EFA renginiai (išjodinėjimas, konkūras, trikovė) • Vakarų stiliaus renginiai • Augintojų asociacijų renginiai (veisimo parodos ir lenktynės) • Rodeo • Ištvėmės varžybos • Komandinis sportas (polas ar polokrosas) • Poni klubai
<i>Žirgai įtraukti į renginius, verslą ir rekreaciją</i>	6 kategorijos: • Rimti renginiai • Rekreaciniai renginiai • Rekreacija • Miesto renginiai • Šalies renginiai • Atsistatydinę arkliai (paddock bashers)
<i>Žirgų verslai</i>	6 kategorijos: • Auginimo ir kitos asociacijos • Jodinėjimo mokyklos • Bandymų ir atostogų jodinėjimas • kita (įtraukiant policiją ir armiją, karietos paslaugos) • tarptautinis verslas

Žirgų industrijos komponentai (Australija)

Ištekliai: „The Horse Industry Contributing to the Australian Economy“ (Gordon, The Horse Industry Contributing to the Australian economy, 2001)

PRIEDAS 5

Hipodromai Lietuvoje

1. Butrimonių hipodromas – vietinės reikšmės hipodromas, 2 kartus per metus (vasarą per Jonines ir sausio mėn.) organizuojamos ristūnų žirgų lenktynės (žirgų bėgimo takas).
2. UAB „Sartų žirgynas“ hipodromas – vietinės reikšmės hipodromas, „Sartų lenktynės“
3. Krakių ŽŪB hipodromas – vietinės reikšmės hipodromas, keletą kartų per metus organizuojamos respublikinės ristūnų žirgų lenktynės-bandymai (žirgų bėgimo takas).
4. Lazdijų hipodromas - hipodromas modernizuotas ir atitinka tarptautinius žirgų sporto reikalavimus. Dabartinis trasos ilgis – 1400 m. Modernizuotas hipodromas pritaikomas ir miesto šventėms.
5. Marijampolės hipodromas – vietinės reikšmės hipodromas. Hipodrome keletą kartų per metus organizuojamos konkūrų varžybos, kiti renginiai bei vyksta krašto šventės.
6. SP AB „Nemuno žirgynas“ – žirgų bėgimo takas, varžybų aikštelė. Pritaikytas lygiosioms žirgų lenktynėms organizuoti. Vietinės reikšmės hipodromas, naudojamas krašto žirgininkystės ūkių reikmėms bei vietinės reikšmės žirgų sporto varžyboms organizuoti.
7. Niūronių hipodromas – žirgų bėgimo takas, vietinės reikšmės hipodromas.
8. Palangos hipodromas – organizuojamos lygiosios žirgų lenktynės (nacionalinio žirgų lenktynių klubo). Hipodromo tako ilgis – 1600.
9. Paluknio hipodromo projektas – Bendra Lietuvos ir Australijos įmonė UAB „Baltijos hipodromai“ svarsto galimybes pastatyti apie 10 tūkst. žiūrovų vietų hipodromą, kuris būtų vienas didžiausių Rytų Europoje.
10. Raseinių hipodromas – lygiosioms žirgų lenktynėms organizuoti skirtas hipodromas.
11. Šeduvos hipodromas – vietinės reikšmės hipodromas, žirgų bėgimo takas, kuris yra pritaikytas ristūnų žirgų lenktynėms organizuoti. Naudojamas krašto žirgininkystės ūkio reikmėms. Hipodrome 2-3 kartus per metus organizuojamos respublikinės ristūnų žirgų lenktynės-bandymai, vyksta krašto šventės.
12. Širvintų hipodromas – vietinės reikšmės hipodromas, žirgų bėgimo takas. Hipodrome 2-3 kartus per metus organizuojamos respublikinės ristūnų žirgų lenktynės – bandymai, vyksta krašto šventės, automobilių treko varžybos.
13. Ukmergės hipodromas – vietinės reikšmės hipodromas. Keletą kartų per metus organizuojamos tradicinės ristūnų žirgų lenktynės.
14. Utenos hipodromas (Rašė) – 2008 m. buvo pagrindinis Lietuvos ristūnų žirgų hipodromas, turintis ilgametės žirgų veislininkystės ir sportinės žirgininkystės tradicijas, kvalifikuotus žirginio sporto specialistus (trenerius, žokėjus, vadeliotojus). Hipodromo takas (tako ilgis –

1015 m, plotis – 16 m) atitinka tarptautinėms varžyboms organizuoti keliamus reikalavimus, hipodrome yra atvira žiūrovų tribūna.

15. SP UAB „Vilniaus žirgynas“ hipodromas (Riešė) – pagrindinis Lietuvos hipodromas. Hipodrome yra 2 takai (kietos ir smėlio dangos), todėl hipodrome galima organizuoti ne tik ristūnų, tačiau taip pat ir lygiąsias varžybas. Pagrindinio žirgų bėgimo tako ilgis – 1200 m.
16. Užvenčio hipodromas – vietinės reikšmės hipodromas, žirgų bėgimo takas. Hipodromas pritaikytas lygiosioms žirgų lenktynėms organizuoti. Hipodrome keletą kartų per metus organizuojamos tradicinės kasmetinės krašto šventės.
17. Varėnos hipodromo projektas – žirgų bėgimo takas.
18. Zarasų hipodromas – vietinės reikšmės hipodromas. Hipodrome 1-2 kartus per metus organizuojamos respublikinės ristūnų žirgų lenktynės – bandymai, vyksta krašto šventės, automobilių treko varžybos.
19. AB „Žagarės žirgynas“ hipodromas – vietinės reikšmės hipodromas, žirgų bėgimo takas. Jame organizuojamos žemdirbių parodos, veislinių gyvulių demonstravimas, žirgų pristatymai.

PRIEDAS 6 Arklių veislės Lietuvoje

1 Vietiniai arkliai
2 Airijos jojamieji
3 Lietuvos sunkieji
4 Švedijos ardėnai
5 Tarybiniai sunkieji
6 Rusų sunkieji
7 Belgijos brabansonai
8 Latvijos važiuojamieji
9 Lietuvos jojamieji
10 Stambieji žemaitukai
11 Latvijos jojamieji
12 Fryzai
13 Žemaitukai
14 Šiaurės švedų arkliai
15 Estijos kleperiai
16 Lenkijos arkliai
17 KWPN
18 Meklenburgo
19 <i>Wielkopolska</i>
20 Shire
21 Kaspijos arkliai
22 Haflingeriai
23 Rusų ristūnai
24 Orlovo ristūnai
25 Amerikos ristūnai
26 Grynakraujai jojamieji
27 Negrynakraujai jojamieji

28 Baltijos hanoveriai
29 Kiti jojamieji arkliai
30 Hanoveriai
31 Trakėnai
32 Budionai
33 Dono puskraujai
34 Danijos šiltakraujai
35 Ukrainos jojamieji
36 Prancūzų ristūnai
37 Holšteina
38 Belgijos šiltakraujai
39 Norvegijos šiltakraujai
40 Arabai
41 Tersko arkliai
42 Vokietijos jojamieji
43 <i>Baden-Württemberg</i>
44 Suomijos šiltakraujai
45 <i>Pura Raza Española</i>
46 <i>Deutsches Reitpony</i>
47 <i>Schleswig-Holstein</i>
48 Sachsen-Anhaltiner
49 Vokietijos klasikiniai poniai
50 Falabella
51 Estijos jojamieji
52 Velso poniai
53 <i>Knabstrupper</i>
54 Amerikos miniatiūriniai
55 Lusitana

56 DK Fjord
57 Irish Cob
58 Prancūzijos jojamieji
59 Rusų jojamieji
60 Pinto (vokiečių šiltakraujis)
61 Mažasis vokiečių jojamasis
62 Pinto (mažasis vokiečių jojamasis)
63 Belgijos jojamieji
64 Vietiniai poniai
65 <i>Lipizzan</i>
66 Brandenburgo
67 <i>Zangersheide</i>
68 <i>Westphalian</i>
69 Šetlendo poniai
70 Islandijos puskraujai
71 Achaltekinai
72 Kabardinai
73 Oldenburgo
74 <i>Wurtemberger</i>
75 Hesseno
76 <i>New Forest Pony</i>
77 <i>Pinto Lewitzer</i>
78 Čekų šiltakraujai
79 American Quarter Horse
80 Percheron
81 Ungarn Warmblut

82 Swedish Warmblood

PRIEDAS 7 Raseinių hipodromo žirgų lenktynių statistika 2016 m.

<i>Data</i>	<i>Lenktynių pavadinimas</i>	<i>Dalyviai</i>	<i>Prizinis fondas</i>	<i>Starto mokestis</i>
2016 05 01	Lietuvos nacionalinio žemaitukų veislės žirgų lenktynių čempionato pirmosios lenktynės	5	400 EUR (I vieta – 220EUR, II vieta – 120EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 75 EUR
2016 05 01	Grynakraujų joramųjų veislės žirgai	5	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 125 EUR
2016 05 01	Lietuvos nacionalinio žemaitukų veislės žirgų lenktynių čempionato pirmosios lenktynės. Eržilai	7	400 EUR (I vieta – 220 EUR, II vieta – 120 EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 105 EUR
2016 05 01	Grynakraujų joramųjų veislės žirgai. 2 grupė.	5	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 125EUR
2016 05 01	Arabų veislės žirgai	4	500 EUR (I vieta – 275 EUR, II vieta – 150 EUR, III vieta – 75 EUR)	20 EUR Iš viso: 80EUR
2016 05 01	Grynakraujų joramųjų veislės žirgai. 2 grupė	6	600 EUR (I vieta – 330EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso:150 EUR
2016 05 15	Lietuvos nacionalinio žemaitukų veislės žirgų lenktynių čempionato antrosios lenktynės. Kumelės	7	400 EUR (I vieta – 220 EUR, II vieta – 120 EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 105 EUR
2016 05 15	Grynakraujų joramųjų veislės žirgai. 2 grupė	6	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 150 EUR
2016 05 15	Įvairių veislių žirgai	5	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR Iš viso: 50 EUR
2016 05 15	Grynakraujų joramųjų veislės žirgai. 2 grupė	5	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 125 EUR
2016 05 15	Lietuvos nacionalinio žemaitukų veislės žirgų lenktynių čempionato antrosios lenktynės. Eržilai, kastratai	9	400 EUR (I vieta – 220 EUR, II vieta – 120 EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 135 EUR
2016 05 15	Grynakraujų joramųjų veislės žirgai. 2 grupė	5	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 150 EUR
2016 06 04	Grynakraujų joramųjų veislės žirgai. 2 grupė	4	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR Iš viso: 40 EUR
2016 06 04	Lietuvos nacionalinio žemaitukų veislės žirgų lenktynių čempionato antrosios lenktynės. Eržilams, kastratams, kumelėms.	5	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR Iš viso: 50 EUR
2016 06 04	Grynakraujų joramųjų veislės žirgai. 2 grupė	6	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR Iš viso: 60 EUR
2016 06 04	Arabų veislės žirgai	5	400 EUR (I vieta – 220 EUR, II vieta – 120 EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 75 EUR

			EUR)	
2016 06 04	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 1 grupė	6	700 EUR (I vieta – 385 EUR, II vieta – 210 EUR, III vieta – 105 EUR)	30 EUR Iš viso: 180 EUR
2016 06 04	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 2 grupė	5	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 125 EUR
2016 06 26	Grynakraujų jojamųjų veislės 2 grupė	5	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 150 EUR
2016 06 26	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 2 grupė	5	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 125 EUR
2016 06 26	Arabų veislės žirgai	7	400 EUR (I vieta – 220 EUR, II vieta – 120 EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 105 EUR
2016 06 26	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 1 grupė	6	700 EUR (I vieta – 385 EUR, II vieta – 210 EUR, III vieta – 105 EUR)	30 EUR Iš viso: 180 EUR
2016 06 26	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 2 grupė	6	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 150 EUR
2016 06 26	Lietuvos nacionalinio žemaitukų veislės žirgų lenktynių čempionato ketvirtosios lenktynės. Eržilams, kastratams, kumelėms	9	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR Iš viso: 90 EUR
2016 06 26	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai	3	200 EUR	10 EUR Iš viso: 30 EUR
2016 07 16	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 3 grupė	6	500 EUR (I vieta – 275 EUR, II vieta – 150 EUR, III vieta – 75 EUR)	20 EUR Iš viso: 120 EUR
2016 07 16	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 2 grupė	6	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 150 EUR
2016 07 16	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 1 grupė	6	700 EUR (I vieta – 385 EUR, II vieta – 210 EUR, III vieta – 105 EUR)	30 EUR Iš viso: 180 EUR
2016 07 16	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 2 Grupė	5	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 150 EUR
2016 07 16	Arabų veislės žirgai	5	400 EUR (I vieta – 220 EUR, II vieta – 120 EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 75 EUR
2016 07 16	Lietuvos nacionalinio žemaitukų veislės žirgų lenktynių čempionato penktosios lenktynės. Eržilams, kastratams, kumelėms	7	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR. Iš viso: 70 EUR.
2016 07 16	Įvairių veislių žirgai	6	300 EUR	10 EUR Iš viso: 60 EUR
2016 08 07	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 3 grupė, žokėjų mokinių bėgimas	5	500 EUR (I vieta – 275 EUR, II vieta – 150 EUR, III vieta – 75 EUR)	20 EUR Iš viso: 100 EUR

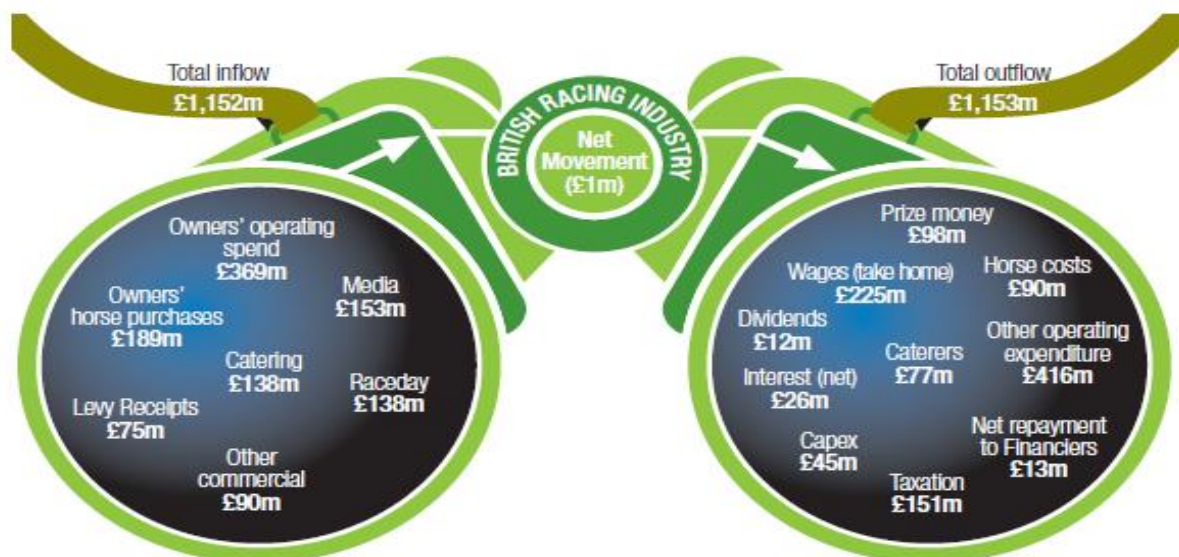
			EUR)	EUR
2016 08 07	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 2 grupė	4	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 100 EUR
2016 08 07	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 3 grupė	4	500 EUR (I vieta – 275 EUR, II vieta – 150 EUR, III vieta – 75 EUR)	20 EUR Iš viso: 80 EUR
2016 08 07	Arabų veislės žirgai	4	400 EUR (I vieta – 220 EUR, II vieta – 120 EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 60 EUR
2016 08 07	Įvairių veislių žirgai	4	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR Iš viso: 40 EUR
2016 08 07	Lietuvos nacionalinio žemaitukų veislės žirgų lenktynių čempionato VI lenktynės. Eržilams, kastratams, kumelėms	6	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR Iš viso: 60 EUR
2016 08 27	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 3 grupė	7	500 EUR (I vieta – 275 EUR, II vieta – 150 EUR, III vieta – 75 EUR)	20 EUR Iš viso: 140 EUR
	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 2 grupė	5	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	25 EUR Iš viso: 125 EUR
	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai 1 grupė.	6	700 EUR (I vieta – 385 EUR, II vieta – 210 EUR, III vieta – 105 EUR)	30 EUR Iš viso: 180 EUR
	Arabų veislės žirgai	5	400 EUR (I vieta – 220 EUR, II vieta – 120 EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 75 EUR
	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai	4	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR Iš viso: 40 EUR
	Lietuvos nacionalinio žemaitukų veislės žirgų lenktynių čempionato VII lenktynės. Eržilams, kastratams, kumelėms	6	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR Iš viso: 60 EUR
2016 09 18	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 3 grupė	5	500 EUR (I vieta – 275 EUR, II vieta – 150 EUR, III vieta – 75 EUR)	20 EUR Iš viso: 100 EUR
	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 2 grupė	5	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 EUR)	125 EUR
	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 3 grupė	8	400 EUR (I vieta – 220 EUR, II vieta – 120 EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 120 EUR
	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 2 metai	4	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR Iš viso: 40 EUR
	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai, 1 grupė	5	700 EUR (I vieta – 385 EUR, II vieta – 210 EUR, III vieta – 105 EUR)	30 EUR Iš viso: 150 EUR

	Arabų veislės žirgai	4	400 EUR (I vieta – 220 EUR, II vieta – 120 EUR, III vieta – 60 EUR)	15 EUR Iš viso: 60 EUR
2016 10 09	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 2 grupė.	4	600 EUR (I vieta – 330 EUR, II vieta – 180 EUR, III vieta – 90 UER)	25 EUR Iš viso: 100 EUR
	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 1 grupė	4	700 EUR (I vieta – 385 EUR, II vieta – 210 EUR, III vieta – 105 EUR)	30 EUR. Iš viso: 120 EUR
	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 1 grupė	6	700 EUR (I vieta – 385 EUR, II vieta – 210 EUR, III vieta – 105 EUR)	30 EUR. Iš viso: 180 EUR.
	Grynakraujų jojamųjų veislės žirgai. 3 grupė	6	500 EUR (I vieta – 275 EUR, II vieta – 150 EUR, III vieta – 75 EUR)	20 EUR. Iš viso: 120 EUR.
	Lietuvos nacionalinio žemaitukų veislės žirgų lenktynių čempionato VIII lenktynės. Eržilams, kastratams, kumelėms.	4	300 EUR (I vieta – 165 EUR, II vieta – 90 EUR, III vieta – 45 EUR)	10 EUR. Iš viso: 40 EUR

PRIEDAS 8

Figure 4: Racing's key cash flows

Šaltinis: „Economic Impact of British Racing 2013“, (Deloitte., 2013, p. 12)

Didžiosios Britanijos žirgų lenktynių industrija	
<i>IPLAUKOS</i>	<i>IŠPLAUKOS</i>
Savininkų veiklos išlaidos	Priziniai fondai
Žiniasklaida	Žirgų kaštai
Savininkų žirgų pirkimo išlaidos	Atlyginimai
Lažybų rinkliavos mokesčiai	Dividendai
Lenktynių renginiai	Palūkanos
Maitinimas	Kitos veiklos išlaidos
Kitos komercinės įplaukos	Tiekėjams
	Grynieji grąžinimai finansininkams
	Mokesčiai
	Kapitalo išlaidos